

פרשת ויקהל-פקודי

Parashas Vayakhel-Pekudei

פרשת ויקהל

אונקלוס

א ויבִנְשׁ (נ"א וְאֶבְנֶה) מִשֶּׁה ית כל בְּנִשְׁתָּא
 דְּבִנְי יִשְׂרָאֵל וְאָמַר לְהוֹן אֵלִין פְּתִגְמִיָּא
 דִּי פִקְדִי יִי לְמַעַבְדִּי יְתְּהוֹן: ב שְׂתָא יוֹמִין
 תִּתְעַבְדִּי עֲבֻדְתָּא וּבִיּוֹמָא שְׂבִיעֵאָה יְהִי
 לְכוֹן קוֹדְשָׁא שְׁבֵת שְׁבֵתָא קָדְשָׁא יִי כָל
 דְּיַעֲבֹד בָּהּ עֲבֻדְתָּא יִתְקַטֵּל: ג לֹא
 תִבְעֲרוּן אֶשְׁתָּא בְּכָל מוֹתְבִנְכוֹן בִּיּוֹמָא
 דְּשְׁבֵתָא: ד וְאָמַר מִשֶּׁה לְכָל בְּנִשְׁתָּא
 דְּבִנְי יִשְׂרָאֵל לְמִימְרֵי דִין פְּתִגְמִיָּא דִּי פִקְדִי
 יִי לְמִימְרֵי: ה סִיבּוֹן מִנְכוֹן אֶפְרָשׁוֹתָא קָדְשָׁא
 יִי כָל דִּיתְרַעֲי לְבָהּ יִתִּי ית אֶפְרָשׁוֹתָא
 קָדְשָׁא יִי דִּהְבָּא וְכִסְפָּא וְנָחֻשָׁא:
 ו וְתַכְלֵא וְאַרְגָּמָא וְצִבְעֵי זָהָב וְזָהָב וּבֹרֶץ
 וּמַעֲזִי: ז וּמִשְׁכֵּי דְדִכְרֵי מִסְמְקֵי
 וּמִשְׁכֵּי דְסִסְגוֹנָא וְאַעֲזֵי שִׁטִּין: ח וּמִשְׁחָא
 לְאַנְהֻרֻתָא וּבּוֹסְמִיָּא לְמִשַּׁח רְבוּתָא
 וְלִקְטָרֵת בּוֹסְמִיָּא: ט וְאֶבְנֵי בּוֹרֵלָא
 וְאֶבְנֵי אֶשְׁלָמוֹתָא לְשִׁקְעָא בְּאִפּוֹדָא
 וּבְחוֹשֶׁנָּא: י וְכָל חֲפִימֵי לְבָא בְכוֹן יִתְּיוֹן
 וְיַעֲבֹדוּן ית כָּל דִּי פִקְדִי יִי: יא ית מִשְׁכְּנָא
 ית פְּרֻסָּה וְיִת חוֹפָאָה ית פּוֹרְפוּהִי וְיִת
 דְּפוּהִי ית עֲבֻדוּהִי ית עֲמֻדוּהִי וְיִת
 סִמְכוּהִי: יב ית אֲרוֹנָא וְיִת אֲרִיחוּהִי ית
 כִּפְרֵתָא וְיִת פֶּרֶכְתָּא דְּפִרְסָא: יג ית
 פְּתוּרָא וְיִת אֲרִיחוּהִי וְיִת כָּל מְנוּהִי וְיִת
 לֶחֶם אִפִּיָּא: יד ית מִנְרֵתָא דְאַנְהוּרֵי וְיִת

א וַיִּקְהַל מֹשֶׁה אֶת-כָּל-עֵדֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם
 ב אֱלֹהֵי הַדְּבָרִים אֲשֶׁר-צִוָּה יְהוָה לַעֲשׂוֹת אִתְּם: שֵׁשֶׁת
 יָמִים תַּעֲשֶׂה מְלָאכָהּ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יִהְיֶה לָכֶם קָדֶשׁ
 ג שְׁבֵת שְׁבִתוֹן לַיהוָה כָּל-הָעֲשֵׂה בּוֹ מְלָאכָה יוֹמָת:
 ד לֹא-תִבְעֲרוּ אֵשׁ בְּכָל מִשְׁבְּתֵיכֶם בְּיוֹם הַשְּׁבֵת:
 ה וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל-כָּל-עֵדֶת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֶה הַדְּבָר
 ו אֲשֶׁר-צִוָּה יְהוָה לֵאמֹר: קָחוּ מֵאִתְּכֶם תְּרוּמָה לַיהוָה כֹּל
 וְדִיב לָבֹו יְבִיֵּאָה אֶת תְּרוּמַת יְהוָה זָהָב וְכֶסֶף וְנָחֻשׁ:
 ז וְתַכְלֵת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ וְעֻזִּים: ח וְעֹרֹת אֵילִם
 ט מֵאֲדָמִים וְעֹרֹת תַּחֲשִׁים וְעֻצֵּי שִׁטִּים: י וְשֶׁמֶן לְמָאֹר
 יא וּבִשְׁמִים לְשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וְלִקְטָרֵת הַסָּמִים: יב וְאֶבְנֵי-שֹׁהַם
 יג וְאֶבְנֵי מְלָאִים לְאַפֹּוד וְלַחֹשֶׁן: יד וְכָל-חֲכֶם-לֵב בְּכֶם יָבֹאוּ
 יא וַיַּעֲשׂוּ אֶת כָּל-אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה: אֶת-הַמִּשְׁכָּן אֶת-אֹהֶלוֹ
 וְאֶת-מִכְסָּהוּ אֶת-קַרְסִיוֹ וְאֶת-קַרְשָׁיו אֶת-בְּרִיחֹו אֶת-
 יב עַמֻּדָיו וְאֶת-אֲדָנָיו: יג אֶת-הָאָרֶן וְאֶת-בְּדָיו אֶת-הַכַּפֹּרֶת
 יד וְאֶת פֶּרֶכֶת הַמָּסָךְ: יא אֶת-הַשְּׁלֵחָן וְאֶת-בְּדָיו וְאֶת-
 יב כָּל-כֵּלָיו וְאֶת לֶחֶם הַפָּנִים: יג וְאֶת-מִנְרֵת הַמָּאֹר וְאֶת-

רש"י

נדת המִשְׁכָּן ומִלְאכְתּוֹ בְּמִקּוֹם לוֹאֲחֵס: (יא) אֶת הַמִּשְׁכָּן. יריעות התַּחֲנוּנוֹת
 הַגְּרָאוֹת בְּתוֹכוֹ קְרוּיִם מִשְׁכָּן: אֶת אֹהֶל. הוּא אֹהֶל יְרֵיעוֹת עוֹזִים הַעֲשִׂי לִגְגִּי:
 וְאֶת מִכְסָּהוּ. מִכְסָּה עוֹרוֹת הָאֵילִים וְהַתַּחֲשִׁים: (יב) וְאֶת פְּרוּכֹת הַמָּסָךְ.
 פְּרוּכֹת הַמַּחֲוִלָּה. כָּל דָּבָר הַמְּגִין בֵּין לַמַּעֲלָה בֵּין מִכְנָג קְרוּי מָסַךְ וְסָכָךְ, וְכֵן שֵׁכַת
 בְּעֻדָּה (לְיוֹז אֵי): הִנֵּי עַד אֵת דְּרֹכָךְ (הוֹשֵׁעַ בַּח: יג) לֶחֶם הַפָּנִים. כִּכַּר פִּירֵשְׁתִּי
 (לְעִיל כֹּהֵל): עַל שֶׁ שָׁם הָיוּ לוֹ פָּנִים לִכְאֹן וְלִכְאֹן, שֶׁהוּא עָשִׂי כְּמִין תִּיבָה פְּרוּחָה:

(א) וַיִּקְהַל מֹשֶׁה. לְמַחֲרַת יוֹם הַכַּפּוּרִים כְּשִׁירָד מִן הַהָר (סֹדֵר עוֹלָם ו'). וְהוּא ל' הַפְּעִיל, שְׁאִינוֹ אוֹסֵף אֲנָשִׁים בְּיָדֵים אֱלֹהִים הֵן נִלְחָסִין עַל פִּי דְבוּר, וְתַרְגּוּמוֹ וְאֶכְנִישׁ: (ב) שֵׁשֶׁת יָמִים. הַקֳּדִים לֶהֱסֵא אֶזְרָתָהּ שֶׁכֵּת לְזוּי מִלְאֲכַת הַמִּשְׁכָּן. לומר שְׁאִינוֹ דוּחָה אֶת הַשֵּׁכֶת (מִכִּילָתָא): (ג) לֹא תִבְעֲרוּ אֵשׁ. יֵשׁ מִרְצוּתוֹ חוֹמְרִים הַבְּעֵרָה לְלֹא יֵלֶאֱת, וְיֵשׁ חוֹמְרִים לְחַלֵּק יֵלֶאֱת (שֵׁכֶת ע.): (ד) זֶה הַדְּבָר אֲשֶׁר צִוָּה ה'. לִי לֵאמֹר לָכֶם: (ה) נְדִיב לָבֹו. עַל שֶׁ שָׁלַח לוֹדָבּוֹ קְרוּי נְדִיב לָבֹו. כִּכַּר פִּירֵשְׁתִּי

PARASHAS VAYAKHEL

35.

§ The construction of the Tabernacle.

In this *Sidrah*, Moses addresses the entire nation and charges them with the privilege of building the Tabernacle, according to the instructions given in the above chapters. Much of the text is a virtual repetition of the directives of *Terumah*, *Tetzaveh*, and part of *Ki Sisa*, which have been explained above; the commentary to this *Sidrah* will discuss only new material. It is indicative of the great significance of the Tabernacle that most of the last three Torah portions and almost all of *Vayakhel* and *Pekudei* are devoted to it. Israel's ability to create a setting for God's Presence is a measure of its greatness and, indeed, a primary reason for its very existence. Its future history would revolve around its worthiness to have the Temple in its midst. When Israel was unfaithful to its trust, God's Presence would depart from the Temple,

leaving it an empty shell, devoid of its inner holiness. Once that happened, destruction and national exile came quickly. The challenge of the exile is for Israel to return to its former estate, and thereby bring about the era of Messiah and the Third Temple. This longing is expressed in our daily prayers that God return us to Jerusalem and the Temple, may they be rebuilt speedily in our days.

The Torah's frequent repetition of the parts of the Tabernacle and mention of the nation's role in its construction indicates God's love of Israel and His regard for its activities to serve Him. Similarly, God's respect for such loyalty is indicated by the attention the Torah lavishes on Eliezer's diligent search for a wife for Isaac (*Or HaChaim*; see *Rashi* to *Genesis* 24:42).

1. וַיִּקְהַל מֹשֶׁה — *Moses assembled*. A day earlier, on Yom Kippur, Moses had come down from the mountain with the Sec-

PARASHAS VAYAKHEL

- 35** ¹ *Moses assembled the entire assembly of the Children of Israel and said to them: “These are the things that HASHEM commanded, to do them:*
- The Sabbath* ² “*‘On six days, work may be done, but the seventh day shall be holy for you, a day of complete rest for HASHEM; whoever does work on it shall be put to death. ³ You shall not kindle fire in any of your dwellings on the Sabbath day.’”*
- Contributions for the Tabernacle* ⁴ *Moses said to the entire assembly of the Children of Israel, saying: “This is the word that HASHEM has commanded, saying: ⁵ ‘Take from yourselves a portion for HASHEM, everyone whose heart motivates him shall bring it, as the gift for HASHEM: gold, silver, copper; ⁶ turquoise, purple, and scarlet wool; linen, goat hair; ⁷ red-dyed ram skins, tachash skins, acacia wood; ⁸ oil for illumination, spices for the anointment oil and the aromatic incense; ⁹ shoham stones and stones for the settings, for the Ephod and the Breastplate.*
- The Construction of the Tabernacle* ¹⁰ “*‘Every wise-hearted person among you shall come and make everything that HASHEM has commanded: ¹¹ the Tabernacle, its Tent, and its Cover, its hooks, its planks, its bars, its pillars, and its sockets; ¹² the Ark and its staves, the Cover, the Partition-curtain; ¹³ the Table, its staves, and all its utensils, and the show-bread; ¹⁴ the Menorah of illumination, its*

ond Tablets, signifying God’s forgiveness and renewed love for the people. Now, they were worthy of carrying out God’s command to build the Tabernacle (*Rashi; Ramban*). Moses conveyed this command to an assemblage of the entire nation — men, women, and children — because everyone would have a share in the construction (*Ramban; Or HaChaim*).

אלה הדברים — *These are the things.* This refers to the categories of labor that were needed to build the Tabernacle, and the Sages derive homiletically from this term that there were thirty-nine such categories. From the juxtaposition of the work of the Tabernacle to the next two verses that deal with the Sabbath, the Sages derive that the thirty-nine categories of the Tabernacle’s labor are the ones that are forbidden on the Sabbath (*Shabbos 97b*). Many commentators derive from this connection a frame of reference for life: Labor is of value only if it can have a sacred as well as a secular purpose; otherwise, it is innately trivial. Thus, the Torah teaches us that the primary productive labors in the material world are precisely those that are needed to create an abode for sanctity.

ששת ימים — *On six days.* The commandments of the Tabernacle are introduced with yet another exhortation to observe the Sabbath. In its plain meaning, this was to inform the nation that, despite the transcendent importance of the Tabernacle, it may not be built on the Sabbath (*Rashi*), because the day that testifies to the existence of God supersedes the Tabernacle, where He is served. Acknowledgment of God must precede service.

Or HaChaim delves more deeply into the commandment of Sabbath observance as a prerequisite to the Tabernacle. The Sages teach that idol worship constitutes a repudiation of all 613 commandments (*Horayos 8a*); it follows, therefore, that for Israel’s repentance to be complete — and for it to merit the Tabernacle in its midst — it had to accept upon itself once again all of the commandments. But the Sabbath, too, is reckoned as equivalent to the entire Torah (*Shemos*

Rabbah 25:12). Therefore, by reiterating the commandment of the Sabbath at this point, God gave Israel the means to accept all 613 commandments. Verse 1 alludes to this with the seemingly superfluous phrase *to do them*, which can also be rendered *to repair them*, for the commandment of the Sabbath was a means to repair the damage of the Golden Calf.

לֹא-תִבְעֶרוּ אֵשׁ — *You shall not kindle fire.* By singling out fire from all the other forms of Sabbath labor, the Torah alludes to the law that — unlike the Festivals when food preparation is permitted (12:16) — even such work is forbidden on the Sabbath. Since kindling fire is necessary for cooking and baking, the Torah uses it as the prototype labor that is necessary to prepare food. Therefore, by specifying here that fire may not be kindled on the Sabbath, the Torah indicated that since food preparation is forbidden on the Sabbath, surely other work is prohibited, as well (*Rashbam*).

This prohibition is indicative of the Jewish principle that the Torah can be understood only as it is interpreted by the Oral Law, which God taught to Moses, and which he transmitted to the nation. The Oral Law makes clear that only the creation of a fire and such use of it as cooking and baking are forbidden, but there is no prohibition against enjoying its light and heat. Deviant sects that denied the teachings of the Sages misinterpreted this passage to refer to *all* use of fire, so they would sit in the dark throughout the Sabbath, just as they sat in spiritual darkness all their lives.

וְיָבִיֵּאָה — *Shall bring it.* The verse’s stress on the motivation of the donor indicates that the primary requirement is not the monetary value of the gift — God is in no need of our contributions — but the giver’s sincere inner desire to elevate and unite himself with Him (*Or HaChaim*).

אֶת-הַמִּשְׁכָּן — *The Tabernacle.* As explained above (26:1, 7, 14), the structure had three (or four) coverings. The one at the bottom, which served as a ceiling and was visible from inside, was called the *מִשְׁכָּן*, *Tabernacle*; on top of it was the *אֹהֶל*, *Tent*, and on top of it was the *מִכְסָּה*, *Cover*.

מִנְהָא וְיֵת בּוֹצִינְהָא וְיֵת מִשְׁחָא
 דְּאִנְהִירוּתָא: ^{טו} וְיֵת מִדְּבָחָא דְקִטְוֹרֹת
 בּוֹסְמִיָּא וְיֵת אֲרִיחוּהִי וְיֵת מִשְׁחָא
 דְּרִבּוּתָא וְיֵת קִטְרֹת בּוֹסְמִיָּא וְיֵת פֶּרְסָא
 דְּתִרְעָא לְתִרְעָא מִשְׁכָּנָא: ^{טז} וְיֵת מִדְּבָחָא
 דְּעֵלְתָא וְיֵת סִרְדָּא דְנִחָשָׁא דִילָה יֵת
 אֲרִיחוּהִי וְיֵת כָּל מְנוּהִי יֵת כִּיּוֹרָא וְיֵת
 בְּסִיסָה: ^{יז} וְיֵת סִרְדֵי דְדִרְתָּא יֵת עֲמוּדוּהִי
 וְיֵת סִמְכָהָא וְיֵת פֶּרְסָא דְתִרְעָא דְרִתָּא:
^{יח} וְיֵת סִכֵּי מִשְׁכָּנָא וְיֵת סִכֵּי דְדִרְתָּא וְיֵת
 אֲטוּנִיָּהוּ: ^{יט} וְיֵת לְבוּשֵׁי שְׂמוּשָׁא לְשִׁמְשָׁא
 בְּקוּדָשָׁא יֵת לְבוּשֵׁי קוּדָשָׁא לְאַהֲרֹן
 בְּהֵנָּא וְיֵת לְבוּשֵׁי בְנוֹהִי לְשִׁמְשָׁא:
^כ וְנִפְקוּ כָּל בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מִן קֶדֶם
 מִשֶּׁה: ^{כא} כֹּא וְאָתוּ כָּל גְּבֵר דְּאִתְרַעֵי לְבָה
 וְכָל דִּי אֲשַׁלְמַת רוּחָהּ יִתָּה אִיתִיאוּ יֵת
 אִפְרָשׁוּתָא קֶדֶם יֵי לְעִבִּידַת מִשְׁכָּן זִמְנָא
 וְלִכְל פְּלִחְנָה וְלְלִבּוּשֵׁי קוּדָשָׁא: ^{כב} וּמִיִּתֵּן
 גְּבֵרִיאַ עַל נָשִׂיא כָּל דְּאִתְרַעֵי לְבָה
 אִיתִיאוּ שִׁירִין וְשִׁבְכִין וְעֻזְקוֹן וּמַחוּר כָּל
 מִן דְּדִהֵב וְכָל גְּבֵר דִּי אָרִים אֲרָמּוֹת
 דְּהָבָא קֶדֶם יֵי: ^{כג} וְכָל גְּבֵר דְּאִשְׁתַּכַּח
 עֲמָה תַכְלָא וְאַרְגָּנָא וְצִבְעָא זָהוּרִי וּבוּץ
 וּמַעֲצֵי וּמַשְׁכֵּי דְדִכְרֵי מִסְמָקֵי וּמַשְׁכֵּי
 סִסְגוּנָא אִיתִיאוּ: ^{כד} כָּל דְּאָרִים אֲרָמּוֹת
 כֶּסֶף וְנָחַשׁ אִיתִיאוּ יֵת אִפְרָשׁוּתָא קֶדֶם יֵי
 וְכָל דִּי אִשְׁתַּכַּח עֲמָה אָעִי שְׁטִין לְכָל
 עִבְדִּית פְּלִחְנָא אִיתִיאוּ: ^{כה} וְכָל אִתְתָּא
 חֲכִימַת לְבָא בִידְהָא מַעֲזָלָא וּמִיִּתֵּן כֹּד
 מַעֲזָל יֵת תַכְלָא וְיֵת אֲרָגָנָא יֵת צִבְעָא
 זָהוּרִי וְיֵת בּוֹצָא: ^{כו} וְכָל נָשִׂיא דְּאִתְרַעֵי
 לְבָהוּ עֲמָהוּ בְּחִכְמָא עֲזָלָן יֵת מַעֲזָא:
^{כז} וְיִרְבְּרִבָּא אִיתִיאוּ יֵת אַבְנֵי בּוֹרְלָא
 וְיֵת אַבְנֵי אֲשִׁלְמוּתָא לְשִׁקְעָא בְּאִפּוֹדָא
 וּבְחוֹשֶׁנָּא: ^{כח} וְיֵת בּוֹסְמָא וְיֵת מִשְׁחָא
 לְאִנְהִירָא וְלְמִשְׁחָא דְרִבּוּתָא וְלְקִטְוֹרֹת
 בּוֹסְמִיָּא: ^{כט} כָּל גְּבֵר וְאִתְתָּא דְּאִתְרַעֵי
 לְבָהוּ עֲמָהוּ לְאִיתְּהָא לְכָל עִבְדִּיתָא
 דִּי פִקֵּד יֵי לְמַעֲבֵד בִּידָא דְּמִשֶּׁה
 אִיתִיאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל נִדְבָתָא קֶדֶם יֵי:

טו כְּלִיָּהּ וְאֶת־נִרְתִּיהָ וְאֶת שֶׁמֶן הַמָּאֹר: וְאֶת־מִזְבַּח הַקִּטְרֹת
 וְאֶת־בְּדִיו וְאֶת שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וְאֶת קִטְרֹת הַסַּמִּים וְאֶת־
 טז מִסַּךְ הַפֶּתַח לִפְתַּח הַמִּשְׁכָּן: אֵת | מִזְבַּח הָעֹלָה וְאֶת־
 מִכְבַּר הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר־לוֹ אֶת־בְּדִיו וְאֶת־כָּל־כְּלָיו אֶת־
 יז הַכִּיֹּר וְאֶת־כַּנּוֹ: אֵת קַלְעֵי הַחֲצֵר אֶת־עַמֻּדָיו וְאֶת־
 יח אֲדָנֶיהָ וְאֵת מִסַּךְ שַׁעַר הַחֲצֵר: אֶת־יִתְדֹת הַמִּשְׁכָּן וְאֶת־
 יט יִתְדֹת הַחֲצֵר וְאֶת־מִיתְרֵיהֶם: אֶת־בִּגְדֵי הַשָּׂרָד לְשָׂרֵת
 בְּקָדָשׁ אֶת־בִּגְדֵי הַקֹּדֶשׁ לְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן וְאֶת־בִּגְדֵי בָנָיו
 כ לְכַהֵן: וַיֵּצְאוּ כָּל־עֹדֵת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מִלִּפְנֵי מֹשֶׁה:
 כא וַיָּבֹאוּ כָּל־אִישׁ אֲשֶׁר־נִשְׂאוֹ לְבֹו וְכָל אִשֶּׁר נָדְבָה רוּחוֹ
 אָתוּ הֵבִיאוּ אֶת־תְּרוּמַת יְהוָה לְמִלְאכַת אֹהֶל מוֹעֵד
 כב וְלִכְל־עֲבֹדָתוֹ וְלִבְגְדֵי הַקֹּדֶשׁ: וַיָּבֹאוּ הָאֲנָשִׁים עַל־הַנָּשִׁים
 כג כָּל | נָדִיב לֵב הֵבִיאוּ חָח וְנָזֶם וְטַבַּעַת וְכוּמָז כָּל־כְּלִי זָהָב
 וְכָל־אִישׁ אֲשֶׁר הֵנִיף תְּנוּפֶת זָהָב לַיהוָה: וְכָל־אִישׁ אֲשֶׁר־
 נִמְצָא אָתוּ תַכְלֵת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ וְעֻזִּים וְעֹרֹת
 כד אֵילִם מְאֲדָמִים וְעֹרֹת תַּחָּשִׁים הֵבִיאוּ: כָּל־מְרִים תְּרוּמַת
 כה כֶּסֶף וְנִחָשֶׁת הֵבִיאוּ אֵת תְּרוּמַת יְהוָה וְכָל אֲשֶׁר נִמְצָא
 אָתוּ עֲצֵי שֹׁטִים לְכָל־מִלְאכַת הָעֲבֹדָה הֵבִיאוּ: וְכָל־אִשָּׁה
 חֲכִמַת־לֵב בִּידְיָהּ טוֹו וַיָּבִיאוּ מְטוֹה אֶת־הַתַּכְלֵת וְאֶת־
 כו הָאַרְגָּמָן אֶת־תוֹלַעַת הַשָּׁנִי וְאֶת־הַשֵּׁשׁ: וְכָל־הַנָּשִׁים
 כז אֲשֶׁר נָשָׂא לְבָן אֲתָנָה בְּחִכְמָה טוֹו אֶת־הָעֻזִּים: וְהַנְּשָׂאִם
 הֵבִיאוּ אֵת אַבְנֵי הַשֹּׁהַם וְאֵת אַבְנֵי הַמַּלְאִים לְאַפּוֹד
 כח וְלַחֹשֶׁן: וְאֶת־הַבֶּשֶׂם וְאֶת־הַשֶּׁמֶן לְמָאֹר וְלַשֶּׁמֶן
 כט הַמִּשְׁחָה וְלִקְטֹרֶת הַסַּמִּים: כָּל־אִישׁ וְאִשָּׁה אֲשֶׁר נָדַב
 לִבָּם אֹתָם לְהֵבִיא לְכָל־הַמִּלְאכָה אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
 לַעֲשׂוֹת בְּיַד־מֹשֶׁה הֵבִיאוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל נִדְבָה לַיהוָה:

רע"ו

(בב) על הנשים. עס הנשים וסמוכין אליהם: חח. הוא תכשיט של זהב עגול נתון על הזרוע והוא הלמיד: ובומז. כלי זהב הוא נתון כנגד אותו מקום לאשה. ורבוהו פירושו שם כומו, כאן מקום זמה (שבת סד:). (בג) וכל איש אשר נמצא אתו. תכלת או ארגמן או תולעת שני או עורות אילים או תחשים, כולם הביאו: (כו) טוו את העוים. היא היתה אומנות יסירה שטעל גזי העוים היו טווין אותם (סס עד:). (כז) והנשאים הביאו. אמר ר' נתן מה ראו נשיאים להתנדב בתוכה, ובמלאכת המשכן לא התנדבו בתחלה. אלא כך אמרו נשיאים, יתנדבו לצור את הכל שנא' והמלאכה היתה דים (להלן לוי:). אמרו אותם. כיון שהשלימו לצור את הכל שנא' והמלאכה היתה דים (להלן לוי:). אמרו נשיאים מה עלינו לעשות, הביאו את אבני השהם וגו'. לכך התנדבו בתוכה

(יד) ואת בליה. מלקחים ומחנות: נרותיה. לוי"ט בלע"ז. בזיכים שהשמן והפתילות נתונים בהן: ואת שמן המאור. אף הוא נריך חכמי לב שהוא משונה משאר שמנים, כמו שפורש במנחות (פז). מנגרבו בראש הזית, והוא כתיב וחד: (טו) מסך הפתח. וילון שלפני המזרח, שלא היו שם קרשים ולא יריעות: (יז) את עמודיו ואת אדניה. הרי חצר קרוי כאן לשון זכר ולשון נקבה, וכן דברים הרבה: ואת מסך שער החצר. וילון פרוש ללד המזרח עשרים אמה חלמטיות של רוחב החצר שהיה חמשים רחב, וסמומין הימנו ללד לפון ט"ו אמה וכן לדרום, שנאמר וחמש עשרה אמה קלעים לכקף (לעיל כז:יד:). (יח) יתדות. לתקוע ולקשור בהם סופי היריעות בדרך שלא יעטו ברוח: מיתריהם. חבלים לקשור: (יט) בגדי השרד. לכסות הארון והשלחן והמזבחות בשעת סילוק מסעות:

utensils, and its lamps, and oil for the illumination; ¹⁵ the Incense Altar and its staves, the anointment oil and the incense spices, and the entrance-screen for the entrance of the Tabernacle; ¹⁶ the Elevation-offering Altar and the copper netting for it, its staves, and all its utensils, the Laver and its base; ¹⁷ the curtains of the Courtyard, its pillars, and its sockets, and the screen of the gate of the Courtyard; ¹⁸ the pegs of the Tabernacle, the pegs of the Courtyard, and their cords; ¹⁹ the knit vestments to serve in the Sanctuary, the sacred vestments for Aaron the Kohen and the vestments of his sons to minister. ' "

²⁰ The entire assembly of the Children of Israel left Moses' presence.

²¹ Every man whose heart inspired him came; and everyone whose spirit motivated him brought the portion of HASHEM for the work of the Tent of Meeting, for all its labor and for the sacred vestments.

²² The men came with the women; everyone whose heart motivated him brought bracelets, nose-rings, rings, body ornaments — all sorts of gold ornaments — every man who raised up an offering of gold to HASHEM. ²³ Every man with whom was found turquoise, purple, and scarlet wool, linen, and goat hair, red-dyed ram skins, and tachash skins brought them. ²⁴ All who separated a portion of silver or copper brought it as a portion for HASHEM; and everyone with whom there was acacia wood for any work of the labor brought it. ²⁵ Every wise-hearted woman spun with her hands; and they brought the spun yarn of turquoise, purple, and scarlet wool, and the linen. ²⁶ All the women whose hearts inspired them with wisdom spun the goat hair. ²⁷ The leaders brought the shoham stones and the stones for the settings for the Ephod and the Breastplate; ²⁸ the spice and the oil, for illumination and for the anointment oil and the incense spices. ²⁹ Every man and woman whose heart motivated them to bring for any of the work that HASHEM had commanded to make, through Moses — the Children of Israel brought a free-willed offering to HASHEM.

21. אֲשֶׁר-נִשְׂאוֹ לְבוֹ — *Whose heart inspired him* [lit., *uplifted him*]. This term refers to those who came to do the work of weaving, sewing, building, and so on. Due to the conditions in Egypt, there were no Jewish artisans, since the Egyptians did not train them or permit them to develop their talent for the finer skills. Nevertheless, there were Jews who, though unskilled, had natural ability, and they were inspired and uplifted to volunteer for whatever had to be done, confident that God would help them to do His will properly (*Ramban*).

There were two types of givers: those *whose spirit motivated them* to give what they could afford, voluntarily and wholeheartedly. There was an even nobler category of people, whose *heart inspired* them to do more than they could afford, so great was their desire to share in the building of the Tabernacle (*Or HaChaim*).

22. עַל-הַנָּשִׁים — *With the women*. According to *Ramban*, this term implies that the men were secondary to the women. Since the jewelry enumerated in this verse was worn mainly by women, the Torah pays tribute to them, for as soon as they heard that precious metals were needed, they immediately removed their most precious possessions and rushed to bring them (*Ramban*; *Or HaChaim*).

27-28. וְהַנְּשֹׂאִים — *The leaders*. When the Jews were about to leave Egypt and Moses ordered them to request various items from the Egyptians, it was natural that everyone would ask for things according to his taste and station in

life. The leaders, therefore, would want precious stones, which they now contributed for the needs of the Tabernacle. It is especially remarkable that after all these months they still had oil of a quality suitable for the Menorah (*Ibn Ezra*). Since these stones were to have the names of the tribes inscribed on them to be a remembrance before God, it was natural that the leaders wished to be the ones who would contribute the stones for their own tribes (*Chizkuni*).

Rashi cites *R' Nassan (Bamidbar Rabbah 12:16)*, who notes that the word נְשֹׂאִים, *leaders*, is spelled without the two *yuds* that it would normally have [נְשִׂאִים]. This defective spelling of their title is an implied rebuke of the leaders for not bringing their gifts until everything else had been contributed. Their motive was good. They assumed that the general contributions would not be enough, so they waited to see what would be lacking, with the intention of giving everything that would still be needed, but the national response was so generous that there was almost nothing left for the leaders to give. Because they were "lazy" in not coming immediately, the Torah spells their title defectively. [Had they had as much fervor for the Tabernacle as the "ordinary" people, they would have joined in the general spirit of generosity without delay.] Seeing that they had been remiss in this instance, the leaders did not repeat their mistake when the dedication of the Tabernacle was celebrated. Then, they brought their own generous offerings immediately (*Numbers ch.7*).

שני

5 וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רְאוּ קָרָא יְהוָה בְּשֵׁם בְּצִלְאֵל
 6 בֶּן־אוּרִי בֶן־חֹר לְמִטֵּה יְהוּדָה׃ וַיִּמְלֹא אֹתוֹ רוּחַ אֱלֹהִים
 7 בְּחֻמָּה בְּתִבּוּנָה וּבְדַעַת וּבְכָל־מְלָאכָה׃ וּלְחֹשֶׁב מַחֲשַׁבַּת
 8 לַעֲשׂוֹת בִּזְהָב וּבַכֶּסֶף וּבַנְּחֹשֶׁת׃ וּבַחֲרֹשֶׁת אָבֹן לְמִלֵּאת
 9 וּבַחֲרֹשֶׁת עֵץ לַעֲשׂוֹת בְּכָל־מְלָאכֶת מַחֲשַׁבַּת׃ וּלְהוֹרֹת
 10 נֶתֶן בָּלְבוֹ הוּא וְאַהֲלִיאֵב בֶּן־אַחִיסָמָר לְמִטֵּה־דָן׃ מֵלֵא
 11 אַתֶּם חֻכְמַת־לֵב לַעֲשׂוֹת כָּל־מְלָאכֶת חֶרֶשׁ וְחֹשֶׁב וְרָקֶם
 12 בַּתְּכֵלֶת וּבְאַרְגָּמָן בְּתוֹלַעַת הַשָּׁנִי וּבִשְׁשׁ וְאַרְגָּ עֹשִׂי
 13 כָּל־מְלָאכָה וְחֹשְׁבֵי מַחֲשַׁבַּת׃ וַעֲשֵׂה בְצִלְאֵל וְאַהֲלִיאֵב
 14 וְכָל־אִישׁ חֹכֵם־לֵב אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה חֻכְמָה וּתְבוּנָה בְּהִמָּה
 15 לַדַּעַת לַעֲשׂוֹת אֶת־כָּל־מְלָאכֶת עֲבֹדַת הַקֹּדֶשׁ לְכָל
 16 אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה׃ וַיִּקְרָא מֹשֶׁה אֶל־בְּצִלְאֵל וְאַהֲלִיאֵב
 17 וְאֵל כָּל־אִישׁ חֹכֵם־לֵב אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה חֻכְמָה בָּלְבוֹ כָּל־
 18 אֲשֶׁר נִשְׁאוּ לָבוֹ לִקְרֹבָה אֶל־הַמְּלָאכָה לַעֲשׂוֹת אֹתָהּ׃
 19 וַיִּקְחוּ מִלִּפְנֵי מֹשֶׁה אֶת כָּל־הַתְּרוּמָה אֲשֶׁר הֵבִיאוּ בְּנֵי
 20 יִשְׂרָאֵל לְמְלָאכֶת עֲבֹדַת הַקֹּדֶשׁ לַעֲשׂוֹת אֹתָהּ וְהֵם הֵבִיאוּ
 21 אֲלֵיו עוֹד נִדְבָה בְּבִקְרָ בְּבִקְרָ׃ וַיָּבִאוּ כָּל־הַחֻכְמָיִם הָעֹשִׂים
 22 אֶת כָּל־מְלָאכֶת הַקֹּדֶשׁ אִישׁ־אִישׁ מִמְּלָאכָתוֹ אֲשֶׁר־הָמָה
 23 עֹשִׂים׃ וַיֹּאמְרוּ אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר מִרְבִּים הָעָם לְהֵבִיא מִדֵּי
 24 הָעֲבֹדָה לְמְלָאכָה אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה לַעֲשׂוֹת אֹתָהּ׃ וַיִּצְוֵה
 25 מֹשֶׁה וַיַּעֲבִירוּ קוֹל בְּמִחְנֶה לֵאמֹר אִישׁ וְאִשָּׁה אֶל־יַעֲשׂוּ־
 26 עוֹד מְלָאכָה לְתִרּוּמַת הַקֹּדֶשׁ וַיִּכְלָא הָעָם מִהֵבִיא׃
 27 וְהַמְּלָאכָה הֵייתָה דִּים לְכָל־הַמְּלָאכָה לַעֲשׂוֹת אֹתָהּ
 28 וְהוֹתֵר׃ וַיַּעֲשׂוּ כָל־חֹכֵם־לֵב בַּעֲשֵׂי הַמְּלָאכָה אֶת־
 29 הַמִּשְׁכָּן עֶשֶׂר יָרִיעֹת שֵׁשׁ מִשׁוֹר וּתְכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת
 30 שָׁנִי כְּרִבִּים מַעֲשֵׂה חֹשֶׁב עָשָׂה אֹתָם׃ אַרְךָ הִירִיעָה הָאֶחָת
 31 שְׁמֹנֶה וָעֶשְׂרִים בָּאַמָּה וְרֹחַב אַרְבַּע בָּאַמָּה הִירִיעָה
 32 הָאֶחָת מִדָּה אֶחָת לְכָל־הִירִיעֹת׃ וַיַּחֲבֵר אֶת־חֻמֵּשׁ
 33 הִירִיעֹת אֶחָת אֶל־אֶחָת וְחֻמֵּשׁ יָרִיעֹת חִבְרָ אֶחָת
 34 אֶל־אֶחָת׃ וַיַּעַשׂ לָלֵאת תְּכֵלֶת עַל שַׁפַּת הִירִיעָה הָאֶחָת
 35 מִקְצֶה בַּמַּחְבֶּרֶת בֵּן עָשָׂה בְּשַׁפַּת הִירִיעָה הַקִּיצוּנָה
 36 בַּמַּחְבֶּרֶת הַשְּׁנִית׃ חֻמֵּשִׁים לָלֵאת עָשָׂה בִּירִיעָה הָאֶחָת וְחֻמֵּשִׁים לָלֵאת עָשָׂה בִּקְצֶה
 37 הִירִיעָה אֲשֶׁר בַּמַּחְבֶּרֶת הַשְּׁנִית מִקְבִּילַת הַלָּלֵאת אֶחָת אֶל־אֶחָת׃ וַיַּעַשׂ חֻמֵּשִׁים קֶרְסִי

לו

1 וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל חֲזוּ רַבִּי יִי
 2 בְּשׁוֹם בְּצִלְאֵל בֶּר אוּרִי בֶר חוֹר לְשִׁבְטָא
 3 דִּיהוּדָה׃ לֹא וְאַשְׁלֵם עִמָּה רוּחַ נְבוּאָה מִן
 4 קָדִם יִי בְּחֻכְמָתָא בְּסוּכְלָתָנּוּ וּבְמַדְעָא וּבְכָל
 5 עֲבִידָא׃ לֹא וְלֹא־לִפָּא אוּמָנּוֹן לְמַעַבְד
 6 בְּדִהָבָא וּבַכֶּסֶפָא וּבַנְּחֹשָׁא׃ לֹא וּבְאַוּמָנוֹת
 7 אָבֹן טָבָא לֹא־שְׁלֵמָא וּבַנְּגִירוֹת אָעָא
 8 לְמַעַבְד בְּכָל עֲבִידַת אוּמָנּוֹן׃ לֹא וְלֹא־לִפָּא
 9 יְהִיב בְּלִפְנֵי הוּא וְאַהֲלִיאֵב בֶּר אַחִיסָמָר
 10 לְשִׁבְטָא דָּדָן׃ לֹא אֲשֵׁלֵם עִמָּהוֹן חֲכִימוֹת
 11 לָבָא לְמַעַבְד כָּל עֲבִידַת נֶגֶר וְאָמֵן וְצִיר
 12 בְּתִכְלָא וּבְאַרְגָּמָא בְּצִבְעָא וְהוֹרִי וּבְבוּצָא
 13 וּמַחֲי עֲבָדֵי כָל עֲבִידָא וּמִלְפֵי אוּמָנּוֹן׃
 14 א וְעֵבֶד בְּצִלְאֵל וְאַהֲלִיאֵב וְכָל גִּבֵּר חֲכִיִּם
 15 לָבָא דִּיהִיב יִי חֻכְמָא וְסוּכְלָתָנוּתָא בְּהוֹן
 16 לְמַדְעָא לְמַעַבְד יִת כָּל עֲבִידַת פְּלָחֹן
 17 קוֹדֶשָׁא לְכָל דִּי פִקְדוּ יִי׃ בּוֹקְרָא מֹשֶׁה
 18 לְבְצִלְאֵל וְלֹא־הִיאֵב וְלְכָל גִּבֵּר חֲכִיִּם
 19 לָבָא דִּיהִיב יִי חֻכְמָתָא בְּלִפְנֵי כָל דְּאִתְרַעִי
 20 לָבָא לְמַקְרֵב לְעִבְדָתָא לְמַעַבְד יִתָּה׃
 21 ג וְנִסְבּוּ מִן קָדִם מֹשֶׁה יִת כָּל אֲפֻרְשׁוֹתָא
 22 דִּי אֵיתִיאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל לְעִבְדַת פְּלָחֹן
 23 קוֹדֶשָׁא לְמַעַבְד יִתָּה וְאָנוֹן מִיתָן לָהּ עוֹד
 24 נִדְבָתָא בְּצִפּוֹר בְּצִפּוֹר׃ ד וְנָתַתוּ כָּל חֲכִימָיָא
 25 דְּעִבְדִּין יִת כָּל עֲבִידַת קוֹדֶשָׁא גִבֵּר גִּבֵּר
 26 מַעַבְדָתָא דְּאָנוֹן עֲבָדִין׃ ה וְנִאֲמָרוּ לְמֹשֶׁה
 27 לְמִימַר מִסְגֵּן עֲמָא לְאִיתָאָה מִסַּת פְּלָחָנָא
 28 לְעִבְדָתָא דְּפִקְדוּ יִי לְמַעַבְד יִתָּה׃ וּפִקְדוּ
 29 מֹשֶׁה וְאֶעֱבְרוּ כְּרוּזָא בְּמִשְׁרִיתָא לְמִימַר
 30 גִּבֵּר וְאִתָּתָא לֹא יַעֲבֹדוּ עוֹד עֲבִידָתָא
 31 לְאַפְרָשׁוֹת קוֹדֶשָׁא וּפִסְק עֲמָא מְלֵאִיתָאָה׃
 32 וְעִבְדָתָא הִנּוּת מִסַּת לְכָל עֲבִידָתָא לְמַעַבְד
 33 יִתָּה וְיִתְרַת׃ ה וְנִעֲבְדוּ כָּל חֲכִימֵי לָבָא
 34 בְּעִבְדֵי עֲבִידָתָא יִת מִשְׁכָּנָא עֶשֶׂר וָרִיעֵן
 35 דְּבוּץ שׁוֹר וְתִכְלָא וְאַרְגָּמָא וְצִבְעָא וְהוֹרִי
 36 צוֹרֵת כְּרוֹבִין עוֹבֵד אָמֵן עֲבֹד יִתָּהוֹן׃
 37 ט אַרְבָּא דִּירִיעָתָא חֲדָא עֶשְׂרִין וְתַמְנִי
 38 בָּאַמִּין וּפּוֹתִינָא אַרְבַּע אָמִין דִּירִיעָתָא
 39 חֲדָא מִשְׁחָתָא חֲדָא לְכָל יִרִיעָתָא׃ י וְלִפְפָּ
 40 יִת חֻמֵּשׁ יָרִיעֵן חֲדָא עִם חֲדָא וְחֻמֵּשׁ יָרִיעֵן
 41 לִפְפָּ חֲדָא עִם חֲדָא׃ יא וְעֵבֶד עֲנוּבִין
 42 דְּתִכְלָא עַל סַפְתָּא דִּירִיעָתָא חֲדָא
 43 מִסְטָרָא בֵּית לּוֹפִי בֵּן עֵבֶד בְּסַפְתָּא
 44 דִּירִיעָתָא בְּסַטְרָא בֵּית לּוֹפִי תִּנְיָנָא׃
 45 יב חֻמֵּשִׁין עֲנוּבִין עֲבֹד בִּירִיעָתָא חֲדָא
 46 וְחֻמֵּשִׁין עֲנוּבִין עֲבֹד בְּסַטְרָא דִּירִיעָתָא
 47 דְּבֵית לּוֹפִי תִּנְיָנָא מְכֻנָּן עֲנוּבִיא
 48 חֲדָא לְקַבֵּל חֲדָא׃ יג וְעֵבֶד חֻמֵּשִׁין פּוֹרְפִין

The Craftsmen are Selected ³⁰ Moses said to the Children of Israel, "See, HASHEM has proclaimed by name, Bezalel, son of Uri son of Hur, of the tribe of Judah. ³¹ He filled him with Godly spirit, with wisdom, insight, and knowledge, and with every craft — ³² to weave designs, to work with gold, silver, and copper; ³³ stone-cutting for setting, and wood-carving — to perform every craft of design. ³⁴ He gave him the ability to teach, him and Oholiab, son of Ahisamach, of the tribe of Dan. ³⁵ He filled them with a wise heart to do every craft of the carver, weaver of designs, and embroiderer — with the turquoise, purple, and scarlet wool, and the linen — and the weaver; the artisans of every craft and makers of designs.

36 *The Mandate* ¹ Bezalel shall carry out — with Oholiab and every wise-hearted man within whom HASHEM had endowed wisdom and insight to know and to do all the work for the labor of the Sanctuary — everything that HASHEM had commanded. ² Moses summoned Bezalel, Oholiab, and every wise-hearted man whose heart HASHEM endowed with wisdom, everyone whose heart inspired him, to approach the work, to do it. ³ From Moses' presence they took the entire gift that the Children of Israel had brought for the work for the labor of the Sanctuary, to do it. But they continued to bring him free-willed gifts morning after morning.

⁴ All the wise people came — those performing all the sacred work, each of them from his work that they were doing — ⁵ and they said to Moses, as follows, "The people are bringing more than enough for the labor of the work that HASHEM has commanded to perform."

⁶ Moses commanded that they proclaim throughout the camp, saying, "Man and woman shall not do more work toward the gift for the Sanctuary!" And the people were restrained from bringing. ⁷ But the work had been enough for all the work, to do it — and there was extra.

The Work Begins: The Curtains ⁸ All the wise-hearted among those doing the work made the Tabernacle: ten curtains of linen, twisted with turquoise, purple, and scarlet wool; they made them with a woven design of cherubs. ⁹ The length of each curtain was twenty-eight cubits, and the width of each curtain was four cubits, the same measure for all the curtains. ¹⁰ He attached five curtains to one another, and five curtains he attached to one another. ¹¹ He made loops of turquoise wool on the edge of a single curtain at the end of one set; so he did at the edge of the outermost curtain on the second set. ¹² He made fifty loops on the one curtain and he made fifty loops at the end of the curtain that was on the second set, the loops corresponding to one another. ¹³ He made fifty clasps

רש"י

תנחומא (ג): (ה) מדי העבודה. יותר מכדי לורך העבודה: (ו) ויבלא. לשון מניעה: (ז) והמלאכה היתה דים לכל המלאכה. ומלאכת ההצחה היתה דים של עושי המשכן לכל המלאכה של משכן לעשות אותה ולהותר: והותר. כמו והכבד את לבו (לעיל ח"א) והכות את מואב (מלכים ב ג:כד):

המזבח תחילה. ולפי שנתעללו מתחילה נחסרה אות משמם, והנשאם כתיב (במ"ר יב:טז): (ל) חור. בנה של מרים היה (סוטה יא:): (לד) ואהליאב. משבט דן, מן הירודין שבשבטים, מבני השפחות. והשוהו המקום לצללל למלאכת המשכן והוא מגדולי השבטים, לקיים מה שנאמר ולא נכר שוע לפני דל (איוב לד:ט);

36.

3-6. ויקחו מלפני משה — From Moses' presence they took. The contributions for the Tabernacle had been brought to Moses' tent in great quantity on the first day he made the appeal, and he instructed Bezalel and the others to take it to the site where they would be working. In their zeal to have a share in the construction, the people continued to bring their gifts to Moses, who had it taken to the work site. After a few days, the artisans informed Moses that there was

already more than enough, so Moses called a halt to the contributions. The sequence of events is a tribute to all concerned. The generosity of the people was unlimited. The artisans were scrupulously honest, refusing to accept more than they needed. And Moses, unlike typical rulers, was uninterested in the self-aggrandizement of amassing huge treasuries that would be at his disposal (Ramban).

7. והותר — And there was extra. What was done with the left-over materials? Furthermore, there is a contradiction in the

דִּדְהָב וְלִפָּף יֵת יִרְיעָתָא חֲדָא עִם חֲדָא
בְּפּוֹרְפִיָּא וְהָיָה מִשְׁכָּנָא חָד: יד וְנֶעֱבַד יִרְיעָן
דְּמַעְזֵי לְפָרְסָא עַל מִשְׁכָּנָא חָד עֶשֶׂר יִרְיעָן
עֲבַד יִתְהוֹ: טו אֲרָכָא דִירְיעָתָא חֲדָא תְּלָתִין
בְּאַמִּין וְאַרְבַּע אַמִּין פּוֹתִיָּא דִירְיעָתָא חֲדָא
מִשְׁחָתָא חֲדָא לְחָד עֶשֶׂר יִרְיעָן: טו וְלִפָּף יֵת
חֲמֵשׁ יִרְיעָן לְחָד וְיֵת שִׁית יִרְיעָן לְחָד:
יז וְנֶעֱבַד עֲנוּבִין חֲמִשִּׁין עַל סִפְתָּא דִירְיעָתָא
בְּסִטְרָא בֵּית לּוּפִי וְחֲמִשִּׁין עֲנוּבִין עֲבַד עַל
סִפְתָּא דִירְיעָתָא דְּבֵית לּוּפִי תְּנִיָּתָא:
יח וְנֶעֱבַד פּוֹרְפִין דְּנִחְשָׂא חֲמִשִּׁין לְלִפְפָּא יֵת
מִשְׁכָּנָא לְמַהוּי חָד: יט וְנֶעֱבַד חוֹפֵאָה
לְמִשְׁכָּנָא מִשְׁכִּי דְּדִכְרִי מִסְמָקִי וְחוֹפֵאָה
מִשְׁכִּי דְּסִסְגוֹנָא מְלַעֲלָא: כ וְנֶעֱבַד יֵת דְּפִיָּא
לְמִשְׁכָּנָא דְּאֵעִי שְׁטִין קְמִין: כא עֶשֶׂר אַמִּין
אֲרָכָא דְּדָפָא וְאַמְתָּא וּפְלִגּוֹת אַמְתָּא
פּוֹתִיָּא דְּדָפָא חָד: כב תְּרִיתִין צִירִין לְדָפָא
חָד מִשְׁלָבִין חֲדָא עִם חֲדָא כֹּן עֲבַד לְכָל דְּפִי
מִשְׁכָּנָא: כג וְנֶעֱבַד יֵת דְּפִיָּא לְמִשְׁכָּנָא עֲסָרִין
דְּפִין לְרוּחַ עֶבֶר דְּרוּמָא: כד וְאַרְבָּעִין סְמָכִין
דְּכֶסֶף עֲבַד תַּחֲתוֹת עֲסָרִין דְּפִין תְּרִין סְמָכִין
תַּחֲתוֹת דָּפָא חָד לְתִרְיָן צִירוּיָה וְתִרְיָן סְמָכִין
תַּחֲתוֹת דָּפָא חָד לְתִרְיָן צִירוּיָה: כה וְלִסְטֵר
מִשְׁכָּנָא תְּנִיָּנָא לְרוּחַ צְפוֹנָא עֲבַד עֲסָרִין
דְּפִין: כו וְאַרְבָּעִין סְמָכִיהוֹן דְּכֶסֶף תְּרִין
סְמָכִין תַּחֲתוֹת דָּפָא חָד וְתִרְיָן סְמָכִין תַּחֲתוֹת
דָּפָא חָד: כז וְלִסְפִּי מִשְׁכָּנָא מַעֲרָבָא עֲבַד
שְׁתָּא דְּפִין: כח וְתִרְיָן דְּפִין עֲבַד לְזִוְיָת
מִשְׁכָּנָא בְּסוֹפִיהוֹן: כט וְהָיוּ (ג"א ויהיו)
מְכוּנִין מְלַרַע וְכַחֲדָא יְהוֹן (ג"א הוּו) מְכוּנִין
לְרִישָׁה בְּעֻזְקָתָא חֲדָא כֹּן עֲבַד לְתִירוּיָהוֹן
לְתִרְיָן וְזִוְיָ: לוֹהוּ תְּמִיָּנָא דְּפִין וְסְמָכִיהוֹן
דְּכֶסֶף שְׁתָּא עֶשֶׂר סְמָכִין תְּרִין סְמָכִין תְּרִין
סְמָכִין תַּחֲתוֹת דָּפָא חָד: לא וְנֶעֱבַד עֲבָרִי דְּאֵעִי
שְׁטִין חֲמִשָּׁא לְדְּפִי סִטֵּר מִשְׁכָּנָא חָד:
לב וְחֲמִשָּׁא עֲבָרִין לְדְּפִי סִטֵּר מִשְׁכָּנָא תְּנִיָּנָא
וְחֲמִשָּׁא עֲבָרִין לְדְּפִי מִשְׁכָּנָא לְסוֹפִיהוֹן
מַעֲרָבָא: לג וְנֶעֱבַד יֵת עֲבָרָא מְצִיעָאָה
לְעֲבָרָא בְּגוּ דְּפִיָּא מִן סִפִּי לְסִפִּי: לד וְיֵת
דְּפִיָּא חָפָא דְּהָבָא וְיֵת עֻזְקָתוֹן עֲבַד דְּהָבָא
אַתְרָא לְעֲבָרָא וְחָפָא יֵת עֲבָרָא דְּהָבָא:
לה וְנֶעֱבַד יֵת פְּרִכְתָּא תְּכֵלָא וְאַרְגָּמָא וְצִבְע
וְהוּרִי וְבוּץ שֹׁזֵר עוֹבֵד אָמֵן עֲבַד יֵתָה צוּרֵת
כְּרוּבִין: לו וְנֶעֱבַד לָהּ אֲרָבָעָא עֲמוּדֵי שְׁטִין
וְחִפְנָנוֹן דְּהָבָא וְוִיהוֹן דְּהָבָא וְאַתִּירָה לְהוֹן
אֲרָבָעָא סְמָכִין דְּכֶסֶף: לז וְנֶעֱבַד פְּרָסָא לְתִרְע
מִשְׁכָּנָא תְּכֵלָא וְאַרְגָּמָא וְצִבְע

וְחֲמִשָּׁה בְּרִיחִם לְקִרְשֵׁי הַמִּשְׁכָּן לִירְכָתִים יָמָה: וַיַּעַשׂ אֶת-הַבְּרִיחַ הַתִּיכָן לְבָרֶחַ בְּתוֹךְ
הַקִּרְשִׁים מִן-הַקֶּצֶה אֶל-הַקֶּצֶה: וְאֶת-הַקִּרְשִׁים צִפָּה וְהֵב וְאֶת-טְבַעְתָּם עָשָׂה וְהֵב בְּתִים
לְבְּרִיחֵם וַיִּצֹף אֶת-הַבְּרִיחִם וְהֵב: וַיַּעַשׂ אֶת-הַפְּרָכֶת תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ
מִשְׁזֹר מַעֲשֵׂה חֹשֶׁב עָשָׂה אֹתָהּ כְּרָבִים: וַיַּעַשׂ לָהּ אֲרָבָעָה עֲמוּדֵי שְׁטִים וַיִּצַּפֵּם וְהֵב וַיְוִיחֵם
וְהֵב וַיִּצֶק לָהֶם אֲרָבָעָה אֲדָנֵי-כֶסֶף: וַיַּעַשׂ מָסָךְ לִפְתַּח הָאֹהֶל תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת

וְהֵב וַיַּחְבֵּר אֶת-הִירְעֹת אַחַת אֶל-אַחַת בְּקִרְסִים וַיְהִי
הַמִּשְׁכָּן אֶחָד:

יז וַיַּעַשׂ יִרְיעָת עֲזִים לְאֹהֶל עַל-הַמִּשְׁכָּן עֲשֵׂתִי-עֲשָׂרָה
יט יִרְיעָת עָשָׂה אֹתָם: אַרְךָ הִירְיעָה הָאַחַת שְׁלֹשִׁים
בְּאַמָּה וְאַרְבַּע אַמּוֹת רָחֵב הִירְיעָה הָאַחַת מִדָּה אַחַת
טז לְעֲשֵׂתִי עֲשָׂרָה יִרְיעָת: וַיַּחְבֵּר אֶת-חֲמֵשׁ הִירְיעָת לְבָד
יז וְאֶת-שֵׁשׁ הִירְיעָת לְבָד: וַיַּעַשׂ לָלֵאת חֲמִשִּׁים עַל שַׁפַּת
הִירְיעָה הַקִּיצָנָה בְּמַחְבֶּרֶת וְחֲמִשִּׁים לָלֵאת עָשָׂה עַל-
יח שַׁפַּת הִירְיעָה הַחֲבֶרֶת הַשְּׁנִית: וַיַּעַשׂ קִרְסֵי נְחֹשֶׁת
יט חֲמִשִּׁים לְחַבֵּר אֶת-הָאֹהֶל לְהִיָּת אֶחָד: וַיַּעַשׂ מַכְסֵּה
לְאֹהֶל עֶרְת אֵילָם מְאֻדָּמִים וּמַכְסֵּה עֶרְת תַּחֲשִׁים
כ מְלַמְעָלָה: וַיַּעַשׂ אֶת-הַקִּרְשִׁים לְמִשְׁכָּן עֲצֵי

כא שְׁטִים עֲמוּדִים: עֶשֶׂר אַמְת אַרְךָ הַקִּרֶשׁ וְאַמָּה וְחִצֵּי
כב הָאַמָּה רָחֵב הַקִּרֶשׁ הָאֶחָד: שְׁתֵּי יָדֹת לְקִרֶשׁ הָאֶחָד
מְשֻׁלְּבֹת אַחַת אֶל-אַחַת כֹּן עָשָׂה לְכָל קִרְשֵׁי הַמִּשְׁכָּן:
כג וַיַּעַשׂ אֶת-הַקִּרְשִׁים לְמִשְׁכָּן עֶשְׂרִים קִרְשִׁים לִפְאֵת נֶגֶב
כד תִּימָנָה: וְאַרְבָּעִים אֲדָנֵי-כֶסֶף עָשָׂה תַּחַת עֶשְׂרִים
הַקִּרְשִׁים שְׁנֵי אֲדָנִים תַּחַת-הַקִּרֶשׁ הָאֶחָד לְשְׁתֵּי יָדָתָיו
כה וְשְׁנֵי אֲדָנִים תַּחַת-הַקִּרֶשׁ הָאֶחָד לְשְׁתֵּי יָדָתָיו: וְלַצֶּלַע
הַמִּשְׁכָּן הַשְּׁנִית לִפְאֵת צָפוֹן עָשָׂה עֶשְׂרִים קִרְשִׁים:
כו וְאַרְבָּעִים אֲדָנִיהֶם כֶּסֶף שְׁנֵי אֲדָנִים תַּחַת הַקִּרֶשׁ הָאֶחָד
כז וְשְׁנֵי אֲדָנִים תַּחַת הַקִּרֶשׁ הָאֶחָד: וְלִירְכָתִי הַמִּשְׁכָּן יָמָה
כח עָשָׂה שְׁשֵׁה קִרְשִׁים: וְשְׁנֵי קִרְשִׁים עָשָׂה לְמַקְצַעַת
כט הַמִּשְׁכָּן בִּירְכָתָיו: וְהָיוּ תוֹאמֹם מְלִמְטָה וַיַּחֲדוּ יְהוֹי
תַּמִּים אֶל-רֹאשׁוֹ אֶל-הַטְּבַעַת הָאַחַת כֹּן עָשָׂה לְשְׁנֵיהֶם
ל שְׁנֵי הַמַּקְצַעַת: וְהָיוּ שְׁמֹנֶה קִרְשִׁים וְאֲדָנִיהֶם כֶּסֶף שְׁשֵׁה
עֶשֶׂר אֲדָנִים שְׁנֵי אֲדָנִים שְׁנֵי אֲדָנִים תַּחַת הַקִּרֶשׁ הָאֶחָד:

לא וַיַּעַשׂ בְּרִיחֵי עֲצֵי שְׁטִים חֲמִשָּׁה לְקִרְשֵׁי צֶלַע-הַמִּשְׁכָּן
לב הָאַחַת: וְחֲמִשָּׁה בְּרִיחִם לְקִרְשֵׁי צֶלַע-הַמִּשְׁכָּן הַשְּׁנִית

of gold and attached the curtains to one another with the clasps — so the Tabernacle became one.

¹⁴ He made curtains of goat hair for a Tent over the Tabernacle; he made them eleven curtains. ¹⁵ The length of each curtain was thirty cubits, and the width of each curtain was four cubits; the same measure for the eleven curtains. ¹⁶ He attached five curtains separately and six curtains separately. ¹⁷ He made fifty loops on the edge of the outermost curtain of the set, and he made fifty loops on the edge of the curtain of the second set. ¹⁸ He made fifty clasps of copper to attach the Tent so that it would become one.

Making
the Cover

¹⁹ He made a Cover for the Tent of red-dyed ram skins, and a Cover of tachash skins on top.

Making
the Planks
and Their
Compo-
nents

²⁰ He made the planks for the Tabernacle of acacia wood, standing erect. ²¹ Ten cubits was the height of the plank, and a cubit and a half was the width of each plank. ²² Each plank shall have two tenons, parallel to one another, so he did for all the planks of the Tabernacle. ²³ He made the planks for the Tabernacle, twenty planks for the south side. ²⁴ He made forty silver sockets under the twenty planks, two sockets under one plank for its two tenons, and two sockets under the next plank for its two tenons. ²⁵ And for the second wall of the Tabernacle on its north side, he made twenty planks. ²⁶ Their forty sockets of silver, two sockets under one plank and two sockets under the next plank. ²⁷ For the back of the Tabernacle on the west, he made six planks. ²⁸ He made two planks for the corners of the Tabernacle, in the back. ²⁹ They were even at the bottom and together they were matching at the top, to a single ring, so he did to them both, at the two corners. ³⁰ There were eight planks and their silver sockets, sixteen sockets, two sockets, two sockets, under each plank. ³¹ He made bars of acacia wood, five for the planks of one side of the Tabernacle; ³² and five bars for the planks of the second side, and five bars for the planks of the Tabernacle at the back, on the west. ³³ He made the middle bar to extend within the planks from end to end.

³⁴ He covered the planks with gold and made their rings of gold as housings for the bars, and he covered the bars with gold.

Making the
Partitions

³⁵ He made the Partition of turquoise, purple, and scarlet wool, and linen, twisted; he made it with a woven design of cherubs. ³⁶ He made for it four pillars of acacia wood and plated them with gold, their hooks were gold; and he cast for them four sockets of silver.

Making
the Screen

³⁷ For the entrance of the Tent he made a Screen of turquoise, purple, and scarlet wool,

verse: If there was *enough*, then how was there *extra*?

— There was only a small, insignificant amount of leftover material, and it was put away for future repair work, or it was used to make additional vessels for the Tabernacle service (Ramban).

— Since there was a bit extra, the artisans could do their work without skimping on their use of materials (Sforno).

— In order that every contributor would have his gift used

for the Tabernacle, and not be embarrassed by the return of his gift, a miracle happened and everything that was “extra” was incorporated into the Tabernacle and its parts, without making them any bigger than they were required to be (Or HaChaim).

36:8-38:7. These two chapters describe the construction and the assembling of the Tabernacle and its parts. Commentary can be found above, where these components are first mentioned in the Torah.

והורי ובוץ שזיר עובד ציר (כ"א ציור):
 לח וית עמודיה חמשה וית וניהון וחפא
 רישיהון וכבושיהון דהבא וסמכיהון
 חמשה נחשא: א ויעבד בצלאל ית ארונא
 דאעי שטין תרתין אמין ופלגא ארבה
 ואמתא ופלגא פתיה ואמתא ופלגא
 רומה: ב ונחפהי דהב דכי מגו ומכרא
 ועבד לה זיר דדהב סחור סחור:
 ג ואמתיך לה ארבע עזון דדהב על ארבע
 זויתא ותרתין עזון על סטרה חד
 ותרתין עזון על סטרה תנינא: ד ועבד
 אריחי דאעי שטין וחפא יתהון דהבא:
 ה ואעל ית אריחא בעזקתא על סטרי
 ארונא למטל ית ארונא: ו ועבד כפרתא
 דהב דכי תרתין אמין ופלגא ארבה
 ואמתא ופלגא פתיה: ז ועבד תרין
 כרובין דדהב נגיד עבד יתהון מתרין
 סטרי כפרתא: ח כרובא חד מסטרא
 מכא וכרובא חד מסטרא מכא מן
 כפרתא עבד ית כרובא מתרין סטרוהי:
 ט והו כרובא פריסן גדיהון לעלא
 נטלין בגדיהון על כפרתא ואפיהון חד
 לקבל חד לקבל כפרתא הו אפי
 כרובא: י ועבד ית פתורא דאעי שטין
 תרתין אמין ארבה ואמתא פתיה
 ואמתא ופלגא רומה: יא וחפא יתה דהב
 דכי ועבד לה זיר דדהב סחור סחור:
 יב ועבד לה גדינא רומה פושא סחור
 סחור ועבד זיר דדהב לגדינא סחור
 סחור: יג ואמתיך לה ארבע עזון דדהב
 ויהב ית עזקתא על ארבע זויתא די
 לארבע רגלוהי: יד לקבל גדינא הווא
 עזקתא אתרא לאריחא למטל ית
 פתורא: טו ועבד ית אריחא דאעי שטין
 וחפא יתהון דהבא למטל ית פתורא:
 טז ועבד ית מניא די על פתורא ית
 מגיסוהי וית בזכוהי וית מכילתה וית
 קשנתא דמנסכין בהן דהב דכי: יז ועבד
 ית מנרתא דהב דכי נגיד עבד ית מנרתא
 שידה וקנה כלידהא חזורהא ושושנהא
 מנה הו: יח ושתא קנין נפקין מסטרהא
 תלתא קני מנרתא מסטרה חד ותלתא
 קני מנרתא מסטרה תנינא: יט תלתא
 כלידין מצירין בקניא חד חזור ושושן
 ותלתא כלידין מצירין בקניא חד חזור
 ושושן כן לשתא קנין דנפקין מן מנרתא:
 כ ובמנרתא ארבעא כלידין מצירין
 חזורהא ושושנהא: כא וחזור תחות תרין
 קנין מנה וחזור תחות תרין קנין מנה
 וחזור תחות תרין קנין מנה לשתא קנין

ובמנרה ארבעה גבעים משקדים כפתריה ופרחיה: וכפתר תחת שני הקנים ממנה לששת הקנים
 וכפתר תחת שני הקנים ממנה וכפתר תחת שני הקנים ממנה לששת הקנים

לח שני ושש משור מעשה רקם: ואת-עמודיו חמשה
 ואת-זויהם וצפה ראשיהם ונחשקיהם זהב ואדניהם
 חמשה נחשת:

א ויעש בצלאל את-הארן עצי שטים אמתים וחצי ארכו
 ב ואמה וחצי רחבו ואמה וחצי קמתו: ויצפהו זהב טהור
 ג מבית ומחוץ ויעש לו זר זהב סביב: ויצק לו ארבע טבעת
 ד זהב על ארבע פעמיתיו ושתי טבעת על-צלעו האחת
 ושתי טבעת על-צלעו השנית: ויעש בדי עצי שטים ויצף
 ה אתם זהב: ויבא את-הבדים בטבעת על צלעת הארן
 ו לשאת את-הארן: ויעש כפרת זהב טהור אמתים וחצי
 ז ארפה ואמה וחצי רחבה: ויעש שני כרבים זהב מקשה
 ח עשה אתם משני קצות הכפרת: כרוב אחד מקצה מזה
 וכרוב אחד מקצה מזה מן הכפרת עשה את-הכרבים
 ט משני קצוותיו: ויהיו הכרבים פרשי כנפים למעלה
 סככים בכנפיהם על-הכפרת ופניהם איש אל-אחיו
 אל-הכפרת היו פני הכרבים:

י ויעש את-השלחן עצי שטים אמתים ארכו ואמה רחבו
 יא ואמה וחצי קמתו: ויצף אותו זהב טהור ויעש לו זר זהב
 יב סביב: ויעש לו מסגרת טפח סביב ויעש זר זהב
 יג למסגרתו סביב: ויצק לו ארבע טבעת זהב ויתן
 את-הטבעת על ארבע הפאת אשר לארבע רגליו:
 יד לעמת המסגרת היו הטבעת בתיים לבדים לשאת
 טו את-השלחן: ויעש את-הבדים עצי שטים ויצף אתם
 טז זהב לשאת את-השלחן: ויעש את-הכלים אשר
 על-השלחן את-קערתיו ואת-כפתיו ואת מנקיתיו
 ואת-הקשות אשר יסר בהן זהב טהור:

יז ויעש את-המנרה זהב טהור מקשה עשה את-המנרה
 יח ירכה וקנה גביעיה כפתריה ופרחיה ממנה היו: וששה
 קנים יצאים מצדיה שלשה קני מנרה מצדה האחד
 יט ושלשה קני מנרה מצדה השני: שלשה גבעים משקדים
 בקנה האחד כפתר ופרח ושלשה גבעים משקדים בקנה
 אחד כפתר ופרח כן לששת הקנים היצאים מן-המנרה:

כ-כא

and linen, twisted; work of an embroiderer. ³⁸ Its pillars were five, with their hooks, and he plated their tops and their bands with gold; and their sockets were five, of copper.

37 ¹ **B**ezelel made the Ark of acacia wood, two and a half cubits its length; a cubit and a half its width; and a cubit and a half its height. ² He covered it with pure gold, within and without, and he made for it a gold crown all around. ³ He cast for them four rings of gold on its four corners; two rings on its one side and two rings on its second side. ⁴ He made staves of acacia wood and covered them with gold. ⁵ He inserted the staves in the rings on the sides of the Ark, to carry the Ark.

Making
the Ark

⁶ He made a Cover of pure gold, two and a half cubits its length, and a cubit and a half its width. ⁷ He made two Cherubs of gold — hammered out did he make them — from the two ends of the Cover: ⁸ one Cherub from the end at one side and one Cherub from the end at the other; from the Cover did he make the Cherubs, from its two ends. ⁹ The Cherubs were with wings spread upward sheltering the Cover with their wings, with their faces toward one another; toward the Cover were the faces of the Cherubs.

Making
the Cover

¹⁰ He made the Table of acacia wood; two cubits its length; a cubit its width; and a cubit and a half its height. ¹¹ He covered it with pure gold and made for it a gold crown all around. ¹² He made for it a molding of one handbreadth all around, and he made a gold crown for its molding all around. ¹³ He cast for it four rings of gold and placed the rings on the four corners of its four legs. ¹⁴ The rings were opposite the molding as housings for the staves, to carry the Table. ¹⁵ He made the staves of acacia wood and covered them with gold, to carry the Table. ¹⁶ He made the utensils that were on the Table, its dishes, its spoons, its pillars, and its shelving-tubes, with which it was covered, of pure gold.

Making
the Table

¹⁷ He made the Menorah of pure gold, hammered out did he make the Menorah, its base and its shaft, its cups, its knobs, and its flowers were from it. ¹⁸ Six branches emerged from its sides, three branches of the Menorah from its side and three branches of the Menorah from its second side; ¹⁹ three cups engraved like almonds on one branch, a knob and a flower; and three cups engraved like almonds, a knob and a flower on the next branch — so for the six branches that emerge from the Menorah. ²⁰ And on the Menorah were four cups, engraved like almonds, its knobs and its blossoms. ²¹ A knob was under two of the branches from it, a knob was under two of the branches from it, and a knob was under two of the branches from it — for the six branches

Making
the
Menorah

רש"י

(א) ויעש בצלאל. לפי שנתן נפשו על המלאכה יותר משאר החכמים נקראת על שמו (תנחומא י):

37.

The Torah ends the account of the Tabernacle's construction with the vessels that represent the essence of the Sanctuary's teaching. In the words of the well-known Sabbath hymn, סוף מעשה במחשבה תחילה, *last in deed, but first in thought*. These vessels, that are contained in the Tabernacle structure, symbolize the innermost of human ideals: There is an Ark containing God's teachings; there is a Table that reflects man's struggle to sustain his physical being by fighting for his daily bread; and finally, there is a Menorah that reflects man's obliga-

tion to spread the light of Torah beyond himself. The Ark that is in the Holy of Holies radiates its holiness to the Table and Menorah, and through them to the entire world.

As Ramban sets forth, these vessels symbolize the purpose of the Exodus, for their holiness was a reflection of the Patriarchs and Matriarchs, whose homes and very beings were suffused with the holiness that must always be central to Jewish life — in the Tabernacle, the Temple and, when they are absent, in the aspirations of every Jew.

בכ דנפקין מנה: כב חזוניהון וקניהון מנה
הוּו כלה נגידא חדא דהב דכי: כג נעבד
ית בוצינהא שבועא וצביתהא
ומחתיתהא דהב דכי: כד ככרא דהב
דכי עבד יתה וית כל מנהא: כה נעבד ית
מדבחה דקטרת בוסמאי דאעי שטין
אמתא ארבה ואמתא פתיה מרבע
ותרתין אמין רומה מנה הנאה קרנוהי:
כו נחפא יתה דהב דכי ית אגרה וית
כתלוהי סחור סחור וית קרנוהי נעבד
לה זיר דהב סחור סחור: כז וותרתין
עקון דהב עבד לה מלרע לזירה על
תרתיין ויתיה על תרין סטרוהי לאתרא
לאריחא למטל יתה בהון: כח נעבד ית
אריחא דאעי שטין נחפא יתהון
דחבא: כט נעבד ית משחא דרבנותא
קודשא וית קטרת בוסמאי דכי עובד
בוסמנו: א נעבד ית מדבחה דעלתא
דאעי שטין חמש אמין ארבה וחמש
אמין פתיה מרבע ותלתא אמין רומה:
ב נעבד קרנוהי על ארבע ויתיה מנה
הנאה קרנוהי נחפא יתה נחשא: ג נעבד
ית כל מני מדבחה ית פסכתרתא וית
מגורפיתא וית מורקתא ית צנוירתא
וית מחתיתא כל מנוהי עבד נחשא:
ד נעבד למדבחה סרדא עובד מצדתא
דנחשא תחות סוכבה מלרע עד פלגה:
ה ואתיה ארבע עוקתא בארבע ויתא
לסרדא דנחשא אתרא לאריחא:
ו נעבד ית אריחא דאעי שטין נחפא
יתהון נחשא: ז ואעיל ית אריחא
בעוקתא על סטרי מדבחה למטל יתה
בהון חליל לוחין עבד יתה: ח נעבד ית
כיורא נחשא וית בסיסה נחשא
במחזית נשיא דאתין לעלאה בתרע
משכן זמנא: ט נעבד ית דרתא לרוח
עבר דרומא סרדי דרתא דבוץ שזיר
מאה באמין: י עמודיהון עשרין
וסמכיהון עשרין נחשא ווי עמודיא
וכבושיהון דכסף: יא ולרוח צפונא מאה
אמין עמודיהון עשרין וסמכיהון עשרין
נחשא ווי עמודיא וכבושיהון דכסף:

היצאים ממנה: כב פתריהם וקנתם ממנה היו כלה מקשה
אחת זהב טהור: כג ניעש את-נרתיה שבועה ומלקחיה
ומחתתיה זהב טהור: כד ככר זהב טהור עשה אתה ואת
כל-כליה:

כה ניעש את-מזבח הקטרת עצי שטים אמה ארכו ואמה
רחבו רבוע ואמתים קמתו ממנו היו קרנתיו: כז ויצף אתו
זהב טהור את-גגו ואת-קירתיו סביב ואת-קרנתיו
כז ניעש לו זר זהב סביב: ושתף טבעת זהב עשה לו
מתחת לזרו על שתי צלעתיו על שני צדיו לבתים
כח לבדים לשאת אתו בהם: כט ניעש את-הבדים עצי שטים
כט ויצף אתם זהב: ויעש את-שמן המשחה קדש ואת-
קטרת הסמים טהור מעשה רקח: ויעש

לח

רביעי

את-מזבח העלה עצי שטים חמש אמות ארכו וחמש-
אמות רחבו רבוע ושלש אמות קמתו: ויעש קרנתיו על
ג ארבע פנתיו ממנו היו קרנתיו ויצף אתו נחשת: ויעש
את-כל-כלי המזבח את-הסירה ואת-היעים ואת-
המזרקת את-המזלגת ואת-המחתת כל-כליו עשה
ד נחשת: ויעש למזבח מכבד מעשה רשת נחשת תחת
ה כרכבו מלמטה עד-חציו: ויצק ארבע טבעת בארבע
ו הקצות למכבד הנחשת בתים לבדים: ויעש את-
ו הבדים עצי שטים ויצף אתם נחשת: ויבא את-הבדים
בטבעת על צלעת המזבח לשאת אתו בהם נבוב לחת
ח עשה אתו: ויעש את הכיור נחשת ואת
כנו נחשת במראת הצבאת אשר צבאו פתח אהל
ט מועד: ויעש את-החצר לפאת א נגב
י תימנה קלעי החצר שש משור מאה באמה: עמודיהם
עשרים ואדניהם עשרים נחשת ווי העמודים ונחשקיהם
יא כסף: ולפאת צפון מאה באמה עמודיהם עשרים
ואדניהם עשרים נחשת ווי העמודים ונחשקיהם כסף:

רש"י

העמידו הגשים לזאות רבות במלרים. כשהיו צעליהם יעשים בעצדת פרך היו
הולכות ומוליכות להם מאכל ומשתה ומאכליות אוסם, ונוטלות המראות, וכל אחת
רואה עומה עם צעלה במראה ומשדלתו בדברים לומר אני נאה ממך, ומתוך כך
מזיאות לבעליהם לידי תאוה ונזקקות להם ומתעצרות ויולדות שם, שנאמר תחת
התפוח עוררתך (שיר השירים ח:ה), והוה שנאמר במראות הנוצאות. ונעשה

(ז) נבוב לזחות. נבוב הוא חלול. וכן ועבדו ארבע אלצעות נבוב וירמיה
נבכא: נבוב לזחות. הלוחות של עני שטים לכל רוח, והחלל באמצע: (ח)
במראות הצובאות. צנות ישראל היו צידן מראות שרואות בהן כשהן
מתקשטות, ואף אותן לא עבדו מלהביא לנדבת המשכן, והיה מואם משה בהן מפני
שעושים לזכר הרע. ח"ל הקצ"ה, קבל, כי אלו חציבין עלי מן הכל, שעל ידיהם

emerging from it. ²² Their knobs and branches were of it, all of a single hammered piece of pure gold. ²³ He made its lamps seven, and its tongs and spoons of pure gold. ²⁴ Of a talent of pure gold did he make it and all its utensils.

Making the Incense Altar ²⁵ He made the Incense Altar of acacia wood; a cubit its length, and a cubit its width — square — and two cubits its height, from it were its horns. ²⁶ He covered it with pure gold, its roof and its walls all around and its horns, and he made for it a gold crown all around. ²⁷ He made for it two gold rings under its crown on its two corners, on its two sides, as housings for staves, with which to carry it. ²⁸ He made the staves of acacia wood, and covered them with gold. ²⁹ He made the anointment oil, holy; and the incense spices, pure; a perfumer's handiwork.

38 ¹ He made the Elevation-offering Altar of acacia wood; five cubits its length, and five cubits its width — square — and three cubits its height. ² He made its horns on its four corners, from it were its horns, and he covered it with copper. ³ He made all the utensils of the Altar — the pots, the shovels, the basins, the forks, and the fire-pans — he made all its utensils of copper. ⁴ He made for the Altar a netting of copper meshwork, below its surrounding border downwards until its midpoint. ⁵ He cast four rings on the four edges of the copper netting, as housings for the staves. ⁶ He made the staves of acacia wood and covered them with copper. ⁷ He inserted the staves in the rings on the sides of the Altar, with which to carry it; hollow, of boards, did he make it.

Making the Laver ⁸ He made the Laver of copper and its base of copper, from the mirrors of the legions who massed at the entrance of the Tent of Meeting.

Making the Courtyard ⁹ He made the Courtyard: on the south side, the lace-hangings of the Courtyard, of twisted linen, a hundred cubits. ¹⁰ Their pillars twenty, and their sockets twenty, of copper; the hooks of the pillars and their bands of silver. ¹¹ On the north side, a hundred cubits, their pillars twenty and their sockets twenty, of copper; the hooks of the pillars and their bands of silver.

38.

8. בְּמִרְאֵת הַצִּבְאוֹת — *From the mirrors of the legions.* The Laver [*Kiyor*] was a very large copper basin in the Tabernacle Courtyard from which the Kohanim were required to wash their hands and feet before performing the service. It was not made of copper from the regular contributions, since the Laver is not listed below (vs. 30-31) among the items that were made from that copper. Our verse tells us that the Laver was made exclusively from the brightly polished sheets of copper that women used as mirrors in those days. When the call went out for contributions, the women came with their copper mirrors and piled them up at Moses' dwelling, which, until the erection of the Tabernacle, was known as the *Tent of Meeting* (33:7). Moses was reluctant to accept such gifts for the Tabernacle, because they had been used to incite lust. God told him he was wrong, however, because these very same mirrors had been instrumental in the survival of the nation. In Egypt, the men had come home at night exhausted from a long day of backbreaking labor in the fields, and the women had

used their mirrors to help entice them to continue normal family life. Thanks to this, *legions* of Jewish children were born. To the contrary, God said, not only should the mirrors be accepted, they should be used in their entirety to make the Laver. [The reason the Torah does not give a specific size for the Laver is that every single mirror had to go into it, no matter how big it would become — so sacred were those mirrors (*Ibn Ezra*).] The Laver was unique in that its water would be used in the future to bring peace between husband and wife by proving the innocence of women accused of adultery (see *Numbers* 5:17,28). Thus, the implements that brought husbands and wives together in Egypt were used exclusively to fashion the utensil that would end suspicion and animosity within families (*Rashi*).

אֲשֶׁר צִבְאוּ — *Those who massed.* The women massed at Moses' tent to bring their mirrors (*Rashi*). The women had always massed at Moses' tent to pray and hear the teachings of God (*Onkelos*), and to rid themselves of the temptations and base pleasures of this world (*Ibn Ezra*).

יב ולפאת־ים קלעים חמשים באמה עמודיהם עשרה ואדניהם עשרה ווי העמדים וחשוקיהם כסף: ולפאת קדמה מזרחה חמשים אמה: קלעים חמש־עשרה יד אמה אל־הכתף עמודיהם שלשה ואדניהם שלשה: טו ולכתף השנית מזה ומזה לשער החצר קלעים חמש עשרה אמה עמדיהם שלשה ואדניהם שלשה: כל־ יז קלעי החצר סביב שש משור: והאדנים לעמדים נחשת ווי העמודים וחשוקיהם כסף וצפוי ראשיהם יח כסף והם מחשקים כסף כל עמדי החצר: ומסך שער החצר מעשה רקם תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משור ועשרים אמה ארך וקומה ברחב חמש אמות יט לעמת קלעי החצר: ועמדיהם ארבעה ואדניהם ארבעה נחשת וויהם כסף וצפוי ראשיהם וחשוקיהם כסף: וכל־היתדות למשכן ולחצר סביב נחשת: ססס

קכ"ב פסוקים. סנא"ה סימן.

רש"י

(תנחומא פקודי ט). וכן תרגם אנקלוס במחזין [ס"א במחזית] נשיא, והוא תרגום של מראות, מירואר"ש בלע"ז. וכן מלניו בישעיה, והגליונים (ישעיה ג:כג) מתרגמין ומחזיתא: אשר צבאו. להציא נדבתן: (יח) לעמות קלעי החצר. כמדת קלעי החצר:

הכיור מהם שהוא לשום שלום בין איש לאשתו, להשקות ממים שבתוכו למי שקנה לה צעלה ונסתרה. ותדע לך שהן מראות ממש, שהרי נאמר ונחשת התנופה שבעים ככר וגו' ויעש זה וגו' (והלן לתכטילא), וכיור וכו' לא הוזכרו שם, למדת שלא היה נחשת של כיור מנחשת [ס"א משאר נחשת] התנופה. כך דרש רבי תנחומא

¹² On the west side, lace-hangings of fifty cubits; their pillars ten and their sockets ten; the hooks of the pillars and their bands of silver. ¹³ And on the eastern side, fifty cubits; ¹⁴ fifteen-cubit lace-hangings at the shoulder, their pillars three and their sockets three; ¹⁵ and at the second shoulder — on either side of the gate of the Courtyard — fifteen-cubit lace-hangings; their pillars three and their sockets three. ¹⁶ All the lace-hangings of the Courtyard all around were of twisted linen. ¹⁷ The sockets of the pillars were copper, the hooks of the pillars and their bands were silver, and the plating of their tops were silver. They were banded with silver, all the pillars of the Courtyard.

The Screen ¹⁸ The Screen of the gate of the Courtyard was embroiderer's work, of turquoise, purple, and scarlet wool, and twisted linen; twenty cubits in length and the height, in width, was five cubits, corresponding to the lace-hangings of the Courtyard. ¹⁹ Their pillars four and their sockets four, of copper; their hooks silver, and the plating of their tops and their bands silver. ²⁰ All the pegs of the Tabernacle and the Courtyard all around were copper.

סג — קב"ב פסוקים. סג"א סג"א סימן טז
There are 122 verses in the *Sidrah*, numerically corresponding to the mnemonic סג"א.

The word is related to סנה, *bush*, alluding to the Presence that Moses first saw in the bush and that God rested upon the Jewish people in the Wilderness (R' David Feinstein).

פרשת פקודי

אונקלוס

כא אלן מנני משכנא משכנא
 דסהדותא די אתמני על מימרא דמשה
 פלחן ליואי בידא דאיתמר בר אהרן
 כהנא: כב ובצלאל בר אורי בר חור
 לשבטא דיהודה עבד ית כל די פקיד יי
 ית משה: כג ועמה אהליאב בר
 אחיסמך לשבטא דדן נגר ואמן וציר
 בתכלא ובארגונא ובצבע וזהורי
 ובבוצא: כד כל דהבא דאתעבד
 לעבידא בכל עבירת קודשא ונהה
 דהב ארמונתא עסרין ותשע כפרין
 ושבע מאה ותלתין סלעין בסלעי
 קודשא: כה ובספ מנני כנשתא מאה
 כפרין ואסף ושבע מאה וחמשה
 ושבעין סלעין בסלעי קודשא: כו תקלא
 לגלגלתא פלגות סלעא בסלעי
 קודשא לכל דעבר על מנניא מבר
 עסרין שנין ולעלא לשית מאה
 ותלתא אלפין וחמש מאה וחמשים:
 כז ונהה מאה כפרין דכסף לאתבא
 ית סמכי קודשא וית סמכי דפרכתא

כא אלה פקודי המשכן משכן העדות אשר פקד על פי משה
 כב עבדת הלויים ביד איתמר בן-אהרן הכהן: ובצלאל
 בן-אורי בן-חור למטה יהודה עשה את כל-אשר-צוה
 כג יהוה את-משה: ואתו אהליאב בן-אחיסמך למטה-דן
 חרש וחשב ורקם בתכלת ובארגמן ובתולעת השני
 כד ובשש: כל-הזהב העשוי למלאכה
 בכל מלאכת הקדש ויהי | זהב התנופה תשע
 ועשרים כפר ושבע מאות ושלשים שקל בשקל
 כה הקדש: ובספ פקודי העדה מאת כפר ואסף ושבע
 כו מאות וחמשה ושבעים שקל בשקל הקדש: בקע
 לגלגלת מחצית השקל בשקל הקדש לכל העבר
 על-הפקדים מבין עשרים שנה ומעלה לשש-מאות
 כז אסף ושלשת אלפים וחמש מאות וחמשים: ויהי מאת
 כפר הכסף לצקת את אדני הקדש ואת אדני הפרכת

רש"י

הקצ"ה. אמר לו משה, כלל אל היית, כי בודאי כך זיה לי הקצ"ה. וכן עשה, המשכן
 תחלה, ואחר כך עשה כלים (זכרות נה): (כד) בכר. ששים מנה. ומנה של קדש כפול
 היה, הרי הככר ק"כ מנה. והמנה כ"ה סלעים, הרי ככר של קדש שלשת אלפים שקלים.
 לפיכך מנה צפרוטרות כל השקלים שפחותין במנינם מ' אלפים, שאין מגיעין לככר
 (זכורות ה): (כו) בקע. הוא שם משקל של מחצית השקל: לשש מאות אסף וגו'.
 כך היו ישראל וכך עלה מנינם אחר שהוקם המשכן בספר במדבר. ואף עתה צדצת
 המשכן כך היו ומנין חלףי השקלים של שש מאות אסף עולה מאת ככר כל אחד של
 שלשת אלפים שקלים. כילד, שש מאות אסף חלפין הרי ה' ג' מאות אסף שלימים,
 הרי מאת ככר. והשלשת אלפים וחמש מאות וחמשים חלפין עולין אסף ושבע מאות
 וחמשה ושבעים שקלים: (כז) לצקת. כתרומו, לאתבא: את אדני הקדש.
 של קרשי המשכן שהם מ"ח קרשים ולהן ז' אדנים, ואדני הפרכת ארבעה, הרי

(כא) אלה פקודי. צפרה 10 נמנו כל משקלי נדבת המשכן לכסף ולזהב ולנחשת,
 ונמנו כל כליו לכל עבודתו: המשכן משכן. שני פעמים, רמז למקדש שנתמשכן בשני
 חורבנין על עוונותיהן של ישראל (תנחומא ה): משכן העדות. עדות לישראל שויתר
 להם הקצ"ה על מעשה העגל, שהרי השרה שכינתו ביניהם (שס): עבודת הלויים.
 פקודי המשכן וכליו הוא עבודה המסורה ללויים במדבר, לשאת ולהוריד ולהקים איש
 איש למשלו המופקד עליו, כמו שאמור צפרה נשא (במדבר ז): ביד איתמר. הוא
 היה פקיד עליהם למסור לכל בית אב עבודה שעליו: (כב) ובצלאל בן אורי וגו'
 עשה את כל אשר צוה ה' את משה. אשר צוה אותו משה אין כתיב כאן אלא
 כל אשר צוה ה' את משה, אפילו דברים שלא אמר לו רבו הסכימה דעתו למה שנא'
 למשה בסיו. כי משה צוה לצלאל לעשות תחלה כלים ואח"כ משכן. אמר לו צלאל,
 מנהג העולם לעשות תחלה בית ואחר כך משים כלים בתוכו. אמר לו, כך שמעתי מפי

PARASHAS PEKUDEI

The *Sidrah* begins with a detailed listing of the amounts of gold, silver, and copper that were contributed for the construction of the Tabernacle. Despite the fact that the metals were deposited with Moses and were under the supervision of Bezalel — people whose greatness and integrity were indisputable, were known to the people, and attested to by God — Moses made a full accounting of all proceeds and use of the contributions. He would not rely on assumptions, for leaders must be beyond reproach and must keep accounts of the funds that pass through their hands.

Sforno comments that the Tabernacle and its individual parts were of such awesome holiness that they survived intact through time and wars. Unlike the two Temples that were sacked and destroyed, Moses' Tabernacle remained intact and was never captured or desecrated. The four reasons

for this are alluded to in the first two verses: (a) It was the Tabernacle of Testimony, where the Tablets, the symbols of God's communion with Israel, were deposited; (b) it was built at Moses' bidding, thus benefiting from his personal majesty; (c) the service of the Levites [who had proven their greatness by their loyal response to Moses after the catastrophe of the Golden Calf] and all the components of the Tabernacle were under the charge of Issamar, a man of great stature; and (d) those who led the work, as represented by Bezalel, were men of distinguished lineage and outstanding righteousness. Because of all these factors, *Sforno* explains, the Tabernacle was impervious to time and enemies. Solomon's Temple, by contrast, was built [in great measure] by non-Jewish workmen. Consequently, although the *Shechinah* rested upon it, its parts became worn with time and required repair and

PARASHAS PEKUDEI

The Reckonings ²¹ These are the reckonings of the Tabernacle, the Tabernacle of Testimony, which were reckoned at Moses' bidding. The labor of the Levites was under the authority of Issamar, son of Aaron the Kohen. ²² Bezalel, son of Uri son of Hur, of the tribe of Judah, did everything that HASHEM commanded Moses. ²³ With him was Oholiab, son of Ahisamach, of the tribe of Dan, a carver, weaver, and embroiderer, with turquoise, purple, and scarlet wool, and with linen.

The Materials Used for the Work ²⁴ All the gold that was used for the work — for all the holy work — the offered-up gold was twenty-nine talents and seven hundred thirty shekels, in the sacred shekel.

²⁵ The silver of the census of the community was one hundred talents, one thousand seven hundred and seventy-five shekels, in the sacred shekel; ²⁶ a beka for every head, a half-shekel in the sacred shekel for everyone who passed through the census takers, from twenty years of age and up, for the six hundred three thousand, five hundred and fifty. ²⁷ The hundred talents of silver were to cast the sockets of the Sanctuary and the sockets of the Partition;

replacement. The Second Temple was built only thanks to the benevolence of King Cyrus, and it never had the Tablets or the *Shechinah*. Both Temples fell into enemy hands, were looted, and destroyed.

He comments further that compared to the gold and silver that were used in the Temples of Solomon and Herod, the amounts listed below are insignificant. Nevertheless, the Tabernacle surpassed both Temples in holiness, as noted above. This proves that God rests His Presence not where there is wealth, but where there is righteousness.

21. אֵלֶּה — *These are*. This verse suggests homilectically that the only meaningful reckoning is the account one makes of resources that are devoted to building God's sanctuaries and otherwise used for the sake of Heaven. Only such investments are eternal; the others are transitory. As the Sages remark (*Bamidbar Rabbah* 22:8), the word *מֶמֶן*, *money*, is a contraction of *מָה אַתָּה מוֹנֶה*? *What are you counting?* *אֵינוֹ כֶּלָּם* *It is worthless!* (Or HaChaim).

הַמִּשְׁכָּן מִשְׁכַּן הָעֵדוּת — *The Tabernacle, the Tabernacle of Testimony*. Why the repetition of the word Tabernacle? In this context, the word Tabernacle includes all the vessels and utensils contained in the structure. Collectively they are given the name *Tabernacle* because it was the abode of the Ark, which contained the Tablets of Testimony (*Ibn Ezra*). The reason it is necessary for the Torah to tell us here that we are speaking about the entire building and its contents is because the word *Tabernacle* is also used for one of the cloth coverings of the Tabernacle [see 35:11] (*Ramban*). Additionally, the double mention alludes to the two Tabernacles, for the Tabernacle on earth was parallel to the Tabernacle in Heaven (*R' Bachya*).

Midrashically, the two words allude to the two Temples which were taken from us. In a play on words, *מִשְׁכָּן* is pronounced as if it were vowelized *מִשְׁכָּן*, a *pledge* or *collateral*, and intimates that the two Temples are collateral for the sins of Israel, and were taken from us until the nation repents and is restored to its former position (*Rashi*).

הָעֵדוּת — *Of Testimony*. Because the Divine Presence was

upon it, the Tabernacle testified that God had forgiven the sin of the Golden Calf (*Rashi*). Alternatively, the Testimony refers to the Tablets (*Ibn Ezra*).

22. אֲשֶׁר־צִוָּה ה' — *That HASHEM commanded*. So great was Bezalel that he did not act only at Moses' command; Bezalel even intuited instructions that *HASHEM had commanded Moses*, but that he had not conveyed to Bezalel. Moses taught Bezalel the order of the construction as it is found in chapters 25-26, where the Ark is mentioned before the structure, to which Bezalel argued that a building must be erected before its contents. Moses answered that not only was Bezalel right, even his name reflected his prescience, for Bezalel is a compound word formed of *בְּצַל אֵל*, *in the shadow of God*. "You must have been in God's shadow when He spoke to me," Moses said, "for indeed [although the Ark is mentioned first because of its primary importance], so did I hear from God that the Tabernacle must come first in terms of actual construction" (*Rashi* from *Berachos* 55a).

24. כֶּכֶר — *Talents*. A talent, as used in the Tabernacle, was three thousand shekels (*Rashi*).

בְּכָל מְלָאכַת הַקֹּדֶשׁ — *For all the holy work*. This seemingly superfluous phrase is included to show the extent of the miracle. In the ordinary course of working with gold, there is always waste, especially when the vessels are as intricately carved and cast as the Menorah and the Cherubim, and the gold had to be cut into slivers to be woven into the threads of the vestments and tapestries. Nevertheless, as our verse states, all of the gold, without any waste, went into the holy work (*Or HaChaim*).

25-28. וְכֶסֶף — *The silver*. This passage lists only the silver that was accumulated through the head tax of a half-shekel, which was used to count the adult males (30:13). The bulk of it was used, as stated in verse 27, to cast the ninety-six sockets that supported the forty-eight planks of the Tabernacle walls and the four sockets that supported the four pillars that held the Partition-curtain in front of the Holy of Holies. The remaining silver was used for the accessories

מֵאֵת אֲדָנִים לְמֵאֵת הַכֹּהֵן כֹּהֵן לְאֹדֶן: וְאֶת־הָאֵלֶּף וּשְׁבַע
הַמֵּאוֹת וְחֲמִשָּׁה וּשְׁבַעִים עָשָׂה וַיֹּוֹם לְעִמּוּדִים וְצִפְּהָ
רֹאשֵׁיהֶם וְחִשֵּׁק אֹתָם: וַנְּחַשֵּׁת הַתְּנוּפָה שְׁבַעִים כֹּהֵן
וְאֶלְפִים וָאַרְבַּע־מֵאוֹת שָׁקֶל: וַיַּעַשׂ בָּהּ אֶת־אֲדָנֶי פֶּתַח
אֹהֶל מוֹעֵד וְאֵת מִזְבַּח הַנְּחֹשֶׁת וְאֶת־מִכְבַּר הַנְּחֹשֶׁת
אֲשֶׁר־לוֹ וְאֵת כָּל־כְּלֵי הַמִּזְבֵּחַ: וְאֶת־אֲדָנֶי הַחֹצֵר סָבִיב
וְאֶת־אֲדָנֶי שַׁעַר הַחֹצֵר וְאֵת כָּל־יִתְדֵת הַמִּשְׁכָּן וְאֶת־
כָּל־יִתְדֵת הַחֹצֵר סָבִיב: וּמִן־הַתְּכֵלֶת וְהָאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת
הַשָּׁנִי עָשׂוּ בְגָדֵי־שָׂרָד לְשָׂרֵת בִּקְדָשׁ וַיַּעַשׂוּ אֶת־בְּגָדֵי
הַקֹּדֶשׁ אֲשֶׁר לְאַהֲרֹן כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה:
וַיַּעַשׂ אֶת־הָאֵפֹד וְהָב תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ
מִשְׁזָר: וַיִּרְקְעוּ אֶת־פָּחִי הַזֶּהבִּי וְקִצָּץ פְּתִילֹם לַעֲשׂוֹת
בִּתּוֹךְ הַתְּכֵלֶת וּבִתּוֹךְ הָאַרְגָּמָן וּבִתּוֹךְ תוֹלַעַת הַשָּׁנִי
וּבִתּוֹךְ הַשֵּׁשׁ מַעֲשֵׂה חֹשֶׁב: כִּתְּפַת עָשׂוּ־לוֹ חֲבֵרֶת עַל־
שְׁנֵי קְצוּוֹתָיו חֶבֶר: וְחֹשֶׁב אֶפְדָּתוֹ אֲשֶׁר עָלָיו מִמֶּנּוּ הוּא
כַּמַּעֲשֵׂהוּ וְהָב תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מִשְׁזָר
כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: וַיַּעַשׂוּ אֶת־אֲבָנֵי
הַשֹּׁהַם מִסִּבַּת מִשְׁבַּצַּת זָהָב מִפְּתַחַת פְּתוּחֵי חוֹתָם עַל־
שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: וַיִּשֶׂם אֹתָם עַל כִּתְּפַת הָאֵפֹד אֲבָנֵי
זָכָרוֹן לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה:
וַיַּעַשׂ אֶת־הַחֹשֶׁן מַעֲשֵׂה חֹשֶׁב כַּמַּעֲשֵׂה אֵפֹד וְהָב
תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מִשְׁזָר: רְבֹוע הָיָה
כְּפֹל עָשׂוּ אֶת־הַחֹשֶׁן זֶרֶת אֶרְפוֹ וְזֶרֶת רַחְבּוֹ כְּפֹל:
וַיִּמְלֵאוּ־בּוֹ אַרְבָּעָה טוֹרֵי אָבֶן טוֹר אֶדָם פִּטְדָה
וּבִרְקַת הַטּוֹר הָאֶחָד: וְהַטּוֹר הַשֵּׁנִי נֶפֶךְ סַפִּיר וַיִּהְיֶה:
וְהַטּוֹר הַשְּׁלִישִׁי לָשֵׁם שָׁבוֹ וְאַחֲלָמָה: וְהַטּוֹר הָרְבִיעִי
תַּרְשִׁישׁ שֹהַם וַיִּשְׁפֹּה מוֹסַבַּת מִשְׁבַּצַּת זָהָב בְּמִלְאָתָם:
וְהָאֲבָנִים עַל־שְׁמוֹת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל הֵנָּה שְׁתֵּים עָשָׂרָה
עַל־שְׁמֹתָם פְּתוּחֵי חֹתָם אִישׁ עַל־שְׁמוֹ לְשָׁנִים עָשָׂר
שָׁבֹט: וַיַּעַשׂוּ עַל־הַחֹשֶׁן שְׁרָשֶׁרֶת גְּבֻלַת מַעֲשֵׂה עֶבֶת
זָהָב טְהוֹר: וַיַּעַשׂוּ שְׁתֵּי מִשְׁבַּצַּת זָהָב וּשְׁתֵּי טַבַּעַת
זָהָב וַיִּתְּנוּ אֶת־שְׁתֵּי הַטַּבַּעַת עַל־שְׁנֵי קְצוֹת הַחֹשֶׁן:
וַיִּתְּנוּ שְׁתֵּי הָעֲבֹתֹת הַזֹּהָב עַל־שְׁתֵּי הַטַּבַּעַת עַל־קְצוֹת

כח
כט
ל
לא
לט
א
ב
ג
ד
ה
ו
ז
ח
ט
י
יא
יב
יג
יד
טו
טז
יז

חמישי

קצותיו ק'

a hundred sockets for a hundred talents, a talent per socket.²⁸ And from the one thousand seven hundred and seventy-five he made hooks for the pillars, covered their tops and banded them.

²⁹ The offered-up copper was seventy talents and two thousand four hundred shekels. ³⁰ With it he made the sockets of the entrance to the Tent of Meeting, the Copper Altar, the copper mesh-work that was on it, and all the vessels of the Altar; ³¹ the sockets of the Courtyard all around, the sockets of the gate of the Courtyard, all the pegs of the Tabernacle, and all the pegs of the Courtyard, all around.

39

¹ From the turquoise, purple, and scarlet wool they made knit vestments to serve in the Sanctuary, and they made the holy vestments for Aaron, as HASHEM had commanded Moses.

Aaron's
Vestments

The Ephod

² He made the Ephod of gold, turquoise, purple, and scarlet wool, and twisted linen. ³ They hammered out the thin sheets of gold and cut threads to work the weaver's craft into the turquoise, into the purple, and into the scarlet wool, and into the linen. ⁴ They made attached shoulder straps for it, attached to its two ends. ⁵ The belt with which it was emplaced, which was on it, was made from it, of the same workmanship, of gold, turquoise, purple, and scarlet wool, and linen, twisted, as HASHEM had commanded Moses.

⁶ They made the shoham stones, encircled with gold settings, engraved like the engraving of a signet ring, according to the names of the sons of Israel. ⁷ He placed them on the shoulder straps of the Ephod as remembrance stones for the sons of Israel, as HASHEM had commanded Moses.

The
Breastplate

⁸ He made the Breastplate of a weaver's craft, like the workmanship of the Ephod, of gold, turquoise, purple, and scarlet wool, and linen, twisted. ⁹ It was square, folded over did they make the Breastplate; its length was a half-cubit and its width was a half-cubit, folded over. ¹⁰ They filled it with four rows of stones: a row of odem, pitdah, and barekes — one row; ¹¹ the second row: nofech, sapir, and yahalom; ¹² the third row: leshem, shevo, and achlamah; ¹³ the fourth row: tarshish, shoham, and yashfeh; encircled with gold settings in their mountings. ¹⁴ The stones were according to the names of the sons of Israel, twelve according to their names, like the engraving of a signet ring, each man according to his name, for the twelve tribes.

¹⁵ For the Breastplate they made chains at the edges, of braided craftsmanship, of pure gold.

¹⁶ They made two gold settings and two gold rings, and they placed the two rings on the two ends of the Breastplate. ¹⁷ They placed the two gold ropes on the two rings, on the ends of the

רש"י

היו מרדדין מן הזהב, אישטינדר"א בלע"ז, טסין דקין. כאן הוא מלמדך היאך היו טווין את הזהב עם החוטין. מרדדים טסין דקין וקוללן מהן פתילים לאורך הטס, לעשות אותן פתילים מעורבים עם כל מין ומין בחשן ואפוד שנאמר בהן זהב ולעיל כחז"טו, חוט אחד של זהב עם ששה חוטין של תכלת, וכן עם כל מין ומין, שכל המינין חוטין כפול ששה והזהב חוט שביעי עם כל אחד ואחד (יומא עב.).

מאה. וכל שאר האדנים נחשת כתיב זהב: (בב) וצפה ראשיהם. של עמודים מהן, שזכרון כתיב ופנה ראשיהם וחשוקיהם כסף: (א) ומן התכלת והארגמן וגו'. ש לא נאמר כאן. מכאן אני אומר שאין בגדי שרד הללו בגדי כהונה, שזכגדי כהונה היה שש, אלא הם בגדים שמכסים זהב כלי הקדש בשעת סלוק מסעות, שלא היה זהב שש: (ג) וירקעו. כמו לרוקע הארץ (תהלים קלזו). כתרומתו ורדדו טסין.

needed for the pillars (v. 28). If so, however, where was the silver that was voluntarily contributed? According to *Ibn Ezra* (25:3), no other silver was to be contributed because there was no need for it.

Rashi (ibid.) holds that silver was contributed, and it was used to make utensils, but that silver is not listed in our passage, perhaps because it was not in significant amounts. Or *HaChaim* maintains here, as above in verse 25, that the Torah means to stress the miracle that there was absolutely no waste in casting the sockets; one talent was allocated for each, and each one weighed exactly a

talent when it was finished.

39.

1. בגדי־שרד — *Knit vestments*. These were the coverings in which the Tabernacle's most sacred artifacts were wrapped during journeys (*Rashi* to 31:10).

3. וירקעו — *They hammered out*. The verse explains how the gold threads were made. Gold was rolled out in very thin sheets and then thin slivers were cut from the sheets. These slivers were used as the threads that were interwoven with the other materials (*Rashi*).

חושבא: יח וית תרתין גרילן דעל
תרתין סטרוהי יהבו על תרתין
מרמצתא ויהבונן על כתפי אפודא
לקבל אפודי: יט ועבדו תרתין עזן
דדחב ושוואו על תרין סטרי חושבא
על ספתה די לעבדא דאפודא מלגיו:
כ ועבדו תרתין עזן דדחב ויהבונן על
תרתין כתפי אפודא מלרע מלקבל
אפודי לקבל בית לופי מעלוי להמין
אפודא: כא ואחידו ית חושבא מעזקתה
לעזקתא דאפודא בחוטא דתכלתא
למהוי על המין אפודא ולא יתפרק
חושבא מעלוי אפודא כמא די פקיד יי
ית משה: כב ועבד ית מעילא דאפודא
עובד מחי גמיר תכלא: כג ופום מעילא
כפיל לגוה כפום שרן תורא מקף
לפומה סחור סחור לא יתבוע:
כד ועבדו על שפולי מעילא רמוני
תכלא וארגונא וצבע זהורי שזיר:
כה ועבדו וגיא דחב דכי ויהבו ית וגיא
בגו רמוניא על שפולי מעילא סחור
סחור בגו רמוניא: כו וגיא ורמוניא וגיא
ורמוניא על שפולי מעילא סחור סחור
לשמשא כמא די פקיד יי ית משה:
כז ועבדו ית כתונין דבוץא עובד מחי
לאהרן ולבנוהי: כח וית מצנפתא
דבוץא וית שבח כובציא דבוץא וית
מכנסי בוצא דבוץ שזיר: כט וית המינא
דבוץ שזיר ותכלא וארגונא וצבע
זהורי עובד ציר (ניא ציור) כמא די
פקיד יי ית משה: לו ועבדו ית ציצא
כלילא דקודשא דחב דכי וכתבו
עלוהי גליפן כתב מפרש קדש ליי:
לא ויהבו עלוהי חוטא תכלתא למתן
על מצנפתא מלעלא כמא די פקיד
יי ית משה: לב ושללים כל פלחן
משכנא משכן זמנא ועבדו בני ישראל
ככל די פקיד יי ית משה כן עבדו:
לג ואיתאו ית משכנא למשה ית
משכנא וית כל מנוהי פורפודי
דפודי עברודי ועמודדי וסמכוהי:
לד וית חופא משכי דדכרי מסמקי
וית חופא משכי דססגונא וית

יח החשן: ואת שתי קצות שתי העבתת נתנו על-שתי
יט המשבצת ויתנם על-כתפת האפד אל-מול פניו: ויעשו
שתי טבעת זהב וישומו על-שני קצות החשן על-
כ שפתו אשר אל-עבר האפד ביתה: ויעשו שתי טבעת
זהב ויתנם על-שתי כתפת האפד מלמטה ממול פניו
כא לעמת מחברתו ממעל לחשב האפד: וירכסו את-
החשן מטבעתיו אל-טבעת האפד בפתיל תכלת להיות
על-חשב האפד ולא ינוח החשן מעל האפד כאשר
צוה יהוה את-משה:

ששי

יכ ויעש את-מעיל האפד מעשה ארג כליל תכלת: ופי-
כב המעיל בתוכו כפי תחרא שפה לפיו סביב לא יקרע:
כד ויעשו על-שולי המעיל רמוני תכלת וארגמן ותולעת
כה שני משור: ויעשו פעמני זהב טהור ויתנו את-הפעמנים
בתוך הרמנים על-שולי המעיל סביב בתוך הרמנים:
כו פעמן ורמן פעמן ורמן על-שולי המעיל סביב לשרת
כז כאשר צוה יהוה את-משה: ויעשו

כח את-הכתנת שש מעשה ארג לאהרן ולבניו: ואת
המצנפת שש ואת-פארי המגבעת שש ואת-מכנסי
כט הבר שש משור: ואת-האבנט שש משור ותכלת
וארגמן ותולעת שני מעשה רקם כאשר צוה יהוה
ל את-משה: ויעשו את-ציץ נזר-הקדש

זהב טהור וכתבו עליו מכתב פתוחי חותם קדש
לא ליהוה: ויתנו עליו פתיל תכלת לתת על-המצנפת
לב מלמעלה כאשר צוה יהוה את-משה: ותכל
כל-עבדת משכן אהל מועד ויעשו בני ישראל ככל
אשר צוה יהוה את-משה כן עשו:

לג וביאו את-המשכן אל-משה את-האהל ואת-כל-
לד כליו קרסיו קרשיו בריחו ועמדיו ואדניו: ואת-מכסה
עורת האילים המאדמים ואת-מכסה ערת התחשים
לה ואת פרכת המסך: את-ארון העדת ואת-בדיו ואת

רע"ז

שערו היה נראה בין לין למנפת שש מניח תפילין, והלן היה נתון על המלת. הרי
המנפת למעלה והלן למטה, ומהו על המנפת מלמעלה. ועוד הקשיתי זה, כאן הוא
אומר ויתנו עליו פתיל תכלת ובענין האוואה הוא אומר ושמת אותו על פתיל תכלת

(כח) [ואת] פארי המגבעות. תפארת והמגבעות, המגבעות המפוארות:
(לא) לתת על המצנפת מלמעלה. וע"י הפתילים היה מושיכו על המנפת
כמין כתר. וא"ל אומר הלן על המנפת, שהרי בשחיטת קדשים (וצחים יט) שנינו

Breastplate. ¹⁸ The two ends of the two ropes they placed on the two settings, and placed them on the shoulder straps of the Ephod, toward its front. ¹⁹ They made two gold rings and placed them on the two ends of the Breastplate, at its edge, which is on its inner side, toward the Ephod. ²⁰ They made two gold rings and placed them at the bottom of the two shoulder straps, toward the front, opposite its seam, above the belt of the Ephod. ²¹ They attached the Breastplate from its rings to the rings of the Ephod with a turquoise woolen cord, so that it would remain above the belt of the Ephod, and the Breastplate would not be loosened from above the Ephod, as HASHEM had commanded Moses.

Robe of the Ephod ²² They made the Robe of the Ephod of a weaver's craft, entirely of turquoise wool. ²³ Its head-opening was folded over within, like the opening of a coat of mail; its opening had a border all around, so that it would not tear. ²⁴ On the Robe's hem they made pomegranates of turquoise, purple, and scarlet wool, twisted. ²⁵ They made bells of pure gold, and they placed the bells amid the pomegranates on the hem of the Robe, all around, amid the pomegranates. ²⁶ A bell and a pomegranate, a bell and a pomegranate on the hem of the Robe all around, to minister, as HASHEM commanded Moses.

Tunics of linen ²⁷ They made the Tunics of linen, of a weavers' craft, for Aaron and his sons; ²⁸ and the Turban of linen, and the splendid Headdresses of linen, and the linen Breeches of twisted linen; ²⁹ the Sash of twisted linen, turquoise, purple, and scarlet wool, of an embroiderer's craft, as HASHEM had commanded Moses.

Head-plate ³⁰ They made the Head-plate, the holy crown, of pure gold, and they inscribed on it with script like that of a signet ring, "HOLY TO HASHEM." ³¹ They placed on it a cord of turquoise wool, to put over the Turban from above, as HASHEM commanded Moses.

³² All the work of the Tabernacle, the Tent of Meeting, was completed, and the Children of Israel had done everything that HASHEM commanded Moses, so did they do.

Moses Inspects the Tabernacle ³³ They brought the Tabernacle to Moses, the Tent and all its utensils: its hooks, its planks, its bars, its pillars, and its sockets; ³⁴ the Cover of red-dyed ram skins, and the Cover of tachash skins, and the Partition-curtain; ³⁵ the Ark of Testimony and its staves, and the

רש"י

בפתיל תכלת (ולעיל כח:כח) וע"כ פחות משנים לא היו, שהרי בשתי קצות החשן היו ב' טבעות החשן ובשתי כתפות האפוד היו ב' טבעות האפוד שנגדן, ולפי דרך קשירה ד' חוטין היו. ומ"מ פחות משנים אי אפשר: (לב) ויעשו בני ישראל. את המלאכה בכל אשר צוה ה' וגו': (לג) ויביאו את המשכן וגו'. שלא היו יכולין להקימו. ולפי שלא עשה משה שום מלאכה במשכן הניח לו הקב"ה הקמתו, שלא היה יכול להקימו שום אדם מחמת כובד הקרשים שאין כח בדם לזקן, ומשה העמידו. אמר משה לפני הקב"ה, איך אפשר הקמתו ע"י אדם. א"ל, עסוק אתה בידך וגראה

(לעיל כח:לז). ואומר אני פתיל תכלת זה חוטין הן לקשרו בהן במזנפת, לפי שהלצין אינו אלא מאוזן לאוזן ובמה יקשרנו במזנו. והיו קבועין בו חוטי תכלת לשני ראשיו ובאמצעיתו שבה קושרו ותולהו במזנפת כשהוא בראשו. ושני חוטין היו בכל קצה וקצה, אחת ממשל ואחת מתחת לגד מזנו וכן באמצעו, שכן הוא נוח לקשור ואין דרך קשירה בפחות משני חוטין, לכך נאמר על פתיל תכלת ועליו פתיל תכלת. וקושר ראשיהם השנים כולם יחד מאחוריו למול ערפו ומושיבו על המזנפת. ואל תתמה שלא נאמר פתיל תכלת הואיל ומרובין הן, שהרי מנינו בחשן ואפוד וירכסו את החשן וגו'

28. המצנפת. — *The Turban.* This was the headcovering of the Kohen Gadol. The *splendid headdresses* were those of the other Kohanim.

31. על-המצנפת. — *Over the Turban.* The Head-plate was held in place on Aaron's forehead by means of three blue cords, threaded through three holes in the Head-plate. Two of them were in its ends, at his temples. The third was at the top of the Head-plate's center. The center thread was pulled over the Turban, as stated in this verse, and all three cords were tied at the back of Aaron's head (*Rashi*).

33. ויביאו את-המשכן. — *They brought the Tabernacle.* In this context, the word *Tabernacle* refers to the covering, not the

building, since they brought the unassembled parts to Moses (*Ramban*.)

The workmen could not erect the Tabernacle because of its massive weight. Since Moses had not had a share in the actual work of the Tabernacle, God wanted him to have the honor of erecting it. Seeing how heavy it was, he asked God, "How can anyone erect it?" God told him to make the attempt and the Tabernacle would stand on its own, as if he had put it up. Therefore, the Torah states in the passive voice, *the Tabernacle was erected* (40:17), to imply although Moses tried to erect it, it stood up by itself, miraculously (*Rashi*).

פָּרַכְתָּא דְּפָרְסָא: לֹא יֵת אַרְוֹנָא
 דְּסִהְדוּתָא וְיֵת אַרְיִחוּהִי וְיֵת כְּפָרְתָא:
 לו יֵת פְּתוּרָא יֵת כָּל מְנוּהִי וְיֵת לֶחֶם
 אֲפִיָא: לֹא יֵת מְנִרְתָּא דְכִיתָא יֵת
 בּוּצִינְהָא בּוּצִינִי סִדְרָא וְיֵת כָּל מְנִהָא
 וְיֵת מִשְׁחָא דְאַנְהֲרוּתָא: לֹא יֵת מִדְּבָחָא
 דְדִהֲבָא וְיֵת מִשְׁחָא דְרִבּוּתָא וְיֵת קִטְרֵת
 בּוּסְמִיָא וְיֵת פְּרָסָא דְתִרַע מִשְׁכָּנָא:
 לט יֵת מִדְּבָחָא דְנִחְשָׁא וְיֵת סִדְרָא
 דְנִחְשָׁא דִילָה יֵת אַרְיִחוּהִי וְיֵת כָּל
 מְנוּהִי יֵת כִּיּוּרָא וְיֵת בְּסִיסָה: מ יֵת סִרְדִּי
 דְרִתָּא יֵת עֲמוּדָהָא וְיֵת סִמְכָהָא וְיֵת
 פְּרָסָא לְתִרַע דְרִתָּא יֵת אֲטוּנוּהִי
 וְסִכָּהָא וְיֵת כָּל מְנִי פֶלֶחֶן מִשְׁכָּנָא
 לְמִשְׁכֵּן זְמָנָא: מא יֵת לְבוּשֵׁי שְׁמוּשָׁא
 לְשִׁמְשָׁא בְּקוּדָשָׁא יֵת לְבוּשֵׁי קוּדָשָׁא
 לְאַהֲרֹן כֹּהֵנָא וְיֵת לְבוּשֵׁי בְנוֹהִי
 לְשִׁמְשָׁא: מב כָּבֵל דִּי פִקִּיד יֵת מִשָּׁה
 בֵּן עֲבָדוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יֵת כָּל פֶּלֶחֶנָא:
 מג וְחֹזָא מִשָּׁה יֵת כָּל עֲבָדָתָא וְהָא עֲבָדוֹ
 יֵתָּהּ כִּמְא דִּי פִקִּיד יֵת בֵּן עֲבָדוֹ וּבְרִיָּה
 יֵתְהוֹן מִשָּׁה: א ומִלִּיל יֵת עִם מִשָּׁה
 לְמִימֵר: ב בְּיוֹמָא יִרְחָא קִדְמָאָה בְּחֹד
 לִירְחָא תְּקִים יֵת מִשְׁכָּנָא מִשְׁכֵּן זְמָנָא:
 ג וְתִשׁוּי תִּמְנֵן יֵת אַרְוֹנָא דְסִהְדוּתָא
 וְתִשְׁלַע אַרְוֹנָא יֵת פְּרַכְתָּא: ד וְתַעֲלֵל יֵת
 פְּתוּרָא וְתַסְדֵּר יֵת סִדְרָה וְתַעֲלֵל יֵת
 מְנִרְתָּא וְתַדְלֵק יֵת בּוּצִינְהָא: ה וְתַתֵּן יֵת
 מִדְּבָחָא דְדִהֲבָא לְקִטְרֵת בּוּסְמִיָא קִדְם
 אַרְוֹנָא דְסִהְדוּתָא וְתִשׁוּי יֵת פְּרָסָא
 דְתִרַעָא לְמִשְׁכָּנָא: ו וְתַתֵּן יֵת מִדְּבָחָא
 דְעֻלְתָּא קִדְם תִּרַע מִשְׁכָּנָא מִשְׁכֵּן זְמָנָא:
 ז וְתַתֵּן יֵת כִּיּוּרָא בֵּין מִשְׁכֵּן זְמָנָא וּבֵין
 מִדְּבָחָא וְתַתֵּן תִּמְנֵן מִיָּא: ח וְתִשׁוּי יֵת
 דְרִתָּא סְחוּר וְתַתֵּן יֵת פְּרָסָא
 דְתִרַע דְרִתָּא: ט וְתַסֵּב יֵת מִשְׁחָא
 דְרִבּוּתָא וְתַרְבִּי יֵת מִשְׁכָּנָא וְיֵת כָּל דִּי
 בָּהּ וְתַקְדֵּשׁ יֵתָּהּ וְיֵת כָּל מְנוּהִי וְיֵהִי
 קוּדָשָׁא: י וְתַרְבִּי יֵת מִדְּבָחָא דְעֻלְתָּא
 וְיֵת כָּל מְנוּהִי וְתַקְדֵּשׁ יֵת מִדְּבָחָא וְיֵהִי
 מִדְּבָחָא קִדְשׁ קוּדְשִׁין: יא וְתַרְבִּי יֵת
 כִּיּוּרָא וְיֵת בְּסִיסָה וְתַקְדֵּשׁ יֵתָּהּ:

לו הַפְּפֶרֶת: אֶת־הַשְּׁלֶחָן אֶת־כָּל־כֵּלָיו וְאֶת לֶחֶם הַפָּנִים:
 לו אֶת־הַמִּנְחָה הַטְּהֹרָה אֶת־נִרְתִּיהָ נִרְתַּת הַמַּעֲרֹכָה וְאֶת־
 לח כָּל־כֵּלֶיהָ וְאֶת שֶׁמֶן הַמָּאֹר: וְאֶת מִזְבַּח הַזֹּהֵב וְאֶת שֶׁמֶן
 הַמִּשְׁחָה וְאֶת קִטְרֵת הַסַּמִּים וְאֶת מִסַּךְ פֶּתַח הָאֹהֶל:
 לט אֶת מִזְבַּח הַנְּחֹשֶׁת וְאֶת־מִכְבַּר הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר־לוֹ אֶת־
 מ בְּדִיו וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו אֶת־הַכִּיּוֹר וְאֶת־כַּנּוֹ: אֶת קַלְעִי
 הַחֲצָר אֶת־עַמֻּדֶיהָ וְאֶת־אֲדָנֶיהָ וְאֶת־הַמִּסָּךְ לְשַׁעַר
 הַחֲצָר אֶת־מִיתָרָיו וְיִתְדֹתֶיהָ וְאֶת כָּל־כֵּלֵי עֲבֹדַת
 מא הַמִּשְׁכָּן לְאֹהֶל מוֹעֵד: אֶת־בִּגְדֵי הַשָּׂרָד לְשָׂרֵת בְּקֹדֶשׁ
 אֶת־בִּגְדֵי הַקֹּדֶשׁ לְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן וְאֶת־בִּגְדֵי בָנָיו לְכַהֵן:
 מב כָּכָל אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה בֵּן עֲשׂוֹ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֵת
 מג כָּל־הָעֲבֹדָה: וַיֵּרָא מֹשֶׁה אֶת־כָּל־הַמְּלָאכָה וְהִנֵּה עָשׂוּ
 אֹתָהּ כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה בֵּן עֲשׂוֹ וַיְבָרֶךְ אֹתָם מֹשֶׁה:

אֲב וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: בְּיוֹם־הַחֲדָשׁ הָרִאשׁוֹן
 ג בְּאַחַד לַחֲדָשׁ תִּקְיָם אֶת־מִשְׁכֵּן אֹהֶל מוֹעֵד: וְשִׁמַּתָּ
 שֵׁם אֶת אֲרוֹן הָעֵדוּת וְסִכַּתָּ עַל־הָאָרֶץ אֶת־הַפְּרָכָת:
 ד וְהִבֵּאתָ אֶת־הַשְּׁלֶחָן וְעִרְכָתָּ אֶת־עַרְכּוֹ וְהִבֵּאתָ אֶת־
 ה הַמִּנְחָה וְהִעַלִּיתָ אֶת־נִרְתִּיהָ: וְנִתְתָּה אֶת־מִזְבַּח הַזֹּהֵב
 לְקִטְרֵת לִפְנֵי אֲרוֹן הָעֵדוּת וְשִׁמַּתָּ אֶת־מִסַּךְ הַפֶּתַח
 ו לְמִשְׁכָּן: וְנִתְתָּה אֵת מִזְבַּח הָעֹלָה לִפְנֵי פֶתַח מִשְׁכֵּן
 ז אֹהֶל־מוֹעֵד: וְנִתְתָּ אֶת־הַכִּיּוֹר בֵּין־אֹהֶל מוֹעֵד וּבֵין
 ח הַמִּזְבֵּחַ וְנִתְתָּ שֵׁם מַיִם: וְשִׁמַּתָּ אֶת־הַחֲצָר סָבִיב וְנִתְתָּ
 ט אֶת־מִסַּךְ שַׁעַר הַחֲצָר: וְלִקְחָתָּ אֶת־שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה
 וּמִשְׁחָתָּ אֶת־הַמִּשְׁכָּן וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר־בּוֹ וּקְדַשְׁתָּ אֹתוֹ
 י וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו וְהָיָה קֹדֶשׁ: וּמִשְׁחָתָּ אֶת־מִזְבַּח הָעֹלָה
 וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו וּקְדַשְׁתָּ אֶת־הַמִּזְבֵּחַ וְהָיָה הַמִּזְבֵּחַ קֹדֶשׁ
 יא קֹדְשִׁים: וּמִשְׁחָתָּ אֶת־הַכִּיּוֹר וְאֶת־כַּנּוֹ וּקְדַשְׁתָּ אֹתוֹ:

שביעי
מ

רע"י

והוא אחד מ"א מזמורים שבתפלה למשה (עוד לדוד מזמור חסד ומשפט) (תהלים ל"ק; תנחומא יא; במדבר רבה ג:טז; ג) וסכות על הארון. לשון הגנה, שהרי מחילה היתה: (ד) וערכת את ערבו. שמוס מערכות של לחם הפנים:

כמקומו והוא נזקף וקם מאליו. וזה שנאמר הוקם המשכן (להלן מ"ז) הוקם מאליו. מדרש רבי תנחומא (יא): (מג) ויברך אותם משה. אמר להם יהי רצון שתעשה שכינה במעשה ידיכם, ויהי נועם ה' אלהינו עלינו ומעשה ידינו וגו' (תהלים ל"ז)

42. אֶת כָּל־הָעֲבֹדָה — *The entire service*. Instead of the word מְלָאכָה, *work*, which is used throughout these chapters, this verse uses the same term that is used to describe the sacrificial service [עֲבָדָה], to emphasize that they performed the construction work not like laborers, but like Kohanim

performing the sacred service (*Ramban*).

43. כֵּן עָשׂוּ — *So had they done!* This is the third time in the chapter that this expression is used (vs. 32,42, and 43). The apparent redundancy may allude to three elements of the sin of the Golden Calf, for which the Jews atoned by making the

Cover; ³⁶ the Table and all its utensils, and the show-bread; ³⁷ the pure Menorah, its lamps — the lamps of the prescribed order — and all its utensils, and the oil of illumination; ³⁸ The Gold Altar, the anointment oil, and the incense spices; and the Partition of the entrance of the Tent; ³⁹ the Copper Altar and its copper meshwork, its staves, and all its utensils, the Laver and its base; ⁴⁰ the curtains of the Courtyard, its pillars and its sockets, the Partition of the gate of the Courtyard, its ropes and its pegs, and all the utensils for the service of the Tabernacle of the Tent of Meeting; ⁴¹ the knitted vestments to serve in the Sanctuary, the sacred vestments of Aaron the Kohen, and the vestments of his sons to minister.

⁴² Like everything that HASHEM commanded Moses, so did the Children of Israel perform all the labor. ⁴³ Moses saw the entire work, and behold! — they had done it as HASHEM had commanded, so had they done! And Moses blessed them.

40 ¹ **H**ASHEM spoke to Moses, saying: ² “On the day of the first new moon, on the first of the month, you shall erect the Tabernacle, the Tent of Meeting. ³ There you shall place the Ark of Testimony and screen the Ark with the Partition. ⁴ You shall bring the Table and prepare its setting, bring the Menorah and kindle its lamps. ⁵ You shall place the Gold Altar for incense in front of the Ark of Testimony, and emplace the Curtain of the entrance of the Tabernacle. ⁶ You shall place the Elevation-offering Altar in front of the entrance of the Tabernacle, the Tent of Meeting. ⁷ You shall place the Laver between the Tent of Meeting and the Altar, and you shall put water there. ⁸ You shall emplace the Courtyard all around, and emplace the Curtain at the gate of the Courtyard. ⁹ You shall take the anointment oil and anoint the Tabernacle and everything that is in it, sanctify it and all its utensils, and it shall become holy. ¹⁰ You shall anoint the Elevation-offering Altar and all its utensils; you shall sanctify the Altar, and the Altar shall become holy of holies. ¹¹ You shall anoint the Laver and its stand, and sanctify it.

Tabernacle. They expressed their denial of the Torah in deed [by worshipping the calf]; in speech [by calling it a god]; and in thought [by believing it to have divine power]. In performing their duty to make the Tabernacle, they showed their loyalty to God in the same three ways: in deed, by contributing; in thought, by dedicating their intelligence to the task; and in speech, by declaring throughout the work that they were doing it for the sake of Heaven (*Or HaChaim*).

43. וַיְבָרֶךְ אֶתָם מֹשֶׁה — *And Moses blessed them.* He said, “May it be God’s will that the *Shechinah* rest upon your handiwork,” and the verse, “May the pleasantness of my Lord, our God, be upon us — our handiwork may He establish for us; our handiwork may He establish” (*Psalms* 90:17), from the psalm composed by Moses (*Rashi*).

40.

The Midrash teaches that the entire work of fashioning the components of the Tabernacle was completed in Kislev, but God wanted it to be erected on Rosh Chodesh Nissan (verse 2). God waited until Nissan because that was the month when the Patriarch Isaac was born (*Tanchuma*). This suggests that no Tabernacle in Jewish life can be seen in isolation from the chain of tradition beginning with the Patriarchs and stretching through the generations.

In order to assuage the slight to Kislev, which had been denied the honor of celebrating the Tabernacle’s inauguration, God pledged that another Sanctuary would be

inaugurated in Kislev. That time came when the miracle of Chanukah took place, and the Temple was rededicated on 25 Kislev.

2. בְּיוֹם הַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן בָּאֶחָד לַחֹדֶשׁ — *On the day of the first new moon, on the first of the month.* As explained by the Sages in various sources, Rosh Chodesh Nissan was the day when the Tabernacle was erected permanently. From then on, it would be disassembled only when the nation traveled. Before that day, however, Moses performed the procedure of sanctification, during which he erected and dismantled the Tabernacle every day for the seven days before the first of Nissan. During that week, Moses served as the Kohen Gadol, performing the entire inauguration service. After these seven days, he assembled it for good and it had its full sanctity, as described at the end of this chapter (*Ramban*).

3. וְסָכַת עַל-הָאֲרוֹן — *And screen the Ark.* After placing the Ark in the Holy of Holies, Moses would shelter it from sight by hanging the Partition, which divided the Holy of Holies from the rest of the Tabernacle (*Rashi*).

10. וְהָיָה הַמִּזְבֵּחַ קֹדֶשׁ קְדָשִׁים — *And the Altar shall become holy of holies.* The Altar was not equal in holiness to the place of the Ark, which is the Holy of Holies, but the Altar is given this description because, with very few exceptions, even the holiest offerings are offered on it. In the previous verse, the Tabernacle itself is referred to only as holy, even though it is holier than the Altar, because the outer section of the Tabernacle

יב וְהִקְרַבְתָּ אֶת־אֹהֶרֶן וְאֶת־בָּנָיו אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד
 יג וְרַחֲצֵת אֶתְּם בַּמַּיִם: וְהִלַּבְשָׁתָּ אֶת־אֹהֶרֶן אֶת בְּגָדֵי
 יד הַקֹּדֶשׁ וּמִשְׁחַת אֹתוֹ וְקִדְשָׁתָּ אֹתוֹ וְכַתֵּן לִי: וְאֶת־בָּנָיו
 טו תִּקְרִיב וְהִלַּבְשָׁתָּ אֹתָם כְּתֹנֶת: וּמִשְׁחַת אֹתָם כְּאִשֶּׁר
 טז מִשְׁחַת אֶת־אֲבִיהֶם וְכִהְנֹו לִי וְהִיָּתָה לְהִיֵּת לָהֶם
 טז מִשְׁחַתָּם לְכַהֲנֵת עוֹלָם לְדֹרֹתָם: וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה כְּכֹל אֲשֶׁר
 יז צִוָּה יְהוָה אֹתוֹ בֶּן עֶשְׂה: וַיְהִי בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן
 יח בִּשְׁנֵה הַשָּׁנִית בְּאַחַד לַחֹדֶשׁ הוֹקֵם הַמִּשְׁכָּן: וַיָּקָם מֹשֶׁה
 יח אֶת־הַמִּשְׁכָּן וַיִּתֵּן אֶת־אֲדָנָיו וַיִּשֶׂם אֶת־קֶרְשָׁיו וַיִּתֵּן אֶת־
 יט בְּרִיחָיו וַיָּקָם אֶת־עַמּוּדָיו: וַיִּפְרֹשׂ אֶת־הָאֹהֶל עַל־
 הַמִּשְׁכָּן וַיִּשֶׂם אֶת־מַכְסֵּה הָאֹהֶל עָלָיו מִלְמַעְלָה כְּאִשֶּׁר
 כ צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: וַיִּקַּח וַיִּתֵּן אֶת־הָעֵדֻת אֶל־
 הָאָרֶץ וַיִּשֶׂם אֶת־הַבָּדִים עַל־הָאָרֶץ וַיִּתֵּן אֶת־הַכַּפֹּת
 כא עַל־הָאָרֶץ מִלְמַעְלָה: וַיָּבֵא אֶת־הָאָרֶץ אֶל־הַמִּשְׁכָּן וַיִּשֶׂם
 אֶת פֶּרֶכֶת הַמָּסָךְ וַיָּסֶךְ עַל אֲרוֹן הָעֵדוּת כְּאִשֶּׁר צִוָּה
 כב יְהוָה אֶת־מֹשֶ�ה: וַיִּתֵּן אֶת־הַשְּׁלֶחָן בְּאֹהֶל מוֹעֵד
 כג עַל יָרֵךְ הַמִּשְׁכָּן צִפְנָה מִחוּץ לַפֶּרֶכֶת: וַיַּעֲרֹךְ עָלָיו עֶרְךָ
 כד לֶחֶם לִפְנֵי יְהוָה כְּאִשֶּׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶ�ה: וַיִּשֶׂם
 כה אֶת־הַמִּנְחָה בְּאֹהֶל מוֹעֵד נֶכַח הַשְּׁלֶחָן עַל יָרֵךְ הַמִּשְׁכָּן
 כה נֶגְבָּה: וַיַּעַל הַנֶּזֶר לִפְנֵי יְהוָה כְּאִשֶּׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־
 כו מֹשֶׁה: וַיִּשֶׂם אֶת־מִזְבַּח הַזֹּהֵב בְּאֹהֶל מוֹעֵד
 כז לִפְנֵי הַפֶּרֶכֶת: וַיִּקְטֹרַע עָלָיו קֹטֶרֶת סַמִּים כְּאִשֶּׁר צִוָּה יְהוָה
 כח אֶת־מֹשֶ�ה: וַיִּשֶׂם אֶת־מָסַךְ הַפֶּתַח לַמִּשְׁכָּן:
 כט וְאֵת מִזְבַּח הָעֹלָה שֵׁם פֶּתַח מִשְׁכָּן אֹהֶל־מוֹעֵד וַיַּעַל
 עָלָיו אֶת־הָעֹלָה וְאֶת־הַמִּנְחָה כְּאִשֶּׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־
 ל מֹשֶ�ה: וַיִּשֶׂם אֶת־הַכִּיֹּר בֵּין־אֹהֶל מוֹעֵד וּבֵין
 לא הַמִּזְבֵּחַ וַיִּתֵּן שָׁמָּה מַיִם לְרַחֲצָה: וְרַחֲצוּ מִמֶּנּוּ
 לב מֹשֶׁה וְאֹהֶרֶן וּבָנָיו אֶת־יְדֵיהֶם וְאֶת־רַגְלֵיהֶם: בְּבֹאֵם
 אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד וּבִקְרַבְתֶּם אֶל־הַמִּזְבֵּחַ יִרְחֲצוּ כְּאִשֶּׁר

יב וְהִקְרַבְתָּ אֶת־אֹהֶרֶן וְאֶת־בָּנָיו אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד
 יג וְרַחֲצֵת אֶתְּם בַּמַּיִם: וְהִלַּבְשָׁתָּ אֶת־אֹהֶרֶן אֶת בְּגָדֵי
 יד הַקֹּדֶשׁ וּמִשְׁחַת אֹתוֹ וְקִדְשָׁתָּ אֹתוֹ וְכַתֵּן לִי: וְאֶת־בָּנָיו
 טו תִּקְרִיב וְהִלַּבְשָׁתָּ אֹתָם כְּתֹנֶת: וּמִשְׁחַת אֹתָם כְּאִשֶּׁר
 טז מִשְׁחַת אֶת־אֲבִיהֶם וְכִהְנֹו לִי וְהִיָּתָה לְהִיֵּת לָהֶם
 טז מִשְׁחַתָּם לְכַהֲנֵת עוֹלָם לְדֹרֹתָם: וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה כְּכֹל אֲשֶׁר
 יז צִוָּה יְהוָה אֹתוֹ בֶּן עֶשְׂה: וַיְהִי בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן
 יח בִּשְׁנֵה הַשָּׁנִית בְּאַחַד לַחֹדֶשׁ הוֹקֵם הַמִּשְׁכָּן: וַיָּקָם מֹשֶׁה
 יח אֶת־הַמִּשְׁכָּן וַיִּתֵּן אֶת־אֲדָנָיו וַיִּשֶׂם אֶת־קֶרְשָׁיו וַיִּתֵּן אֶת־
 יט בְּרִיחָיו וַיָּקָם אֶת־עַמּוּדָיו: וַיִּפְרֹשׂ אֶת־הָאֹהֶל עַל־
 הַמִּשְׁכָּן וַיִּשֶׂם אֶת־מַכְסֵּה הָאֹהֶל עָלָיו מִלְמַעְלָה כְּאִשֶּׁר
 כ צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶ�ה: וַיִּקַּח וַיִּתֵּן אֶת־הָעֵדֻת אֶל־
 הָאָרֶץ וַיִּשֶׂם אֶת־הַבָּדִים עַל־הָאָרֶץ וַיִּתֵּן אֶת־הַכַּפֹּת
 כא עַל־הָאָרֶץ מִלְמַעְלָה: וַיָּבֵא אֶת־הָאָרֶץ אֶל־הַמִּשְׁכָּן וַיִּשֶׂם
 אֶת פֶּרֶכֶת הַמָּסָךְ וַיָּסֶךְ עַל אֲרוֹן הָעֵדוּת כְּאִשֶּׁר צִוָּה
 כב יְהוָה אֶת־מֹשֶ�ה: וַיִּתֵּן אֶת־הַשְּׁלֶחָן בְּאֹהֶל מוֹעֵד
 כג עַל יָרֵךְ הַמִּשְׁכָּן צִפְנָה מִחוּץ לַפֶּרֶכֶת: וַיַּעֲרֹךְ עָלָיו עֶרְךָ
 כד לֶחֶם לִפְנֵי יְהוָה כְּאִשֶּׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶ�ה: וַיִּשֶׂם
 כה אֶת־הַמִּנְחָה בְּאֹהֶל מוֹעֵד נֶכַח הַשְּׁלֶחָן עַל יָרֵךְ הַמִּשְׁכָּן
 כה נֶגְבָּה: וַיַּעַל הַנֶּזֶר לִפְנֵי יְהוָה כְּאִשֶּׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־
 כו מֹשֶׁה: וַיִּשֶׂם אֶת־מִזְבַּח הַזֹּהֵב בְּאֹהֶל מוֹעֵד
 כז לִפְנֵי הַפֶּרֶכֶת: וַיִּקְטֹרַע עָלָיו קֹטֶרֶת סַמִּים כְּאִשֶּׁר צִוָּה יְהוָה
 כח אֶת־מֹשֶׁה: וַיִּשֶׂם אֶת־מָסַךְ הַפֶּתַח לַמִּשְׁכָּן:
 כט וְאֵת מִזְבַּח הָעֹלָה שֵׁם פֶּתַח מִשְׁכָּן אֹהֶל־מוֹעֵד וַיַּעַל
 עָלָיו אֶת־הָעֹלָה וְאֶת־הַמִּנְחָה כְּאִשֶּׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־
 ל מֹשֶ�ה: וַיִּשֶׂם אֶת־הַכִּיֹּר בֵּין־אֹהֶל מוֹעֵד וּבֵין
 לא הַמִּזְבֵּחַ וַיִּתֵּן שָׁמָּה מַיִם לְרַחֲצָה: וְרַחֲצוּ מִמֶּנּוּ
 לב מֹשֶׁה וְאֹהֶרֶן וּבָנָיו אֶת־יְדֵיהֶם וְאֶת־רַגְלֵיהֶם: בְּבֹאֵם
 אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד וּבִקְרַבְתֶּם אֶל־הַמִּזְבֵּחַ יִרְחֲצוּ כְּאִשֶּׁר

רש"י

והקריב קרבנות לצור חוץ מאותן שלטו וס"א שלטוהו אהרן בן צוים, שנאמר קרב אל המזבח וגו' (ויקרא ט:ז) את העלה. עולת התמיד: ואת המנחה. מנחת נסכים של תמיד, כמו שנאמר ועשרן סלת כלול בשמן וגו' (לעיל כט:טז) (לא) ורחצו ממנו משה ואהרן ובניו. יום שמיני למולאים הושוו כולם לכהונה. ותרומו ומקדשין ס"א ויקדשון מניה, בן צוים קדש משה עמהם: (לב) ובקרבתם. כמו ובקרבם, כשיקרבו:

(יט) ויפרש את האהל. הן יריעות העזים: (ב) את העדות. הלוחות: (כב) על ירך המשכן צפונה. בחצי הלפזי של רוחב הבית (יומא לג:ז) ירך. כתרומו, לרא, כיך הזה שהוא כלול של אדם: (כז) ויקטר עליו קטורת. שחרית וערבית, כמו שנאמר בצקר בצקר בהיטיבו את הגרות וגו' (לעיל לז:א) ובהעלות אהרן וגו' (שם ח:ז) (כט) ויעל עליו וגו'. אף צוים השמיני למולאים שהוא יום הקמת המשכן שמש משה

¹² “You shall bring Aaron and his sons near to the entrance of the Tent of Meeting, and immerse them in water. ¹³ You shall dress Aaron in the sacred vestments and anoint him; you shall sanctify him and he shall minister to Me. ¹⁴ And his sons you shall bring near and dress them in tunics. ¹⁵ You shall anoint them as you had anointed their father and they shall minister to Me, and so it shall be that their anointment shall be for them for eternal priesthood for their generations.” ¹⁶ Moses did according to everything that HASHEM commanded him, so he did.

The
Tabernacle
is Erected

¹⁷ It was in the first month of the second year on the first of the month that the Tabernacle was erected. ¹⁸ Moses erected the Tabernacle; he put down its sockets and emplaced its planks and inserted its bars, and erected its pillars. ¹⁹ He spread the Tent over the Tabernacle and put the Cover of the Tent on it from above, as HASHEM had commanded Moses.

²⁰ He took and placed the Testimony into the Ark and inserted the staves on the Ark, and he placed the Cover on the Ark from above. ²¹ He brought the Ark into the Tabernacle and emplaced the Partition sheltering the Ark of Testimony, as HASHEM had commanded Moses.

²² He put the Table in the Tent of Meeting on the north side of the Tabernacle, outside the Partition. ²³ He prepared on it the setting of bread before HASHEM, as HASHEM had commanded Moses.

²⁴ He placed the Menorah in the Tent of Meeting, opposite the Table, on the south side of the Tabernacle. ²⁵ He kindled the lamps before HASHEM, as HASHEM had commanded Moses.

²⁶ He placed the Gold Altar in the Tent of Meeting, in front of the Partition. ²⁷ Upon it he caused incense spices to go up in smoke, as HASHEM had commanded Moses.

²⁸ He emplaced the Curtain of the entrance of the Tabernacle. ²⁹ He placed the Elevation-offering Altar at the entrance of the Tent of Meeting, and brought up upon it the elevation-offering and the meal-offering, as HASHEM had commanded Moses.

³⁰ He emplaced the Laver between the Tent of Meeting and the Altar, and there he put water for washing. ³¹ Moses, Aaron, and his sons washed their hands and feet from it. ³² When they came to the Tent of Meeting and when they approached the Altar they would wash, as

has less holiness than the Holy of Holies (Ramban).

15. לְכֹהֲנָת עוֹלָם — *For eternal priesthood.* Before this anointment, the sanctity conferred upon the Kohanim had been only for them, but it would not have been inherited by their children. Now, the anointment made their priesthood eternal, to remain in their family throughout the generations (Haamek Davar).

17-38. The Tabernacle assumes its holiness. Up to now, Moses had been commanded to set up the Tabernacle and its components, but until every part was in place, no part had the status of a Tabernacle. For example, until the curtains enclosing the Courtyard were in place, offerings could not be brought on the Altar. This passage, therefore, describes how Moses actually erected the Tabernacle and put all of its parts in place.

The Torah begins the account by summarizing the entire process, *the Tabernacle was erected* (v. 17). For that, in a few words, stated that a miracle had happened, both physically and spiritually: physically, because they had been able to fashion the building and all its intricate parts in a wilderness; spiritually, because on earth they had been able to create holiness and a resting place for the *Shechinah*.

The process was climaxed by as phenomenal an occurrence as human beings have ever been able to bring about:

The glory of God rested upon the handiwork of Man, in full sight of every Jewish man, woman, and child. Until then, God had shown them His miracles and embraced them in His closeness, but that was an undeserved or barely deserved gift. Now, they would see *their* Tabernacle enveloped in holiness, the Tabernacle that was built with their gifts, made by their hands, erected by their prophet, made possible by their repentance, assuring them that God's Presence would forever remain in their midst — if they would but continue to make it welcome.

18. וַיִּקֶּם מֹשֶׁה — *Moses erected.* The context of the verse indicates that first Moses put up the cover known as the Tabernacle — for that was the essence of the Tabernacle — and only thereafter did he erect the planks that would support it (Menachos 98a). Until the planks were ready, the cover was held in place either by people or miraculously (Sforno).

Moses erected **the** Tabernacle. The definite article alludes to the Heavenly Tabernacle; what Moses did below was reflected Above (Baal HaTurim).

20. וַיִּקַּח — *He took.* Moses took the Tablets from a wooden box in his own tent, where they had been stored, and placed them in the Ark (Ramban).

29. אֶת־הַעֹלָה וְאֶת־הַמִּנְחָה — *The elevation-offering and the meal-offering.* The first offering Moses brought was the

די פקיד יי ית משה: לג ואקם ית דרתא סחור סחור למשכנא ולמדבחה ויהב ית פרסא דתרע דרתא ושלים משה ית עבדא: לה וחקא עננא ית משכן ומנא ויקרא דיי אתמלי ית משכנא: לה ולא יכיל משה למעל למשכן ומנא ארי שרא עלוהי עננא ויקרא דיי אתמלי ית משכנא: לה ובאסתלקות עננא מעלוי משכנא נטלין בני ישראל בכל מטלניהון: לה ואם לא יסתלק עננא ולא נטלין עד יומא דאסתלקותה: לה ארי עננא ויקרא דיי על משכנא ביממא וחיוו אשתא הוי בליקא בה לעיני כל בית ישראל בכל מטלניהון:

לג צנה יהוה את־משה:
את־החצר סביב למשכן ולמזבֹּחַ ויתֵן את־מִסְךְ שַׁעַר
הַחֹצֵר ויָכַל מֹשֶׁה אֶת־הַמִּלָּאָה:
ד ויָכַס הָעָנָן אֶת־אֹהֶל מוֹעֵד וַיִּכְבֹּד יְהוָה מִלֵּא אֶת־
לח הַמִּשְׁכָּן: וְלֹא־יָכַל מֹשֶׁה לָּבוֹא אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד כִּי־
שָׁכַן עָלָיו הָעָנָן וַיִּכְבֹּד יְהוָה מִלֵּא אֶת־הַמִּשְׁכָּן:
לו וּבִהְעֵלוֹת הָעָנָן מֵעַל הַמִּשְׁכָּן יִסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּכָל־
לז מִסְעֵיהֶם: וְאִם־לֹא יַעֲלֶה הָעָנָן וְלֹא יִסְעוּ עַד־יוֹם
לח הָעֲלֹתוֹ: כִּי עֲנָן יְהוָה עַל־הַמִּשְׁכָּן יוֹמָם וְאֵשׁ תִּהְיֶה
לַיְלָה בּוֹ לְעֵינֵי כָל־בֵּית־יִשְׂרָאֵל בְּכָל־מִסְעֵיהֶם:
חוק! חוק! ונתחזק!

מפטיר לפרשת החודש

יב א וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם לֵאמֹר: א ואמר יי למשה ולא־הרן בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם לְמִימְרָם:

רש"י

החמייה חזרו ונסעו לכך נקראו כולן מסעות: (א) ויאמר ה' אל משה ואל אהרן. שבביל שאהרן עשה וטרח צמופתים כמשה חלק לו כבוד זה במלוא ראשונה שכללו עם משה בדבור (תנחומא ש"ן ח): בארץ מצרים. חזן לכרך. או אינו אלא בתוך הכרך, ת"ל כלאתי את העיר וגו' (לעיל ט:כט), ומה תפלה קלה לא התפלל בתוך הכרך, דבור חמור לא כ"ש. ומפני מה לא נדבר עמו בתוך הכרך, לפי שהיתה מלאה גלוים (מכילתא ח):

(לה) ולא יכל משה לבוא אל אהל מועד. וכחז' ח' אומר ובצא משה אל אהל מועד (במדבר זפט), צא הכחז' השלישי והכריע ציניהם, כי שכן עליו הענן. אמור מעתה, כל זמן שהיה עליו הענן לא היה יכול לבוא, נסתלק הענן נכנס ומדבר עמו (תורת כהנים י"ג מדות פ"ח): (לח) לעיני כל בית ישראל בכל מסעיהם. בכל מסע שהיו נוסעים היה הענן שוכן במקום אשר יחנו שם. מקום חנייתן אף הוא קרוי מסע, וכן וילך למסעיו (בראשית יג:ג), וכן אלה מסעי (במדבר לג:א), לפי שמקום

daily *tamid*, or continual offering, which was a sheep as an elevation-offering, accompanied by a meal-offering (*Rashi*).

35. וְלֹא־יָכַל מֹשֶׁה לָּבוֹא — *Moses could not enter*. This phrase states that the glory of God was so intense that Moses could not enter, but a later verse (*Numbers* 7:89) states that he would regularly enter the Tent of Meeting. A third verse, the second phrase of this verse, resolves the contradiction: *for the cloud rested upon it ...* Thus, when the cloud rested upon the Tabernacle, Moses could not enter, but when the cloud lifted, he could enter to speak to God (*Rashi*, from *Toras Kohanim*). In the plain meaning of the verses, however, when God wished to speak to Moses, He summoned him, and Moses stood outside the Tent of Meeting, so that he did not enter the place that was filled with God's glory (*Ramban*).

36. וּבִהְעֵלוֹת הָעָנָן — *When the cloud was raised up*. Only when the nation was being shown that it was to travel did the cloud lift; at all other times it rested on the Tent in all its intensity. This was a greater degree of Godly Presence than was found in the Tabernacle at Shiloh or in either Temple. But in the Third Temple, may it soon be built, the degree of the *Shechinah* will be even greater (*Sforno*).

Ramban, in his introduction to the Book of *Exodus*, writes that this book is the story of the first Divinely ordained national exile and the redemption from it. He concludes:

The exile was not completed until the day they returned to their place and came back to the level of their forefathers. When they left Egypt, even though they had departed from the house of slavery, they were still considered to be exiles, for they were in a foreign land, wandering in the Wilderness. When they arrived at Mount Sinai and built the Tabernacle, and the Holy One, Blessed is He, returned and rested His Presence among them, then they had returned to the level of their forefathers, who had the secret of God upon their tents — only they were the Chariot [upon which God rested] (*Bereishis Rabbah* 47:8). Then they were considered to have been redeemed. Therefore this Book ends by concluding the subject of the Tabernacle, when the Glory of Hashem filled it continuously.

¶ The number of verses in each *Sidrah* is usually recorded in a Masoretic mnemonic at the end of the *Sidrah*. Inexplicably, no such note appears at the end of *Pekudei* in most editions. The edition of the *Chumash* printed with the *Malbim's* commentary, however, gives the mnemonic צ"ב אצ"א, there are 92 verses, numerically corresponding to the word אצא.

HASHEM had commanded Moses.

³³ He erected the Courtyard all around the Tabernacle and the Altar, and he emplaced the curtain of the gate of the Courtyard. So Moses completed the work.

The Glory
of Hashem
fills the
Tabernacle

³⁴ The cloud covered the Tent of Meeting, and the glory of HASHEM filled the Tabernacle. ³⁵ Moses could not enter the Tent of Meeting, for the cloud rested upon it, and the glory of HASHEM filled the Tabernacle. ³⁶ When the cloud was raised up from upon the Tabernacle, the Children of Israel would embark on all their journeys. ³⁷ If the cloud did not rise up, they would not embark, until the day it rose up. ³⁸ For the cloud of HASHEM would be on the Tabernacle by day, and fire would be on it at night, before the eyes of all of the House of Israel throughout their journeys.

“Chazak! Chazak! Venischazeik!

(Be strong! Be strong! And may we be strengthened!)”

MAFTIR FOR PARASHAS HACHODESH

12

¹ HASHEM said to Moses and Aaron in the land of Egypt, saying,

12.

The first twenty-eight verses of the chapter interrupt the narrative that had been leading up to the Plague of the Firstborn. In them, the Torah presents the commandments in whose merit the nation became worthy of their liberation from Egypt, and which, for the rest of its history, would commemorate that event. These include the sanctification of the New Moon, the *pesach*-offering, the Seder as it was observed in Egypt, and the general laws of the Pesach festival.

2. Rosh Chodesh/The New Moon. This is the very first commandment given to the nation as a whole, an indication that the concept of *Rosh Chodesh*, or the New Moon, is very meaningful. Moreover, a thousand years later in *Eretz Yisrael*, during the period of Syrian-Greek persecution that culminated in the miracle of Chanukah, *Rosh Chodesh* was one of only three commandments whose observance the oppressors prohibited. The other two forbidden commandments were the Sabbath and circumcision; that *Rosh Chodesh* was on a plane with those central observances is sufficient indication of its great significance.

This can be understood on two levels. As will be noted below, only the court can proclaim *Rosh Chodesh* based on the testimony of witnesses who observed the re-appearance of the moon, and upon this proclamation, the Jewish calendar is based. Unless the new months can be proclaimed there is no calendar, and without a calendar there can be no festivals. Thus, if the Syrian-Greeks had succeeded in eradicating the observance of *Rosh Chodesh*, they would have succeeded in eliminating large numbers of other *mitzvos*, as well.

On a deeper level, *Rosh Chodesh* symbolizes renewal, the ability of the Jewish people to rise up from oblivion and restore itself to its past greatness. Just as the moon disappears at the end of each month, but returns and grows to fullness, so Israel may suffer exile and decline, but it

always renews itself — until the coming of Messiah, when the promise of the Exodus and the Revelation at Sinai will be fulfilled, never to be dimmed again. This essential characteristic of Jewish history was first exhibited in Egypt, when, in the simile of the Sages, the nation had fallen to the forty-ninth level of impurity — one level above spiritual extermination — only to renew itself so breathtakingly that after seven weeks it was able to stand at Mount Sinai and experience prophecy. This concept of Jewish renewal was what the Syrian-Greeks attempted to eradicate by ending the observance of *Rosh Chodesh*. Instead, the Jewish people rose up in defense of the Torah and the Temple, and their triumph is commemorated through Chanukah, the festival of renewal.

☞ The Jewish calendar.

The Jewish calendar is based on the moon, and it is regulated by the sun. The time span between one new moon and the next is twenty-nine days, twelve hours, forty-four minutes, and $3 \frac{1}{3}$ seconds. Since a month must be composed of complete days, the months of the Jewish calendar alternate between twenty-nine and thirty days, so that a twelve-month year contains 354 days. Since this is eleven days less than the solar year, the solar date of *Rosh Chodesh* Nissan would be eleven days earlier each year, so that, for example, if it were on March 25 one year, it would be March 14 the next.

If this calendrical pattern were to continue for many years, Nissan would fall in the winter — but the Torah requires that Nissan be חֹדֶשׁ הַאֲבִיב, the month of springtime [generally late March and April] (*Deuteronomy* 16:1). To resolve this difficulty, the Jewish calendar includes the institution that is familiarly known as the “Jewish leap year.” It consists of adding a thirteenth month to the year seven times every nineteen years, with the result that Nissan always remains in its proper season. For example, Pesach sometimes falls as early as March 28. Without a leap year, the next Pesach

ב ירחא הדין לכוון ריש ירחין קדמאי הוא
לכוון לירחי שתא: ג מלילו עם כל כנשתא
דישראל למימר בעסרא לירחא הדין
ויסבון להון גבר אמר לבית אבהן אמר
לבייתא: ד ואם ינעיר ביתא מלא תמנאה
על אמרא ויסב הוא ושיבבה דקריב
לבייתה במנין נפש תא גבר לפום
מיכלה תתמנון על אמרא: ה אמר שלים
דבר בר שתה יהי לכוון מן אמריא
ומן עניא תסבון: ו ויהי לכוון למשרא

ב הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם רֹאשׁ חֳדָשִׁים רִאשׁוֹן הוּא לָכֶם
ג לַחֲדָשֵׁי הַשָּׁנָה: דַּבְּרוּ אֶל־כָּל־עַדְתֵּי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר
בַּעֲשׂוֹר לַחֹדֶשׁ הַזֶּה וַיִּקְחוּ לָהֶם אִישׁ שָׂה לְבֵית־אָבֹת
ד שָׂה לְבֵיתוֹ: וְאִם־יִמְעַט הַבֵּית מִשָּׂה וְלָקַח הוּא
וּשְׁכָנּוֹ הַקָּרֵב אֶל־בֵּיתוֹ בְּמִכְסַת נִפְשָׁת אִישׁ לְפִי אָכְלוּ
ה תִּכְסּוּ עַל־הַשָּׂה: שָׂה תַמִּים וְכָר בֶּן־שָׁנָה יִהְיֶה לָכֶם
ו מִן־הַכֹּפָשִׁים וּמִן־הָעֵינִים תִּקְחוּ: וְהָיָה לָכֶם לְמִשְׁמֶרֶת

רש"י

פשוט. ועוד יש בו מדרש, ללמד שאחר שנמנו עליו יכולין להתמעט ולמשוך ידיהם הימנו ולהמנות על זה אחר, אך אם לא נמנו עליו יכולין להמנות עליו. וזהו שכתבנו, **משה**, יתמעטו בעוד שהם קיים, בהיותו בחיים, ולא משנשחט (מכילתא: פסחים פט). **במכסת**, חשבון, וכן מכסת הערכך (ויקרא כז:ג). **לפי אכלו**, הראוי לאכילה, פרט לחולה ולזקן שאינו יכול לאכול כזית (מכילתא: תבטו. תמנון: (ה) תמונים. כלל מוס (מכילתא: בן שנה. כל שנתו קרוי בן שנה, כלומר שגולד בשנה זו (ס: מן הבבשים ומן העזים. או מזה או מזה (מכילתא) שחף עז קרוי שנה שנאמר ושה עזים (דברים יד:ו) (ו) והיה לכם למשמרת. זהו לשון בקור, שטעון בקור ממוס ארבעה ימים קודם שחיטה (מכילתא: פסחים לו). ומפני מה הקדים לקיחתו לשחיטתו ארבעה ימים, מה שלא נזהר בן כן בפסח דורות. היה ר' מתיר בן חרש אומר, הרי הוא אומר ואעבור עליך ואחריך והנה עתך עת דודים (ויחזקאל טז:ח) הגיעה שבעה שבעה לאברהם שאגאל את בניו, ולא היו בידם מלוות להתעסק בהם כדי שיגאלו, שנאמר ואת ערומי ועריה (ס: ז). ונתן להם שתי מלוות דם פסח ודם מילה, שאלו באותו הלילה, שנאמר מצבוססת דמין (ס: ו) בשני דמים. ואומר גם את דם צריכת שלחתי אסירך מצור חין מים בו (זכריה ט:יא). ולפי שהיו שטופים באלילים, אמר להם משכו וקחו לכם (להלן פסוק כא) משכו ידיכם

(ב) **החודש הזה**. הראהו לבנה בחידושה ואמר לו כשהירח מתחדש יהיה לך ראש חדש (מכילתא). ואין מקרא יולא פשוטו (שבת סג). על חדש ניסן אמר לו, זה יהיה ראש לסדר מנין החדשים, שיהא חייב קרוי שני סיון שלישי: **הזה**. נתקשה משה על מולד הלבנה באינו שיעור תראה ותהיה ראוייה לקדש והראה לו באמצע את הלבנה בריקיע ואמר לו כזה ראה וקדש. וכילד הראהו והלא לא היה מדבר עמו אלא ביום, שנאמר ויהי ביום דבר ה' (שמות ו:כח) ביום נאווה (ויקרא ז:לח) מן היום אשר נזהר ה' והלאה (במדבר טו:כג), אלא סמוך לשקיעת החמה נאמרה לו פרשה זו והראה עס חשכה (מכילתא: (ג) **דברו אל כל עדת**. וכי אהרן מדבר והלא כבר נאמר אתה תדבר (לעיל ז:ז) ואתה דבר אל בני ישראל לאמר (להלן לא:ג). אלא חולקין כבוד זה לזה ואומרים זה לזה למדני, והדבור יולא מנין שניהם כאלו שניהם מדברים (מכילתא: דברו אל כל עדת ישראל לאמר בעשור לחדש. דברו היום בראש חודש שיקחוהו בעשור לחודש (מכילתא: הוה. פסח מזכיר מקחו בעשור ולא פסח דורות (מכילתא: פסחים לו). **שה לבית אבות**. למשפחה אחת. הרי שהיו מרובין יכול שה אחד לכלן, ת"ל **שה לבית** (מכילתא: (ד) **ואם ימעט הבית מהיות משה**. ואם יהיו מועטין מהיות משה אחד, שאין יכולין לאכלו ויבא לידי נזר, ולקח הוא ושכנו וגו', זהו משמע לפי

would fall on March 17, but thanks to the insertion of an extra month — Adar II — during the next year Pesach will fall on April 16.

The Torah provides that *Rosh Chodesh* can be proclaimed only by the rabbinic court, on the basis of two witnesses who testify that they observed the re-appearance of the moon. The members of such a court must have the *semichah*, or ordination, that was conferred by teachers upon their students, generation after generation, from the time of Moses. This requirement is derived from the word לָכֶם, *to you* (v. 2), which was addressed to Moses and Aaron, and from which the Sages inferred that those deciding on the new moon must have the same legal status that they had (*Rosh Hashanah* 22a, 25b).

After the destruction of the Second Temple, the level of scholarship needed to qualify for this ordination gradually ceased to exist, due to persecutions and dispersions. Had it reached a point where there was no one left who qualified for *semichah*, it would have been impossible to proclaim new months, and if that had happened, the Jewish calendar could not have continued. To avoid this catastrophe, in the year 4119 (358-9 C.E.) the court of Hillel II promulgated a calendar for all succeeding centuries, based on the calculations that had historically been used to corroborate the testimony of witnesses to the new moon. [See also ArtScroll *Mishnah Rosh Hashanah* and *Bircas Hachamah*.]

2. **הַחֹדֶשׁ הַזֶּה** — *This month*. Nissan, the month in which

this commandment was given, is to be *the beginning of the months*, i.e., even though the new year begins with Tishrei, the months are numbered from the month of the Exodus, so that the Torah refers to Rosh Hashanah as the first day of the *seventh* month, while Pesach is the fifteenth day of the *first* month (*Rashi*). By numbering all the months from Nissan — the second month, the third, and so on — we are always recalling the month of the Exodus. Similarly, the daily morning service names the days of the week with relation to the Sabbath, for in reciting the Song of the Day, we refer to the first day of the Sabbath, the second day of the Sabbath, and so on. This keeps the Sabbath in mind, for it is the day that testifies to God as the One Who created the world in six days and rested on the seventh.

The currently used names of the months are of Babylonian origin, and came into use among Jews only after the destruction of the First Temple. Those names were retained as a reminder of the redemption from Babylon, which resulted in the building of the Second Temple (*Ramban*).

Alternatively, the word חֹדֶשׁ should be understood not as *month*, but as *renewal*. God showed Moses the new moon and told him, "When you see the moon in its new phase, it shall be *Rosh Chodesh* for you" (*Rashi*).

לָכֶם — *For you*. This word appears twice in the verse, to stress a new relationship between Jews and time. As slaves, time belonged to their masters, not to them, for they did not have the freedom to act as they pleased *when* they pleased. But

Rosh ² “This month shall be for you the beginning of the months, it shall be for you the first of the
Chodesh months of the year.

The ³ “Speak to the entire assembly of Israel, saying: On the tenth of this month they shall take for
Pesach- themselves — each man — a lamb or kid for each father’s house, a lamb or kid for the house-
Offering hold. ⁴ But if the household will be too small for a lamb or kid, then he and his neighbor who is
near his house shall take according to the number of people; everyone according to what he eats
shall be counted for the lamb or kid. ⁵ An unblemished lamb or kid, a male, within its first year
shall it be for you; from the sheep or goats shall you take it. ⁶ It shall be yours for examination

from then on, Jews would be masters of their time, and their only Master would be God (*Sforno*).

3-11. The *pesach*-offering. The word *pesach* means *pass over*, and it commemorates God’s mercy toward the Jewish people on the night of Pesach in Egypt, for He took the lives of the Egyptian firstborn, but He *passed over* the homes where Jews were eating their *pesach*-offering [see below, vs. 11-13]. Although the *pesach*-offering was to be brought annually, the offering in Egypt served a special function and included procedures that applied only in Egypt, as the Torah sets forth below.

Ramban suggests that God chose only lambs or sheep for this offering because they were Egyptian deities. The use of these animals as offerings would demonstrate conclusively the total subjugation of Egypt to the will of God.

3. דַּבְּרוּ — *Speak*. Although the word is in the plural, implying that both Moses and Aaron were to convey the commandment to the nation, the Sages derive from elsewhere in Scripture that only Moses transmitted God’s commands to the nation. What happened was that Moses and Aaron honored one another by teaching the *mitzvah* to each other, so that the listeners heard it from both of them (*Rashi*).

עֲדָת — *Assembly*. The word derives from *יער*, to fix, to appoint, implying that the word refers to a society united by their common calling, a community (*R’ Hirsch*). This is the first time the word is found in the Torah, implying that the commandment of the *pesach*-offering ushered in a new era. The Jewish people was now a nation, united by its common calling as God’s Chosen People.

בַּעֲשֵׂר לַחֹדֶשׁ הַזֶּה — *On the tenth of this month*. On the first day of the month, Moses issued the commandment that the animals be designated on the tenth of the month. The offering would be brought on the afternoon of the fourteenth, as set forth below.

The general rule is that all animals used for offerings must be examined for blemishes for four days. This examination need not necessarily be done by the owner; he is free to purchase an animal that had been examined by the seller and found to be blemish-free. Consequently, *Rashi* comments that the commandment of this verse, that the owner himself must set aside his *pesach*-offering on the tenth of Nissan, applies only to the *pesach*-offering in Egypt.

The Sages explain that the four-day interval was part of the miracle of the redemption. The Egyptians saw their gods — lambs and kids — tethered to the beds of the Jews and asked, “What is the purpose of this?” The Jews explained that the animals were being prepared for the slaughter as offerings

to God. The Egyptians were furious, but, miraculously, they were powerless to intervene. Because this happened on the tenth day of Nissan, which was the Sabbath that year, the Sabbath before Passover is called *Shabbos HaGadol* [The Great Sabbath], in commemoration of that miracle (*Kol Bo; Shibbolei HaLekket*).

שֶׂה — *Lamb or kid*. The Hebrew refers to the young of both sheep and goats [see v. 5 below]. There is no one-word translation in English.

לְכִיתִּי אֶבֶת... לְכִיתִּי אֶבֶת — *For each father’s house ... for the household*. The *father’s house* is what is known today as an “extended family,” i.e., grandparents with the families of their children. But if this group was so large that one animal will not provide the minimum required amount of meat — the volume of an olive — for each participant, then an animal should be used for each household (*Rashi*).

4. בְּמִקְצָת נַפְשָׁתָא — *According to the number of people*. The rule is that all the meat of a *pesach*-offering must be eaten at the Seder and that all those who will eat from the offering must be designated for it at the time of the slaughter. Consequently, the people who will participate in the eating of each offering must be calculated according to how much they can eat. Furthermore, people who are too old or ill to eat the minimum portion are not counted among the participants in the *pesach*-offering.

6. לְמִשְׁמֶרֶת — *For examination* [lit., *safekeeping*]. During those four days, the animal must be checked for blemishes that would disqualify it as an offering (*Rashi*). See commentary to verse 3.

R’ Masya ben Charash explained why this requirement applied only in Egypt. After all the years of the Egyptian exile, the Jewish people had fallen to such a level that they had no merits that could justify their redemption. God gave them two commandments, both involving blood: the *pesach*-offering that would be slaughtered and whose blood would be placed upon Jewish doorposts, and the commandment of circumcision, which had been neglected in Egypt, and without which males were not permitted to eat the offering (12:48). The *Pesach Haggadah* cites the verse from *Ezekiel* 16:6, which suggests that the Jewish people would be redeemed thanks to commandments involving blood, meaning that of the *pesach*-offering and that of circumcision. Since the circumcision had to take place on the tenth — to allow three days for the healing process before the day of the *pesach*-offering — the commandment to begin the preparation of the *pesach*-offering was also assigned to that day (*Rashi*, as explained by *Maskil L’David*).

עד ארבעה עשר יום לחדש הזה ושחטו אתו כל
קהל עדת ישראל בין הערבים: ולקחו מן הדם ונתנו
על-שתי המזוזות ועל-משקוף על הבתים אשר-
יאכלו אתו בהם: ואכלו את-הבשר בלילה הזה צלי-
אש ומצות על-מררים יאכלהו: אל-תאכלו ממנו
נא ובשל מבשל במים כי אם-צלי-אש ראשו על-
כרעיו ועל-קרבו: ולא-תותירו ממנו עד-בקר והנותר
ממנו עד-בקר באש תשרפו: וככה תאכלו אתו
מתניכם חגרים געליכם ברגליכם ומקלכם בידכם
ואכלתם אתו בחפזון פסח הוא ליהוה: ועברתי
בארץ-מצרים בלילה הזה והפיתי כל-בכור בארץ
מצרים מאדם ועד-בהמה ובכל-אלהי מצרים אעשה
שפטים אני יהוה: והיה הדם לכם לאת על הבתים
אשר אתם שם וראיתי את-הדם ופסחתי עליכם
ולא-יהיה בכם נגף למשחית בהפתי בארץ מצרים:

עד ארבעה עשר יום לחדש הזה ושחטו אתו כל
קהל עדת ישראל בין הערבים: ולקחו מן הדם ונתנו
על-שתי המזוזות ועל-משקוף על הבתים אשר-
יאכלו אתו בהם: ואכלו את-הבשר בלילה הזה צלי-
אש ומצות על-מררים יאכלהו: אל-תאכלו ממנו
נא ובשל מבשל במים כי אם-צלי-אש ראשו על-
כרעיו ועל-קרבו: ולא-תותירו ממנו עד-בקר והנותר
ממנו עד-בקר באש תשרפו: וככה תאכלו אתו
מתניכם חגרים געליכם ברגליכם ומקלכם בידכם
ואכלתם אתו בחפזון פסח הוא ליהוה: ועברתי
בארץ-מצרים בלילה הזה והפיתי כל-בכור בארץ
מצרים מאדם ועד-בהמה ובכל-אלהי מצרים אעשה
שפטים אני יהוה: והיה הדם לכם לאת על הבתים
אשר אתם שם וראיתי את-הדם ופסחתי עליכם
ולא-יהיה בכם נגף למשחית בהפתי בארץ מצרים:

רש"י

לפי משמטו. ועוד מדרש אחר, למד שאינו נשרף צ"ע אלא ממחרת, וכך תדרשנו,
והנותר ממנו צדק ראשון, עד בקר שני תעמוד ותשרפנו (שם; פסחים פג; שבת
כד; יא) מתניכם חגרים. מוזמנים לדרך (מכילתא): בחפזון. לשון צהלה ומהירות,
כמו ויהי דוד נחפו ללכת (שמואל א כג:ו) אשר השליכו ארס בחפזם (מלכים ב ז:טו):
פסח הוא לה. הקרבן, הוא קרוי פסח על שם הדלוג והפסחה, שהקב"ה מדלג בתי
ישראל מצין (ס"א שצין) בתי מלרים, וקופץ ממלרי למלרי וישראל אלמנעו ממלט, ואחם
עשו כל עבודותיו לשם שמים (מכילתא) לדרך דלוג וקפילה זכר לשמו שקרוי פסח. וגם
פסח"א לשון פסיעה: (יב) ועברתי. כמלך העובר ממקום למקום (שם). וזה עברה
אחת וברגע אחד כולן לוקין (פס"ר הוספה פ"ב דף קלו): כל בכור בארץ מצרים.
אף בכורות אחרים והם במלרים. ומנין אף בכורי מלרים שצמקומות אחרים, ת"ל
למכה מלרים בצבוריהם (תהלים קלז:); (מכילתא): מאדם ועד בהמה. מי שהתחיל
בעצירה תחלה ממנו מתחלת הפורענות (מכילתא): ובכל אלהי מצרים. של עץ
נרקבת ושל מתכת נמסת ונתכת לארץ (שם): אעשה שפטים אני ה'. אני בעלמי
ולא ע"י שליח (הגדה של פסח; פסיקתא וטרטא): (יג) והיה הדם לכם לאת. לכם
לאות ולא לאחרים לאות (מכילתא). מכאן שלא נתנו הדם אלא מצפנים: וראיתי את
הדם. הכל גלוי לפניו. אלא אמר הקב"ה נותן אני את עיני לראות שאתם עסוקים
במלותי ופוסח אני עליכם (שם) ופסחתני. ודומה לו פסוח והמליט (ושעיה
לז:ה); (מכילתא). ואני אומר כל פסחה ל' דלוג וקפילה. ופסחתני, מדלג היה מבתי
ישראל לבתי מלרים, שהיו שרוים זה בתוך זה. וכן פוסחים על שתי הסעפים (מלכים
א יח:כא). וכן כל הפסחים הולכים כקופלים. וכן פסוח והמליט, מדלגו וממלטו מצין
המומטים: ולא יהיה בכם נגף. אבל הווה הוא במלרים. הרי שהיה מלרי צביתו של
ישראל יכול ימלט, ת"ל ולא יהיה בכם נגף, אבל הווה במלרי צבתיכם. הרי שהיה
ישראל צביתו של מלרי שומע אני ילקה כמותו, ת"ל ולא יהיה בכם נגף (מכילתא):

מחללים וקחו לכם לאן של מנה (מכילתא): ושחטו אתו וגו'. וכי כלן שחטין, אלא
מכאן ששלוש או אדם כמותו (מכילתא): קידושין מא: קהל עדת ישראל. קהל ועדה
וישראל, מכאן אמרו פסחי צבור נשחטין בשלש כמות זו אחר זו. נכנסה כת ראשונה נעטלו
דלתות העזרה וכו' כדליתא בפסחים (סד): בין הערבים. משש שעות ולמעלה קרוי בין
הערבים, שהמשש נטטה לבית מצואו לערוב (מכילתא): פסחים נח. ולשון בין הערבים
נראה צעירי אחרן שעות שצין עריבת היום לעריבת הלילה, עריבת היום בתחלת שבע
שעות מבי יעמו לליל ערב ועריבת הלילה בתחלת הלילה. ערב לשון נקף וחדש, כמו
ערבה כל שמחה (ישעיה כד:א): (ו) ולקחו מן הדם. זו קבלת הדם. יכול ציד, ת"ל אשר
בסוף (להלן פסוק כב; מכילתא): המזוזות. הם הזקופות, אחת מכאן לפתח ואחת מכאן:
המשקוף. הוא העליון, שהדלת שוקף עליו כסוגרין אותו. ליעני"ל בלע"ז. ולשון שקיפה
חבטה, כמו קול עלה נדף (ויקרא כולו) ערפא דשקף. חבורה (להלן כא:כה) משקופי:
על הבתים אשר יאכלו אתו בהם. ולא על משקוף ומזוזות שצבית התבן וצבית
הבקר שצין דרין בתוכן (מכילתא): (ח) את הבשר. ולא גידים ועלמות (מכילתא): על
מררים. כל עשב מר נקרא מרור. וא"ס לאכול מרור זכר לומרנו את חיינו (לעיל א:ד);
פסחים קטז: (ט) אל תאכלו ממנו נא. שאינו גלוי כל לרוב קוראו נא בלשון ערבי
וס"א בלשון עברי: ובשל מבשל. כל זה באזהרת אל תאכלו (פסחים מא:); במים.
מנין לאחר משקין, ת"ל ובשל מבשל מכל מקום (שם מא:); בי אם צלי אש. למעלה
גזר עליו במות עשה וכאן הוסף עליו לא תעשה, אל תאכלו ממנו כי אם צלי אש (שם
מא:); ראשו על ברעיו. לולו כלו כאחד עם ראשו ועם כרעיו ועם קרבו, ובני מעיו
נותן לתוכו אחר הדחתו (שם עד). ולשון על כרעיו ועל קרבו כלשון על צדאותם (לעיל
וכו) כמו בצדאותם, כמות שהן, אף זה כמות שהוא, כל בשרו משלם: (י) והנותר
ממנו עד בקר. מה ת"ל עד בקר פעם שניה, ליתן צדק על צדק, שהבקר משמטו
משעת הגן החמה ובא הכתוב להקדים שאסור באכילה מעלות השחר (מכילתא). זהו

יב / זיג — *In the afternoon [lit., between the evenings]*. The afternoon is given this name because it falls between two "sunset"; the first is when the noontime sun begins to dip toward the horizon, and the second when it sets below the horizon (Rashi).

8. הבשר ... ומצות — *The flesh ... and matzos*. The translation

follows Ramban's preferred rendition, according to which the sense of the verse is as follows: There are three positive commandments in the verse: to eat flesh of the *pesach*-offering, *matzah*, and bitter herbs. The commandments to eat *pesach*-offering and *matzah* are independent of one another, so that even if one of them is not available — as during the exile, when

until the fourteenth day of this month; the entire congregation of the assembly of Israel shall slaughter it in the afternoon.⁷ They shall take some of its blood and place it on the two doorposts and on the lintel of the houses in which they will eat it.⁸ They shall eat the flesh on that night — roasted over the fire — and matzos; with bitter herbs shall they eat it.

⁹ “You shall not eat it partially roasted or cooked in water; only roasted over fire — its head, its legs, with its innards.¹⁰ You shall not leave any of it until morning; any of it that is left until morning you shall burn in the fire.

¹¹ “So shall you eat it: your loins girded, your shoes on your feet, and your staff in your hand; you shall eat it in haste — it is a pesach-offering to HASHEM.

God Himself Will Carry Out the Plague ¹² “I shall go through the land of Egypt on this night, and I shall strike every firstborn in the land of Egypt, from man to beast; and against all the gods of Egypt I shall mete out punishment — I am HASHEM.¹³ The blood shall be a sign for you upon the houses where you are; I shall see the blood and I shall pass over you; there shall not be a plague of destruction upon you when I strike in the land of Egypt.

the *pesach*-offering cannot be brought — the commandment to eat the other one remains in effect. The third commandment on this verse, that of eating bitter herbs, is different. The Torah commands one to eat bitter herbs only *with it*, i.e., the *pesach*-offering; in the absence of the offering, there is no Scriptural commandment to eat *maror*. Nowadays, therefore, when we cannot offer the *pesach*, there is a Rabbinic commandment to eat bitter herbs at the Seder.

9. ... אֶל-תֹּאכְלוּ — *You shall not eat ...* Ramban notes that all the laws associated with the *preparation* of the offering (such as those of this verse) apply to all *pesach*-offerings throughout the ages; those regarding the conditions under which it is to be eaten (as in the next verse) applied only to the offering in Egypt.

11. וְכָכָה תֹאכְלוּ אֹתוֹ — *So shall you eat it.* Those who ate the *pesach*-offering had to gird their loins, i.e., have their belts tightened, and be dressed as if they were ready for an immediate journey out of the country. Actually, however, Moses would refuse Pharaoh's demands to leave during the night; not until morning would Moses leave. Why then the need to eat the offering in such a manner? At the moment of redemption, the nation was still not deserving of such miracles; indeed, as the Sages put it, they hovered just above the lowest depth of spiritual contamination, and if they had not been redeemed then, it would have been too late. This was symbolized by the manner in which they were to eat the offering; it was to bring to their consciousness that they were being redeemed only by God's mercy.

פֶּסַח — *A pesach-offering.* The word *Passover* is a literal translation of פֶּסַח, *pesach*, which recalls that when God brought death to the firstborn of Egypt, He “passed” or “skipped” over the homes of the Jewish people (*Rashi*).

12-13. God Himself will carry out the plague.

12. ... וְהִכִּיתִי ... וְעָבַרְתִּי — *I shall go through ... and I shall strike ...* From this verse, which is familiar from the *Pesach Haggadah*, the Sages derive that God *personally* carried out the Plague of the Firstborn, and did not dispatch an angel or emissary to do so.

From the foundation of Israel as a nation, God's relationship to it was direct and personal, without an intermediary. When it

was time to seal His covenant with His people by freeing them from the land of their enslavement, God did not delegate the task to any other (*Maharal*).

כָּל-בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם — *Every firstborn in the land of Egypt.* Since the verse does not speak only of *Egyptian* or even of *human* firstborn, it implies that the plague struck even the firstborn of foreigners who were *in the land of Egypt*. From *Psalms* 136:10, the Sages derive that even Egyptian firstborn out of the country died as well (*Rashi*).

וּבְכָל-אֱלֹהֵי מִצְרַיִם — *And against all the gods of Egypt.* The wooden idols rotted and the metal ones melted (*Rashi*).

[Angels, too, are referred to as אֱלֹהִים; hence, this term can be taken as a reference to them.] The heavenly forces that guide and protect the destiny of Egypt were struck in this plague, so that Egypt would be completely defenseless (*Ramban*).

13. הַדָּם — *The blood.* The mingled blood of circumcision and the *pesach*-offering (*Mechilta*; cf. *Ezekiel* 16:6).

לָכֵן לָאֵת — *A sign for you.* Since the verse stresses that the sign will be *for you*, the Sages infer that the blood should be placed inside the doorway, where it would not be visible to outsiders. The Jewish firstborn were saved from the plague because the blood signified that those inside the house had involved themselves in doing God's will. It was this devotion to the commandment, not the mere presence in a “safe house,” that protected the Jews; therefore, *Rashi* notes, an Egyptian firstborn who took refuge in a Jewish home would not survive.

“It was not the blood that prevented the plague, nor its absence that caused it. The Torah teaches that whoever unequivocally placed his trust in Hashem and did not fear Pharaoh or his decrees, but fearlessly slaughtered Egypt's god in public and placed the *pesach*-offering's blood on his doorposts, thereby demonstrated that he was righteous and worthy of being protected from the plague ...” (*R' Bachya*).

14-20. The Pesach (Passover) Festival. This passage gives the laws of the seven-day Pesach Festival as it was to be observed in future years; in Egypt, however, Pesach was not observed for a full week.

Pesach is the inaugural festival of the Jewish people, because it marked their emergence as a nation. This nationhood was not based on revolution, triumph in battle, conquest of

יִהְיֶה הַיּוֹם הַזֶּה לָכֶם לְזִכְרוֹן וְחַגְתֶּם אֹתוֹ חֵג לַיהוָה
 לְדֹרֹתֵיכֶם חֻקַּת עוֹלָם תִּחְגְּלוּ: שְׁבַעַת יָמִים מִצּוֹת
 תֹּאכְלוּ אֶךְ בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן תִּשְׁבִּיתוּ שְׂאֵר מִבְּתִיכֶם כִּי
 | כָּל-אֶכָל חֵמֶץ וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מִיִּשְׂרָאֵל מִיּוֹם
 הָרִאשׁוֹן עַד-יּוֹם הַשְּׁבִיעִי: וּבַיּוֹם הָרִאשׁוֹן מִקְרָא-קֹדֶשׁ
 וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מִקְרָא-קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל-מְלָאכָה
 לֹא-יַעֲשֶׂה בָהֶם אֶךְ אֲשֶׁר יֹאכֵל לְכָל-נֶפֶשׁ הוּא לִבְדּוֹ
 יַעֲשֶׂה לָכֶם: וּשְׁמֵרְתֶּם אֶת-הַמִּצְוֹת כִּי בַעֲצֵם הַיּוֹם הַזֶּה
 הוֹצֵאתִי אֶת-עַבְדָּאוֹתֵיכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וּשְׁמֵרְתֶּם אֶת-
 הַיּוֹם הַזֶּה לְדֹרֹתֵיכֶם חֻקַּת עוֹלָם: בְּרִאשׁוֹן בְּאַרְבָּעָה
 עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ בַּעֲרֵב תֹּאכְלוּ מִצֵּת עַד יוֹם הָאֶחָד
 וְעֶשְׂרִים לַחֹדֶשׁ בַּעֲרֵב: שְׁבַעַת יָמִים שְׂאֵר לֹא יִמָּצֵא
 בְּבִתְיֶכֶם כִּי | כָּל-אֶכָל מִחֻמָּצַת וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא
 כ מַעֲדַת יִשְׂרָאֵל בְּגֵר וּבְאֻזְרַח הָאֶרֶץ: כָּל-מִחֻמָּצַת לֹא
 תֹּאכְלוּ בְּכָל מוֹשְׁבֵיכֶם תֹּאכְלוּ מִצּוֹת:

יִהְיֶה הַיּוֹם הַזֶּה לָכֶם לְזִכְרוֹן וְחַגְתֶּם אֹתוֹ חֵג לַיהוָה
 לְדֹרֹתֵיכֶם חֻקַּת עוֹלָם תִּחְגְּלוּ: שְׁבַעַת יָמִים מִצּוֹת
 תֹּאכְלוּ אֶךְ בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן תִּשְׁבִּיתוּ שְׂאֵר מִבְּתִיכֶם כִּי
 | כָּל-אֶכָל חֵמֶץ וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מִיִּשְׂרָאֵל מִיּוֹם
 הָרִאשׁוֹן עַד-יּוֹם הַשְּׁבִיעִי: וּבַיּוֹם הָרִאשׁוֹן מִקְרָא-קֹדֶשׁ
 וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מִקְרָא-קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל-מְלָאכָה
 לֹא-יַעֲשֶׂה בָהֶם אֶךְ אֲשֶׁר יֹאכֵל לְכָל-נֶפֶשׁ הוּא לִבְדּוֹ
 יַעֲשֶׂה לָכֶם: וּשְׁמֵרְתֶּם אֶת-הַמִּצְוֹת כִּי בַעֲצֵם הַיּוֹם הַזֶּה
 הוֹצֵאתִי אֶת-עַבְדָּאוֹתֵיכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וּשְׁמֵרְתֶּם אֶת-
 הַיּוֹם הַזֶּה לְדֹרֹתֵיכֶם חֻקַּת עוֹלָם: בְּרִאשׁוֹן בְּאַרְבָּעָה
 עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ בַּעֲרֵב תֹּאכְלוּ מִצֵּת עַד יוֹם הָאֶחָד
 וְעֶשְׂרִים לַחֹדֶשׁ בַּעֲרֵב: שְׁבַעַת יָמִים שְׂאֵר לֹא יִמָּצֵא
 בְּבִתְיֶכֶם כִּי | כָּל-אֶכָל מִחֻמָּצַת וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא
 כ מַעֲדַת יִשְׂרָאֵל בְּגֵר וּבְאֻזְרַח הָאֶרֶץ: כָּל-מִחֻמָּצַת לֹא
 תֹּאכְלוּ בְּכָל מוֹשְׁבֵיכֶם תֹּאכְלוּ מִצּוֹת:

רש"י

מערב יום טוב (זכיה כח): לכל נפש. אפילו לזהמה. יכול אף לגויים, ת"ל לכם (זכיה כח) וס"א ת"ל אף (מכילתא): (יד) ושמרתם את המצות. שלא יבא לידי חמון, מכאן אמרו תפח תלפזש בלון. רבי יאשיה אומר אל תהי קורא את המנות אלא את המנות, כדרך חין מחמיצין את המנות כך חין מחמיצין את המנות, אלא אם בזה לידך עשה אותה מיד (מכילתא): ושמרתם את היום הזה. ממלאכה: לדרתיכם חקת עולם. לפי שלא נאמר דורות וחקת עולם על המלאכה אלא על החגיגה (ולעיל פסוק יד) לכך חזר ושנאו כאן, שלא תאמר אזכרת כל מלאכה לא יעשה לא לדורות נאמרה אלא לאותו הדור: (יד) עד יום האחד ועשרים. למה נאמר, והלא כבר נאמר שבעת ימים. לפי שנאמר ימים, לילות מיין, ת"ל עד יום האחד ועשרים וגו' (מכילתא): (יט) לא ימצא בבתיכם. מנין לגבולין, ת"ל בכל גבולך (להלן יג): מה ת"ל בבתיכם, מה ביתך ברשותך אף גבולך שרשותך, ילא חמנו של נכרי שהוא אצל ישראל (מכילתא) ולא קבל עליו אחריות (פסחים ה:): כי כל אבל מחמצת. לענוש כרת על השאור. והלא כבר ענוש על החמץ, אלא שלא תאמר חמץ שאור לאכילה ענוש עליו, שאור שאור לאכילה לא יענוש עליו, ואם ענוש על השאור ולא ענוש על החמץ הייתי אומר שאור שהוא מחמץ אחרים ענוש עליו, חמץ שאור מחמץ אחרים לא יענוש עליו, לכך נאמרו שניהם (מכילתא; זכיה ז): בגר ובאזרח הארץ. לפי שהגם נעשה לישראל הולך לרבות את הגרים (מכילתא): (ב) מחמצת לא תאכלו. אזכרה על אכילת שאור: כל מחמצת. להציא את תערובתו (סס): בכל מושבותיכם תאכלו מצות. זה בא ללמד שתהא ראוי להאכל בכל מושבותיכם, פרט למעשר שני וחלות תודה (מכילתא) [שאור ראוי להאכל בכל מושבות אלא צירושלים]:

(יד) לזכרון. לדורות: וחגתם אותו. יום שהוא לך לזכרון אתה חוגגו. ועדיין לא שמענו אי זהו יום הזכרון, ת"ל זכור את היום הזה אשר יצאתם (להלן יג): למדנו שיום היציאה הוא יום של זכרון, ואיזה יום יצאו, ת"ל ממחרת הפסח יצאו (במדבר לג:), הו' אומר יום ט"ו בניסן הוא של יו"ט, שהרי ליל ט"ו אכלו את הפסח ולבקר יצאו (מכילתא): לדרתיכם וגו'. שומע אני מיעוט דורות שנים, ת"ל חקת עולם תחגגו (סס): (טו) שבעת ימים. שטי"א של ימים: שבעת ימים מצות תאכלו. ובמקום אחר הוא אומר ששת ימים תאכל מנות (דברים טז:), למד על שביעי של פסח שאינו חובה לאכול מנה, ובלבד שלא יאכל חמץ. מניין אף ששה רשות, ות"ל שבעת ימים. ס"א ת"ל ששת ימים. זו מדה בתורה, דבר שהיה בכלל ויאל מן הכלל ללמד, לא ללמד על ענינו בלבד יצא אלא ללמד על הכלל כולו יצא, מה שביעי רשות אף ששה רשות. יכול אף לילה הראשון רשות, ת"ל בערב תאכלו מנות (להלן פסוק יח) הכתוב קצבו חובה (מכילתא; פסחים קכ:). אך ביום הראשון תשביתו שאר. מערב יום טוב, וקרוי ראשון לפי שהוא לפני השבעה, ומלינו מוקדם קרוי ראשון כמו הראשון אדם תולד (איוצ טו:): הלפני אדם נולד. או אינו אלא ראשון של שבעה. ת"ל לא תשחט על חמץ (להלן לז:): לא תשחט הפסח ועדיין חמץ קיים (מכילתא; פסחים ה:). הנפש ההוא. כשהיא בנפשה וזדעפה פרט לאנוש (מכילתא; קידושין מג:). מישראל. שומע אני כרת מישראל ותלך לה לעם אחר, ת"ל במקום אחר מלפני ויקרא (כג:): בכל מקום שהוא רשותי (מכילתא): (טז) מקרא קדש. מקרא שם דבר, קרא אותו קדש לאכילה ושתייה וכסות (מכילתא): לא יעשה בהם. אפי' ע"י אחרים (סס): הוא לבדו. ויכול אף לגויים, ת"ל הוא לבדו יעשה לכם, לכם ולא לגויים [הוא ולא מכשיריו שאפשר לעשותן]

a land, or any of the other normal manifestations of national pride and struggle for independence. Rather, the people had fallen to the lowest depths of degradation, spiritual and physical. In the spiritual realm, they had virtually forgotten even the commandment of circumcision, the covenant between God and Abraham's seed. They had fallen even further: At the Splitting of the Sea, the guardian angel of Egypt had protested that it was unjust for the Jews to be saved and the Egyptians drowned, because "these are idol worshipers and those are

idol worshipers." In the physical realm, they were downtrodden slaves, without even the power to protect their babies from being drowned by their masters. The redemption from Egypt came about without an uprising; to the contrary, when Pharaoh stopped supplying the Jewish slaves with straw, they protested not against Pharaoh but against Moses [5:21]!

God's plan was that the Jewish people in Egypt would become totally powerless, so that when they were reconstituted they would have nothing but what God had given them and the

The Pesach Festival ¹⁴ “This day shall become a remembrance for you and you shall celebrate it as a festival for HASHEM; for your generations, as an eternal decree shall you celebrate it. ¹⁵ For a seven-day period shall you eat matzos, but on the previous day you shall nullify the leaven from your homes; for anyone who eats leavened food — that soul shall be cut off from Israel, from the first day to the seventh day.

¹⁶ “On the first day shall be a holy convocation and on the seventh day shall be a holy convocation for you, no work may be done on them, except for what must be eaten for any person — only that may be done for you.

¹⁷ “You shall safeguard the matzos, for on this very day I will have taken your legions out of the land of Egypt; you shall observe this day for your generations as an eternal decree. ¹⁸ In the first [month], on the fourteenth day of the month in the evening shall you eat matzos, until the twenty-first day of the month in the evening.

¹⁹ “For seven days, leaven may not be found in your houses, for anyone who eats leavening — that soul shall be cut off from the assembly of Israel, whether a convert or a native of the land.

²⁰ You shall not eat any leavening; in all your dwellings shall you eat matzos.”

spiritual heritage of the Patriarchs. The plagues and miracles associated with the Exodus were designed to prove that God controls nature. To stress the centrality of the Exodus in Israel's faith, the Ten Commandments identify God as the One Who took Israel out of Egypt [20:2], not as the One Who created heaven and earth. For us, the recognition of God's majesty and mastery, and of our obligation to serve Him, comes from the Exodus. It was then that we saw His omnipotence and became His people.

Because of this, the Torah now sets forth the laws of Pesach, even though they would not be observed until the next year. The intent was to inscribe in the national consciousness that the experiences of the Exodus would become an eternal observance, so that the genesis of Jewish nationhood would always remain fresh and relevant. Even at times when the lot of Jewry seems even more bitter than it was in Egypt — and there have been such times — the observance of the “festival of freedom” is an eternal decree (v. 14). At such times it may seem illogical to rejoice in a non-existent freedom, but it remains a decree, a commandment that must be observed even when the reason seems hopelessly obscure, because Pesach teaches that when the time comes for Jewish redemption, no power hinders God's execution of His will. As Maharal expresses it, the Exodus made the Jewish people eternally free; from that time on, any servitude or oppression would be a temporary phenomenon that could not change the pure essence of the nation.

14. וְהָיָה הַיּוֹם הַזֶּה — This day shall become, i.e., the festival of Pesach is a remembrance that is to begin on this day, the anniversary of the Exodus, which took place on Nissan.

15. ... שְׁבַע יָמִים — A seven-day period... The Sages derive exegetically that there is no requirement to eat matzos throughout the seven days of Pesach, for the eating of matzah is compulsory only on the Seder night. Our verse teaches that if one wishes to eat a grain product during the duration of Pesach, it must be unleavened, so that it has the halachic status of matzah. See Rashi.

The verse refers to seven days of Pesach, for that is the Scripturally designated duration of the festival; the Sages ordained that in the Diaspora it be eight days.

בְּיוֹם הָרִאשׁוֹן — On the previous day. Leaven must be removed

the day before Pesach. The word ראשון here cannot have its usual meaning of first [day of Pesach], because it is stated clearly in 34:25 that the leaven must be removed before the pesach-offering may be offered, which is noon of the day before the festival. Therefore, render the word in its less common translation of previous [see Job 15:7; Rashi], meaning that the chametz must be disposed of on the day before Pesach (Rashi).

וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ — That soul shall be cut off. This is the punishment of kareis. Generally, this punishment means that the soul of the sinner is cut off from life in the World to Come and from the resuscitation of the dead. In addition, it can involve early death and death without children. See commentary to Leviticus 7:20 and 17:4.

The word soul implies that the sinner must be aware of what he is doing and does so willingly, but one is not liable to kareis if he is unaware that what he is doing is forbidden or is forced to do it (Rashi).

16. אֶךְ אֲשֶׁר יֵאָכֵל — Except for what must be eaten. Within the limits defined by the Halachah, it is permitted to prepare food on the festivals, though this involves certain labors that are prohibited on the Sabbath and Yom Kippur.

17. וּשְׁמַרְתֶּם אֶת-הַמַּצּוֹת — You shall safeguard the matzos. In the plain sense of the verse, the matzos must be safeguarded while they are being made, since even a bit of delay or moisture can cause the grain, flour, or dough to become leavened. Since the word can be vowelized and read הַמִּצְוֹת, [you shall safeguard] the commandments, the Sages apply this injunction homiletically to all commandments: If a mitzvah comes to your hand, do not allow it to become “leavened” by delaying its performance (Rashi). Just as the Jews in Egypt were in such a state of spiritual decline that even a slight delay might have rendered the redemption impossible, so the performance of a single mitzvah without delay may be necessary for the salvation of an individual Jew at any moment (Maskil L'David).

19. מִחֻמֶּצֶת — Leavening. Verse 15 referred to chametz, which is leavened, edible food. This term refers to a grain product that is not itself edible, but which can be used to make dough rise and become leavened.

HAFTARAS PARASHAS HACHODESH / הפטרת פרשת החודש

יחזקאל מה:טז – מו:יח / Ezekiel 45:16 – 46:18

Most communities begin the Haftarah here. However, Chabad Chassidim and some Sephardic communities begin with 45:18.

45 ¹⁶ The entire population of the land must join in this *terumah* with the prince of Israel.

¹⁷ The prince's responsibility shall be the burnt-offerings, the meal-offerings and the libations on the festive days, the New Moons, and the Sabbaths — all festivals — of the House of Israel. He shall make the sin-offering, the meal-offering, the burnt-offering, and the peace-offering to atone for the House of Israel.

¹⁸ Thus says my Lord HASHEM/ELOHIM: In the first month on the first of the month you shall take a young bull without blemish, and you shall cleanse the Sanctuary. ¹⁹ And the Kohen shall take some of the blood of the sin-offering and apply it to the doorposts of the House and on the four corners of the Altar's Courtyard and on the doorposts of the gate of the Inner Courtyard. ²⁰ And so shall you do for a week in the month — from [contamination caused by] an unwitting or ignorant person shall you cleanse the House. ²¹ In the first month on the fourteenth day of the month, you shall have the Pesach, a festival of seven days; matzos shall be eaten. ²² The prince shall make on that day, for himself and for the entire population, a bull for a sin-offering. ²³ During the first seven days of the festival he shall bring an elevation-offering for HASHEM: seven bulls and seven rams without a blemish daily for seven days, and, as a sin-offering, a goat daily; ²⁴ and, as a meal-offering, an ephah for the bull and an ephah for the ram is he to bring; and a hin of oil for each ephah. ²⁵ In the seventh month on the fifteenth day of the month, on the festival, let him bring the same for the seven days. Like the sin-offering, like the elevation-offering, like the meal-offering and like the oil.

46 ¹ Thus says my Lord HASHEM/ELOHIM: The gate of the Inner Courtyard that faces eastward shall be closed during the six days of labor, but on the Sabbath day it shall be opened, and on the day of the New Moon it shall be opened. ² Then the prince shall enter by way of the hall of the gate from the outside and stand by the doorpost of the gate by which the Kohanim bring his elevation-offerings and his peace-offerings. He shall then prostrate himself at the threshold of the gate and depart, and the gate shall not be closed until the evening. ³ And the people of the land shall prostrate themselves at the entrance of that gate — on Sabbaths and on New Moons — before HASHEM.

⁴ This is the elevation-offering that the prince shall bring to HASHEM: on the Sabbath day, six sheep without blemish and a ram without blemish; ⁵ with a meal-offering of one ephah for the ram; and for the sheep, a meal-offering according to what his hand can give, and a hin of oil for each ephah. ⁶ And on the New Moon, a bull from the herd without blemish, and six sheep

מה טז כל העם הארץ יהיו אל-התרומה הזאת לנשיא בישראל: יז ועל-הנשיא יהיה העולות והמנחה והנסך בחגים ובחדשים ובשבתות בכל-מועדי בית ישראל הוא-יעשה את-החטאת ואת-המנחה ואת-העולה ואת-השלמים לכפר בעד בית-ישראל: יח כה-אמר אדני יהוה בראשון באחד לחדש תקח פר-בן-בקר תמים וחטאת את-המקדש: יט ולקח הכהן מדם החטאת ונתן אל-מזוזת הפית ואל-ארבע פנות העזרה למזבח ועל-מזוזת שער החצר הפנימית: כ וכן תעשה בשבעה בחדש מאיש שגה ומפתי וכפרתם את-הבית: כא בראשון בארבעה עשר יום לחדש יהיה לכם הפסח חג שבעות ימים מצות יאכל: כב ועשה הנשיא ביום ההוא בעדו ובעד כל-עם הארץ פר חטאת: כג ושבעת ימי-החג יעשה עולה ליהוה שבעת פרים ושבעת אילים תמימם ליום שבעת הימים וחטאת שעיר עזים ליום: כד ומנחה איפה לפר ואיפה לאיל יעשה ושמן הין לאיפה: כה בשביעי בחמשה עשר יום לחדש בחג יעשה כאלה שבעת הימים כחטאת בעלה וכמנחה וכשמן: מו א כה-אמר אדני יהוה שער החצר הפנימית הפנה קלים יהיה סגור ששת ימי המעשה וביום השבת יפתח וביום החדש יפתח: כז ובא הנשיא דרך אולם השער מחוץ ועמד על-מזוזת השער ועשו הכהנים את-עולתו ואת-שלמיו והשתחוה על-מפתן השער ויצא והשער לא יסגר עד-הערב: כח והשתחוה עם-הארץ פתח השער ההוא בשבתות ובחדשים לפני יהוה: כט והעלה אשר-יקרב הנשיא ליהוה ביום השבת ששה כבשים תמימם ואיל תמים: ה ומנחה איפה לאיל ולכבשים מנחה מתת ידו ושמן הין לאיפה: ו וביום החדש פר בן-בקר תמימם וששת כבשים

Parashas HaChodesh

On the Sabbath before Rosh Chodesh Nissan, or on Rosh Chodesh if it falls on the Sabbath, two Torah Scrolls are removed from the Ark. From the first, the *Sidrah* of the week is read, and from the second, the *Maftir*, in this case, the passage giving the commandments associated with the very first Rosh Chodesh Nissan in Egypt.

The first day of Nissan was and always remains a historic day for the Jewish nation. It was the day when the people received their first commandment as a nation: Sanctify the New Moon. This ritual has a profound spiritual and historic significance. It is noteworthy that it was one of three commandments that the Syrian-Greeks, in the time before the Chanukah miracle, attempted to nullify by force. The other two were Sabbath observance and

and a ram; they shall be without blemish.⁷ An ephah for the bull and an ephah for the ram is he to make as the meal-offering; and for the sheep according to his means. And one hin of oil for an ephah.

⁸ Now when the prince enters, by way of the hall of the gate is he to enter; and by the same way is he to leave.⁹ But when the people of the land come before HASHEM, on the appointed days, whoever enters by way of the northern gate to worship is to leave by way of the southern gate, and whoever enters by way of the southern gate is to leave by way of the northern gate. He should not withdraw by way of the gate through which he entered, rather he is to leave by way of the opposite one.¹⁰ And as for the prince among them, as they shall enter is he to enter, and as they leave is he to leave.¹¹ And on the festivals and the appointed times, the meal-offering shall be an ephah for the bull and an ephah for the ram. And for the sheep, according to what his hand can give, and a hin of oil for each ephah.¹² Now when the prince offers a free will-offering — an elevation-offering or a peace-offering as a free will-offering to HASHEM — then one should open for him the gate facing eastward. He shall make his elevation-offering and his peace-offerings as he does on the Sabbath day; then he shall depart, and one is to close the gate after his departure.

¹³ A sheep in its first year without blemish are you to make as a daily elevation-offering for HASHEM. Every morning are you to make it.¹⁴ You shall bring a meal-offering with it every morning — one-sixth of an ephah and one-third of a hin of oil with which to mix the flour; a meal-offering to HASHEM — an eternal decree, continually.¹⁵ And they shall make the sheep and the meal-offering and the oil every morning as a continual offering.

Sephardim conclude the Haftarah here. Ashkenazim continue.

¹⁶ So says my Lord HASHEM/ELOHIM: If the prince makes a gift to one of his sons — since it is his heritage that will belong to his sons — it is their holding by inheritance.¹⁷ But if he makes a gift from his inheritance to one of his subjects, it shall remain his until the year of freedom, then it shall revert to the prince; his inheritance must by all means pass to his sons.¹⁸ So that the prince shall not take from the inheritance of the people to rob them of their holdings. From his own property is he to endow his sons in order that My people be not scattered, each man from his holding.

וְאֵיל תְּמִימִם יְהִיוּ: וְאִיפָּהּ לִפְרָ וְאִיפָּהּ לְאֵיל יַעֲשֶׂה מִנְחָה וְלִכְבָּשִׁים כַּאֲשֶׁר תִּשְׁגִּי יָדוֹ וְשֶׁמֶן הָיִן לְאִיפָּה: ח וּבִבּוֹא הַנָּשִׂיא דֶּרֶךְ אֹהֶל הַשָּׁעַר יָבוֹא וּבִדְרָכּוֹ יֵצֵא: ט וּבִבּוֹא עַם-הָאָרֶץ לִפְנֵי יְהוָה בְּמוֹעֲדֵיהֶם הַבָּא דֶּרֶךְ שָׁעַר צָפוֹן לְהִשְׁתַּחֲוֹת יֵצֵא דֶּרֶךְ-שָׁעַר נֹגֵב וְהַבָּא דֶּרֶךְ-שָׁעַר נֹגֵב יֵצֵא דֶּרֶךְ-שָׁעַר צָפוֹנָה לֹא יָשׁוּב דֶּרֶךְ הַשָּׁעַר אֲשֶׁר-בָּא בּוֹ כִּי נִכְחוּ יֵצֵא [יֵצֵאוּ כ]: י וְהַנָּשִׂיא בְּתוֹכָם בְּבוֹאָם יָבוֹא וּבִצִּאתָם יֵצֵאוּ: יא וּבְחֻגִים וּבְמוֹעֲדִים תִּהְיֶה הַמִּנְחָה אִיפָּה לִפְרָ וְאִיפָּה לְאֵיל וְלִכְבָּשִׁים מִתַּת יָדוֹ וְשֶׁמֶן הָיִן לְאִיפָּה: יב וְכִי-יַעֲשֶׂה הַנָּשִׂיא נִדְבָּה עוֹלָה אוֹ-שְׁלָמִים נִדְבָּה לַיהוָה וּפָתַח לוֹ אֶת-הַשָּׁעַר הַפָּנִי קָדִים וַעֲשֶׂה אֶת-עֲלָתוֹ וְאֶת-שְׁלָמָיו כַּאֲשֶׁר יַעֲשֶׂה בְּיוֹם הַשַּׁבָּת וַיֵּצֵא וְסָגַר אֶת-הַשָּׁעַר אַחֲרֵי צִאתוֹ: יג וְכִבֵּשׁ בֶּן-שָׁנָתוֹ תָּמִים תַּעֲשֶׂה עוֹלָה לַיהוָה בְּבֹקֶר בְּבֹקֶר תַּעֲשֶׂה אֹתוֹ: יד וּמִנְחָה תַּעֲשֶׂה עָלָיו בְּבֹקֶר בְּבֹקֶר שְׁשִׁית הָאִיפָּה וְשֶׁמֶן שְׁלִישִׁית הָהִין לָרֶס אֶת-הַסֵּלֶת מִנְחָה לַיהוָה חֲקוֹת עוֹלָם תִּמִּיד: טו יַעֲשֶׂה [וַעֲשׂוּ כ] אֶת-הַכֵּבֶשׂ וְאֶת-הַמִּנְחָה וְאֶת-הַשֶּׁמֶן בְּבֹקֶר בְּבֹקֶר עוֹלֹת תִּמִּיד:

טו כֹּה-אָמַר אֲדֹנָי יְהוָה כִּי-יִתֵּן הַנָּשִׂיא מִתְּנָה לְאִישׁ מִבְּנָיו נִחְלָתוֹ הִיא לְבָנָיו תִּהְיֶה אַחֲזָתָם הִיא בְּנִיחָה: יז וְכִי-יִתֵּן מִתְּנָה מִנְחָלָתוֹ לְאַחֵר מִעַבְדָּיו וְהִיְתָה לוֹ עַד-שָׁנַת הַדְּרֹר וְשָׁבַת לְנָשִׂיא אֶךְ נִחְלָתוֹ בָּנָיו לָהֶם תִּהְיֶה: יח וְלֹא-יִקַּח הַנָּשִׂיא מִנְחָלָת הָעָם לְהוֹנֵתָם מֵאַחֲזָתָם מֵאַחֲזָתוֹ יִנְחַל אֶת-בְּנָיו לְמַעַן אֲשֶׁר לֹא-יִפְצּוּ עַמִּי אִישׁ מֵאַחֲזָתוֹ:

circumcision. Clearly, therefore, Israel's enemies understood that the sanctification of the New Moon was basic to the existence of Israel as a nation of Torah.

Commentators explain that, by virtue of this commandment, God gave the Jewish people mastery over time. From that moment onward, the calendar with its cycle of festivals could exist only when the Sages of Israel declared the new month. This signifies more than control over the reckoning of time, the dating of legal documents, and all the banalities to which man is subject in his everyday life. It represents the potential for renewal. The Jewish people is symbolized by the moon because, although the

moon wanes, it waxes as well. It stands for hope, for the confidence that there is a future as well as a past. This vibrancy assures that any conquest of the Jewish people can never be more than temporary. Israel may seem to disappear from the panorama of history — but so does the moon. The moon returns — and Israel, by means of the power vested in it by the Torah, sanctifies the new month. So, too, the nation constantly renews its vigor, constantly defies the laws of history that insist it should have long since become extinct, constantly demonstrates its ability to make itself the vehicle for the prophecies of redemption and a greater spiritual world.